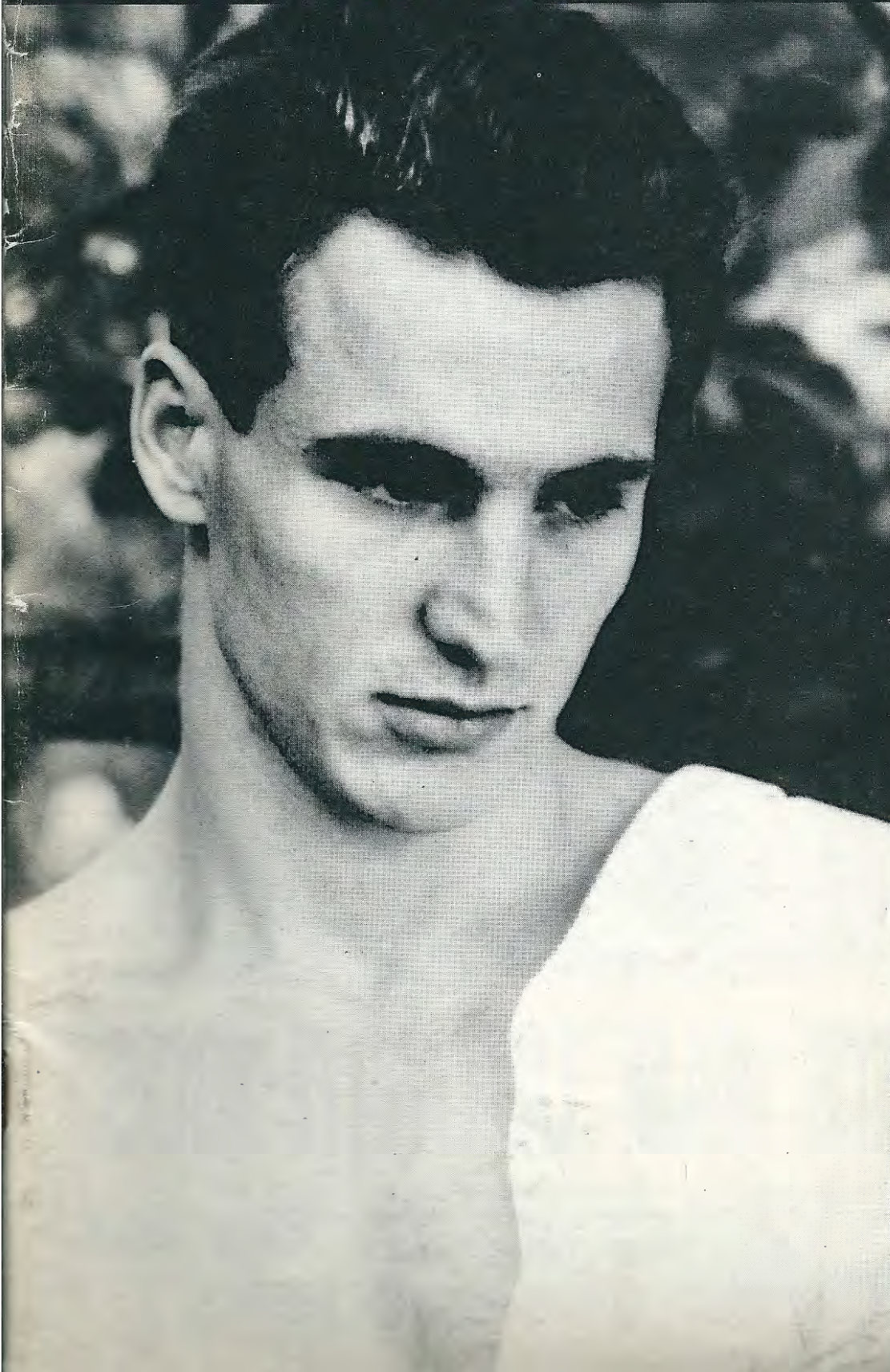

RevolverTM

Marec 1991, št. 2, cena 55,00 din

DEKLARACIJA

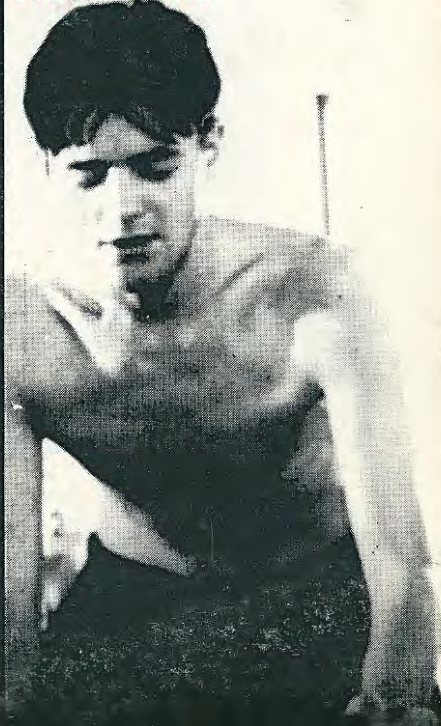
Dom in svet
Info

POROČILO TAJNIŠTVA
ZA NOTRANJE ZADEVE

GAY IN LEZBIČNO
ZALOŽNIŠTVO

PARIŠKA SCENA

Priloga
KINOTEKA

POMAGAЈTE NAM USTAVITI AIDS.

AIDS-HELP
LIBERALNO DEMOKRATSKA
STRANKA SLOVENIJE

MIKROBIOLOŠKI INŠTITUT MEDICINSKE
FAKULTETE UNIVERZE V LJUBLJANI
ANONIMNI TEST 061. 443 642 i398

Roza klub
LJUBLJANA

Letni čas je okoli in pred vami je druga, pomladna številka Revolverja. Kljub zaostreni finančni situaciji smo jo le uspeli natisniti, žal za malce višjo ceno. V poplavi novih revij in časopisov, ki so bodisi namenjeni širokim množicam bodisi subvencionirani od države, bomo skušali z vašo pomočjo Revolver obdržati. Ne nazadnje gre za prvo in edino revijo daleč naokoli, ki jemlje svet s posebnim pogledom, s homoseksualnega vidika. Prva številka je naletela na ugoden odziv, tako pri vas, bralke in bralci, kot pri kritikih. Ta številka, upamo, je še boljša. In tako bo z novimi sodelavci tudi vnaprej.

V pričujoči številki naj še posebej opozorimo na **deklaracijo**, ki jo je podpisala večina strank v parlamentu. Poleg stalnih informativnih rubrik **Dom in svet** ter **Info** je tu intervju z enim najboljših slovenskih igralcev **Miho Balohom**, ki brez dlake na jeziku spregovori o svojih srečanjih z 'drugačnimi ljudmi'. Problemom z zakonodajo (**Pravo**) in aktivizmu (**Akcije**) sledijo pogledi v umetnost, da pa bi bila stvar še bolj vesela (gay), poskrbi lahko tudi obisk diska ali ekskurz v pariška dvajseta leta. Nekateri boste navdušeni nad foto materialom, drugi pač nad novo prilogo (žal je zveza NHS s svojo Gaydi razpadla), ki bo natančno obdelala homoerotiko v svetovni kinematografiji.

Želimo vam prijetno branje - ter seveda na srečanje v poletju.

vaše uredništvo

AKCIJE

Roza klub je organizacija (registrirana kot politično gibanje), ki skuša pokrivati široko področje homoseksualnosti - tako moške kot ženske. Polje delovanja, od informiranja, zabave, druženja, vzgoje, kulture, do političnih akcij, se izraža prek številnih oblik.

Vse **informacije** dobite na našem naslovu: Roza klub (Magnus,LL), Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, ali po telefonu 061.319.662. Drugače pa so srečanja razdeljena takole: ob četrkih (od 18.00 dalje) so pogovori, ob petkih (od 20.00 dalje) so sestanki lezbične skupine (LL), ob sobotah (od 19.00 dalje) pa delovni sestanki Roza kluba. Naslov je Kersnikova 4, IV.nad.,soba 405. telefon isti.

Razen pričujoče številke **Revolverja** je na voljo še prva številka, ki je izšla decembra lani (cena 45 din). Na zalogi pa je še nekaj izvodov antologije **Modra svetloba** (homoerotična ljubezen v slovenski literaturi) po 200 din in romana **Gay** (v srh.) po 100 din. Prav tako lahko še vedno kupite stare publikacije (**Lesbozine 2** in **Gayzine 3**) po 30 din. **Žiro račun** za plačilo posameznih publikacij, vpisnine v Roza klub (250 din za leto 1991) ali prostovoljnih prispevkov (ki so še kako potrebni) je: 50100-678-44343. Pri tem čitljivo navedite svoje podatke in kaj plačujete.

Roza disko se dogaja vsako nedeljo od 22.00 do 3.00 zjutraj v Klubu K4, Kersnikova 4, Ljubljana. Varietejski program, ples, glasba in video. Prav tako vas vabimo k oblikovanju programa v disku, s predlogi, pripombami ali konkretnije z nastopi.

Prav tako nas lahko poslušate na **Roza valu** - vsak drugi četrtek (recimo 11.4.91 in naprej) od 17.00 do 17.30 na Valu 202, drugi program Radia Slovenija. Informacije, intervjuji, komentarji, glasba.

Lambda je naša zbirka, ki izhaja pri Založbi ŠKUC. V letošnjem letu še vedno upamo na izdajo dveh knjig: razprave o lezbičnem in gay gibanju ter pesniške zbirke.

Naj za konec omenimo še **tabor** Roza kluba, ki bo predvidoma septembra letos. Z različnimi delavnicami se bomo posvetili psihološkimi, sociološkimi, političnim in podobnim problemom homoseksualno usmerjenih ljudi.

Skratka: **Roza klub** ni profitna organizacija niti agencija. temveč skupina ljudi, ki predvsem želi spremeniti ali obogatiti obstoječe stanje.

3 DEKLARACIJA:
PRAVICA DO DRUGAČNOSTI
S podpisi večine strank v parlamentu.

4 DOM IN SVET

10 INTERVJU, BALOH:
Svoboda, ki jo nosim v sebi.

13 INFO
HOMOSEKSUALIZEM:
poročilo tajništva za
notranje zadeve, iz leta 1956.

17 PRAVO:
ZAKON PROTI LJUBEZNI.

18 VESOVIČ:
znani zagrebški fotograf.

20 AKCIJE:
LARRY KRAMER - najglasnejši
ameriški gay aktivist

22 KIPI, KIPARJI:
DONATELLO - renesansa,
homoerotika in bronasti David

23 PORTFOLIO 1:
GORAZD MAJARON

27 GLASBA:
MARC ALMOND

28 ZALOŽNIKI:
Zgodovina gay in lezbičnega
založništva v ZDA

32 SUKALIŠČE:
CAN'T STOP THE MUSIC -
gaji in ples

34 PARIZ
Pariška scena v norih dvajsetih in danes

40 PORTFOLIO 2:
JASNA KLANČIŠAR

42 ODMEVI

44 STRIP:
ALISON BECHDEL

– **PRILOGA:**
KINOTEKA-A, homoseksualnost na filmu

DEKLARACIJA: PRAVICA DO DRUGAČNOSTI

Pravica ljubiti po lastni izbiri je fundamentalna človekova pravica, ki se nanaša tako na homoseksualce kot na heteroseksualce. Med ključne principe demokratične družbe prav gotovo sodi pravica do drugačnosti, do odstopanja od večinskih stališč in obnašanja.

To je osnovna demokratična pravica, ki pa se lezbijkam in gayem še vedno marsikje odreka. Za obstoj resnične demokracije ne zadostujejo večinska pravila, temveč gre v prvi vrsti za priznanje in sprejemanje stališč ter življenjskih stilov manjšin, med katere sodi tudi 50 do 60 milijonov homoseksualcev v evropskih državah.

Pluralizem in različnost sta bistvena elementa demokratične družbe. Zakonsko priznanje in zaščita spolnega pluralizma in različnosti bogatita demokracijo in takorekoč večata vsoto vseh demokratičnih pravic. Enakost je nedeljiv, integralen princip demokratične družbe, v kateri se spoštujejo človekove pravice, zato mora veljati za vse državljanke in državljane, pri čemer spolna usmerjenost ne sme biti osnova za kakršnakoli odstopanja.

Doslej so se že tri vseevropske institucije zavzele za progresivno politiko v smeri zagotavljanja enakosti za homoseksualce: *Evropski svet* (1981), *Evropski parlament* (1984, 1986 in 1989) in *Nordijski svet* (1984, 1990).

Skupščina evropskega sveta nevladnih organizacij (Council Non Governmental Organizations Assembly) je oktobra 1990 sprejela predlog resolucije o nediskriminaciji na osnovi spolne usmerjenosti.

Roza klub je ob svoji ustanovitvi julija 1990 predlagal:

- Da se v člen o človekovih pravicah v slovenski ustavi med primere, za katere je diskriminacija izrecno prepovedana (7. člen "*Delovnega osnutka nove slovenske ustave*" Zbora za ustavo), vstavi tudi '**spolno usmerjenost**', tako da se člen v celoti glasi:

"Vsi ljudje imajo enake pravice ne glede na narodnost, raso, spol, spolno usmerjenost, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebno okoliščino. Vsi so enaki pred zakonom."

DEKLARACIJO SO PODPISALI:

Liberalno-demokratska stranka,
Zeleni Slovenije,
Social-demokratska stranka,
Social-demokratska mladina,
Stranka demokratične prenove,
Socialistična stranka,
Slovenska demokratična zveza,
Ženske za politiko,
Center za kulturo miru in nenasilja ter
Roza klub.

Ljubljana, april 1991

OBRAMBA IN NAPAD ALI OBRATNO

Za vse skupaj je kriv novinar new-yorškega gay časopisa *Outweek* **Michelangelo Signorile**, ki je o umrlem milijarderju **Malcolmu Forbesu** objavil zelo razkrivajoč članek. Od tedaj se je za podobno pisanje med novinarji zasedel termin **outing**, ki zastopa ideologijo »nikar se ne trudi sam: če si slaven, bomo **coming-out** zate izvedli kar mi in te pripeljali v gay skupnost po tvoji volji ali pa proti njej«. Etičnost gor ali dol, Signorile trdi, da je imel za članek tri motive: da ne bi kaj padlo iz zgodovine, da bi postalo tudi množicam jasno, da se gayi nahajajo povsod (in ne le na socialnem dnu), kot tudi zaradi Forbesovega strahu v času aids-psiho-loške krize, ki je poslabšala toleranco večine do gay skupnosti. Zato naj bi se »po straniščin« (kot zunaj imenujejo preplašene homoseksualce, ki skrivajo identiteto), skrival še cel kup zvezd in politikov, med njimi bojda tudi znani bivši župan New Yorka **Ed Koch Jr.**, znane so tovrstne težave **princa Edvarda**, **Travolte**, **Grete Garbo**, **Jaggerja & Bowieja**, itd.

Signorile v svojem časopisu medtem ni miroval: pod naslovom *Peek-A-Boo* (kar je ime za otroško igrico prekrivanja obraza) je objavil seznam slavnih oseb - brez črke komentarja. **Jimmy Sommerville** glede tega meni, da bi bila najenostavnejša rešitev za pop glasbeno sceno množični *coming-out*. Trač tabloidi se potem ne bi mogli spravljeni na posamezne zvezde, ker bi v novo nastali inflaciji homoseksualnosti vse skupaj postalo nezanimivo. Kako pravilno, Jimmy! ▼

OUT ON TUESDAY

Angleži so se vedno radi postavljali z najboljšim TV sporedom na svetu. Če so včasih kot zgled vzeli BBC, pa je danes to bolje početi s *Channel Four*, najmlajšim in najpogumnejšim kanalom v Veliki Britaniji. Tam se je tudi dalo gledati *Out on Tuesday*, oddajo, ki je v 10 nadaljevanjih med pomladjo in poletjem pokrivala gay in lezbične teme v popularni kulturi. Kaj vse to pomeni: gledalci so videli prispevke o yuppies-lezbijkah, to je *luppies*, razkrili so jim vso naivnost gay torijcev, članov konservativne stranke, ki si upajo trditi, da na primer Thatcherjeva ni (bila...) »cenzorski tip«, potem zelo dinamično posnet prispevek o biseksualnosti pod naslovom *Walk on Bi*, v rubriki *Gayi* in film pa so še enkrat dokazovali dokazano in ugotovili, da je narava serije *Vrnitev v Brideshead* (*Brideshead Revisited*) kot tudi filma *Maurice* pravzaprav homoerotična. *Neverjetno, kaj?* No, bolje so se odrezali v reportažah o tujih scenah, saj sta bila mini dokumentarca o poljski in sovjetski sceni odlična. ▼

SAMURAJI

Tudi boljši poznavalci in bralci del **Yukia Mishime** napačno mislijo, da je bilo njegovo arhaično vztrajanje na samurajski viteški etiki samo obramba pred lastno homoseksualnostjo. Povsem nemogoče, saj nikakor ne gre, niti ne more iti za nasprotujoče stvari - to je v svoji obsežni študiji *Ljubezen Samurajev: tisoč let japonske homoseksualnosti* dokazal **Tsuneo Watanabe**. Zahodnjakom upravičeno očita nepoznavanje dejstva, da je na Japonskem nekoč obstajala kulturna tradicija homoseksualnosti, ki je čisto primerljiva z antično. Pederastija v svojem originalnem pomenu, ljubezni odraslega moža do odraščajočega dečka, ni bila v japonski zgodovini nikdar zatirana. Nasprotno, šteli so jo za plemenitejšo strast kot ljubezen do žensk, ki je s sabo nosila za samuraje nezaželen učinek poženščenja. Zlata obdobja ljubezni med učiteljem, *shudom* in dečkom, *wakashujem*, so bila 16., 17. in 18. stoletje. Potem pa so prišli Evropejci. ▼

PONOVNO HARVEY MILK

Harvey Milk je človek, odgovoren za to, da se San Francisco, ulica Castro in še kaj podobnih besed izgovarja s spoštovanjem. Kot gay aktivist v sedemdesetih letih je prispel do položaja *okrožnega župana*, saj je v San Franciscu postal eden sedmih članov mestnega sveta. Morda bi prispel še dlje, ko ga ne bi ustrelil **Dan White**, prav tako eden izmed članov mestnega sveta, ki je sicer po odsluženju nesramno nizki zaporni kazni naredil samomor. **Robert Epstein** je o teh časih in ljudeh posnel dokumentarec *The Times of Harvey Milk* in zanj dobil prvega oskarja, za najboljši dokumentarec leta 1984.

Letos je v isti kategoriji prejel drugega, za leto 1989, in sicer za film *Common Threads - Stories from the Quilt* (Skupna grožnja: Zgodbe s prešite odeje), učinkovito pretresljiv film o spominski prešiti odeji, sešiti iz tisočev kosev blaga z imeni žrtev aidsa, naredili pa so jo tisti, ki so za njimi ostali. Morda isto priznanje ponovno čaka tudi **Oliverja Stonea**, ki bo o županu Milku zdaj posnel igrani film. ▼

NA ROBU

V Parizu so pripravili razstavo del fotografinje Evelyn Atwood. Kot pravi sama, se je vedno zanimala za ljudi na robu družbe, za tiste, ki hočejo živeti drugače. Razstava je razdeljena na sedem tematskih delov: prostitucija, legionarji, starost, rojstvo, slepi, aids in ženski zapori.

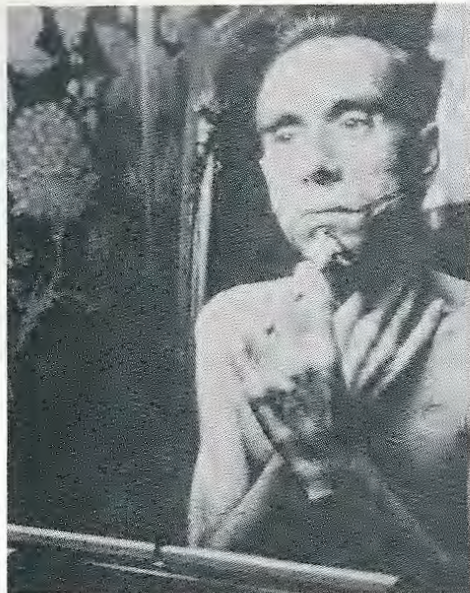
Leta 1987 je spoznala Jean-Louisa, ki je zbolel za aidsom. Posnela je ciklus fotografij, ki prikazuje napredovanje bolezni vse do smrti. Jean-Louis je hotel, da te fotografije objavi, da bodo "ljudje videli, kako zelo nevaren in uničevalen je virus aidsa". ▼

MADONNA

Potrebno je mnogo poguma, da narediš *coming out* in javno priznaš, da si gay. Biti pa moraš pravi vojščak, da se javno razkriješ in izjaviš, da imaš aids. Ljudje, ki so tega zmožni, si zaslužijo nagrado mnogo bolj kot jaz. Vsem, ki sem vas poznala in ljubila in ste umrli za aidsom, tisočem, o katerih sem slišala, in milijonom, za katere ne bom vedela nikdar, bi rada rekla: "Vi ste moji heroji," je nedavno izjavila Madonna. ▼

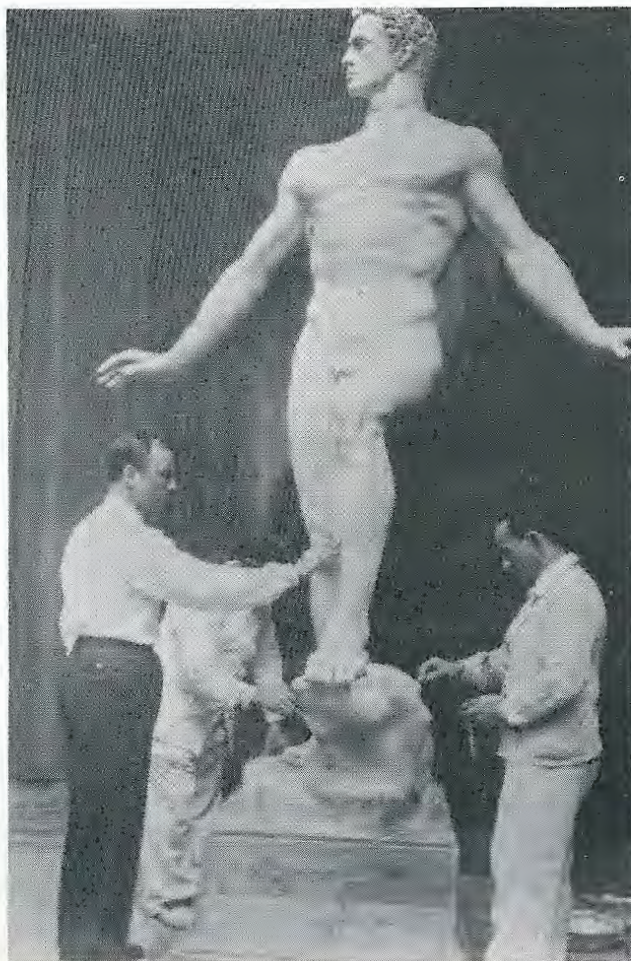
ARNO BREKER

V devetdesetem letu je umrl nemški kipar Arno Breker, ki je imel silovit uspeh v času nacizma. Za III. Rajh je izdeloval monumentalne kipe, heroje, ki spominjajo na grške antične ideale. Kljub uspehu na trgu so njegova dela še vedno uradno nepriznana. ▼

VARŠAVA

Poljska je dobila še eno gay revijo - *WARSHAW GAY NEWS* (izhajala bo v angleščini), tako da jih je zdaj že pet. Če koga zanima, kaj se dogaja na Poljskem, se lahko naroči na omenjeno revijo na naslov: *PINK SERVICE, Ul. Piekna I b/IIIp; PL-00539, WARSHAW, POLAND*. Naročnina za 6 številčk znaša 10 dolarjev. ▼

njeni Eric Stoltz, ki pa že zaradi svoje ljubkosti in nedolžnosti mora preživeti.

Obraz filma: Harry Connick Jr. S svojim glasom obeta postati novi Frank Sinatra, s svojim stasom pa še nekaj več.

Že v drugo se sprehajam po prostorih Moderne galerije in spoštljivo zrem v eksponate zbirke THOMAS, ki Ljubljani predstavlja svetovna imena sodobne umetnosti. Meni najljubšega Rainerja Fettinga je povsem izničil T. Brejc, ki je v Naših razgledih zapisal, da njegove slike moških v kopalnicah, razen direktnega erotičnega sopomena fizične in optične narcisoidnosti, ne predstavljajo nič drugega kot podobe iz pornografskih magazinov. Človeška usoda se je menda tako preselila v mehaniko vsakdanje promiskuitete.

Amarcord: Po dolgih letih izgradnje moja definicija umetnosti trdno stoji. Da bi bilo moje oboževanje Fettinga in njemu podobnih lahko plod homoseksualnih frustracij, mi je dal vedeti prijatelj, ki me je podučil: umetnost je all pa je nil! Frustracije so ali pa jih tudi ni, mu pravim v odgovor.

HENRY IN JUNE. Pariz leta 1931 je še vedno nor. Prav takšni pa so tudi odnosi ljubezenskega trikotnika, ki ga sestavljajo mojster erotične literature Henry Miller, njegova žena June in Anais Nin, po katere istoimenski knjigi je film tudi posnet. Že zaradi oseb, ki so ga tvorile, Anais skoraj bolj privlači June kot Henry, bi bilo greh pričakovati klasičen trikotnik, kot je greh režiserjeva uporaba vizualno prefinjene, naravnost slikarsko poetične fotografije. Za tisto, čemur z eno besedo pravimo strast, je takšen pristop zgrešen, tako pa še po filmskem platnu sprehajajoči se ščurki izpadejo kot kralji živali. Ljubim kri, znoj, solze in ... smrt, ta film torej sovražim.

Obraz filma: V obupniasedbi pride izjema povsem do izraza, edino Uma Thurman ve, kaj pomenijo "nevarna razmerja".

Načelnik inšpektorata milice UNZ Ljubljana-mesto Stane Cigliarič je za Dnevnik izjavil: "Narava kaznivih dejanj je načeloma podobna, vendar pa je za mesto značilno, da se pogosteje pojavljajo nasilna dejanja, več je tudi seksualnih deliktov, veliko pa je tudi primerov, ko so homoseksualci žrtve premoženjskih deliktov". In res, v taistem Dnevniku sta na "kronični" strani opisana dva taka primera.

Amarcord: Rane so že zdavnaj zaceljene, modrice le še skeleč spomin, jaz pa se vedno znova vračam na "kraj nesrečnega imena". Zločinec se vedno znova vrača na kraj zločina. Samo, za vraga, jaz vendar nisem zločinec! Ali pač?

GLORY. V realnosti Zaliv in že tolikokrat obljubljena domača državljanska, na filmu ameriška secesijska vojna. Ker sem pacifist, prenesem vojno samo na filmu, a ker sem tudi

dom in svet

seksist, imam vojni film še posebej rad: v njem ni žensk niti za vzorec. Zaključni prizor, Matthew Broderick pade v boju skupaj z vsem svojim črnim polkom, me le še dodatno utrdi v prepričanju, da je smrt čista poezija.

Obraz filma: Denzel Washington je z igro osvojil Oskarja, s svojo kristalno čisto solzo pa prenekaterega gledalca.

Pismo. Ljubim pisma. Ne svoja, tuja. Ne kratka, dolga. Nekdo se opravičuje, če me je slučajno... Ne vem, če me je slučajno, vem samo, da me je...

Amarcord: Toliko pisem tolikerih ljudi in v njih nikogar, ki bi mi bil partner na filmu v katerem igram glavno vlogo, soplesalec na odru za *pas de deux*, soborec za merjenje moči v ringu življenja...

NO WAY OUT. Scott (Will Patton) je pomočnik ameriškega obrambnega ministra. Zanj je pripravljen storiti vse, tudi umreti. In ko to slednje mora storiti, nikomur ni žal zanj, saj je končno bil samo homoseksualec.

Mnogo lepih spominov na svoj koncert je za seboj pustila Laurie Anderson. Iggy Pop mnogo manj. Na filmskem platnu pa se kot za stavo izmenjavajo Arnold Schwarzenegger, Mel Gibson, Sylvester Stallone, Harrison Ford, Kevin Costner, Don Johnson in še kdo, vsi sami super in macho mani. Kot edina protiutež je njim ob bok postavljen samo **Cry baby** alias Johnny Depp, ki so ga prevajalci enkrat za spremembo ljubko preimenovali v *Cmero*.

RAGAZZI FUORI. Italijanski film še ni mrtev, živel neoneorealizem. Režiser Marco Risi nam v njem s pomočjo igralcev naturščikov razkrinka demokracijo, ki poskrbi, da bi bila že tako zgrešena usoda mladostnih prestopnikov še dodatno zaznamovana, njihov vstop v normalno življenje pa dokončno onemogočen. Zaradi ene same zlate verižice je bila tako zapečateni tudi usoda Marca, alias Mery. Filma, v katerem je osrednji junak in nosi naslov "*Mery per sempre*", v Ljubljani žal še nismo videli.

Amarcord: Tega dne sem davek demokraciji prvič plačal tudi sam, ker sem si upal privoščiti nakup nove knjige. Ob letu pravijo, bodo povrnil. Ali mogoče tudi za knjigo *Die Schwule Traumfabrik*, ki mi jo je pred dnevi poslal Bruno Gmuender iz Berlina, tega še ne vem. Vem pa, da bomo vsi homoseksualci plačali davek demokraciji na tisti dan, ko bo svečano razglašena nova ustava. In še srečni bomo morali biti, v ozadju bo vedno tiho grozila kakšna klavzula...

LONGTIME COMPANION. Toliko smrti pa takšna lahkost bivanja (še) živečih. Na univerzitetnem *Zavodu za socialno in zdravstveno varnost* v Ljubljani je doslej prijavljenih 14 oseb, ki so zbolele za aidsom. Deset od teh

UNITED COLORS
OF BENETTON.

ZDRUŽENI KONDOMI

Neka japonska firma, ki je specializirana za proizvodnjo in prodajo kondomov, je naredila posel stoletja. Ameriške vojake (več kot 500 000 mož) je oskrbovala s prezervativi. In da ne bo pomote: v zalivski vojni so se ti gumijasti obročki uporabljali izključno za zaščito puškinih cevi pred puščavskim peskom! Bliže pa nam je propagandna akcija firme **Benetton**, ki je kondome obarvala s svojimi tipičnimi barvami.

GOSPA TIPTON

Nedavno je v 74. letu starosti umrl znani jazz glasbenik **Billy Tipton**. Šele po njegovi smrti se je izvedelo, da je bil Tipton ženska. Ker je bila Tiptonova zakonito poročena z žensko, s katero sta posvojili tri otroke, je bila novica o njenem biološkem spolu prvovrstno presenečenje.

Vdova ne daje nobenih izjav o privatnem življenju pokojnega moža oziroma žene, mnogi pa menijo, da se je Tiptonova kot možki lažje uveljavila v jazzu. ▼

GOSPA WEAVER

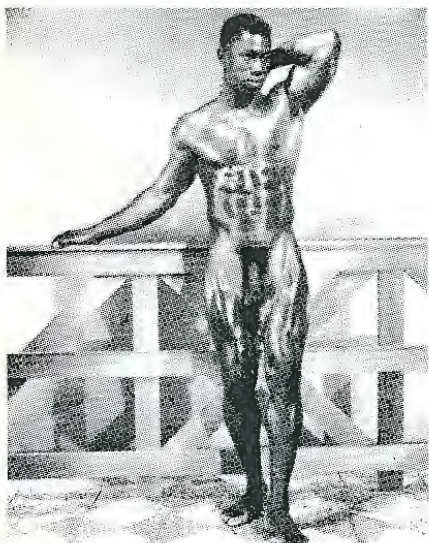
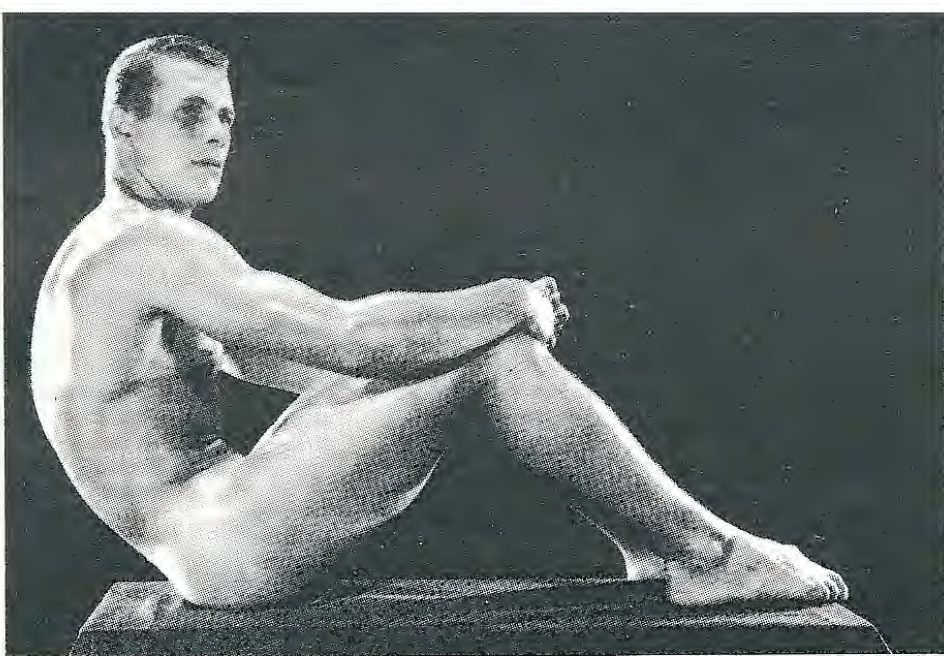
Ameriška igralka **Sigourney Weaver** se je odločila, da bo za vsak avtoogram svojim oboževalcem zaračunala 10 dolarjev. Denar, ki ga bo zbrala, bo namenila za raziskave o aidsu. Idejo je dobila od neke druge igralka, ki je na ta način zbrala 20.000 dolarjev za UNICEF. ▼

FARMA UMETNIC

V mestu Poughkeepie (New York) je pred enajstimi leti nastala *Farma skopnosti ženskih umetnic*. Posebnost farme je njena ekonomska neodvisnost, h kateri so pripomogli nasadi, ki jih same obdelujejo. Na svojem posestvu imajo urejene prostore, ki omogočajo ustvarjanje na vseh področjih umetnosti. Dan je razdeljen tako, da je dovolj časa za ustvarjanje, skupno druženje in obdelovanje nasadov. Proti koncu poletja pa zberejo ves nastali material

(pesmi, proze, slike, fotografije...) in naredijo razstavo. Vse, ki bi se jim rade pridružile, pišite na naslov: **Kate Millet, 295 Bowery, New York City 10003, USA.** V pismu se na kratko predstavite in pošljite svoj najboljši izdelek. ▼

BRUCE OF LOS ANGELES

je ameriški fotograf zlatega obdobja športne fotografije petdesetih in šestdesetih let. Akti mladih atletov so bili simbol zdrave in vase zaverovane Amerike. Nedavno je izšla retrospektivna monografija njegovih fotografij, polna lepih modelov, ki zamišljeno zrejo v neko oddaljeno točko in razkazujejo svoja popolna telesa. Delo Brucea of Los Angeles odlikuje predvsem izreden občutek za kontrast in relief, odlična osvetljava in čista kompozicija. ▼

je že umrlo. Osem bolnikov je kot infekcijo navedlo homoseksualne stike. Čisto potolažljivi podatki, si mislijo nekateri...

DRUGSTORE COWBOY in Gus Van Sant sta me nekolikanj razočarala, pričakoval sem preveč. Matt Dillon me seveda ni razočaral, vedel sem kaj lahko pričakujem. V vseh ozirih popolna pa sta bila brata Kray, saj gre končno za angleški film. Eden od bratov dvojčkov, Ronnie, je homoseksualec, v njegovi vlogi pa eden dvojčkov Kemp, Gary.

PLOČNIK nam še vedno ostane. Naše z usodo odmerjeno mesto v družbi je to. Ni čudno torej, da se je to ime kot alternativa ponujalo za poimenovanje naše revije. Pločnik pa je bila tudi najboljša gay predstava, kdajkoli odigrana na ljubljanskih gledaliških odrih. Bila je to seveda gostujoča predstava amsterdamskega *Studia Hinderik*.

BERTOLUCCIJEV MESEC. Ni mi do razlag zakaj imam nekega režiserja rad, ko pa je zadeva povsem preprosta. Med "izvajalcem" in "porabnikom" se s posredovanjem umetniškega dela zgodi ljubezen na prvi pogled, ostane in traja večno. *Sheltering sky* je njegovo najnovejše delo, ki ga je posnel po avtobiografskem romanu Paula Bowlesa. On homoseksualec, njegova soproga lezbijka, torej gre za filmsko zgodbo izrazitega biseksualnega para. Kinoteka pa je v zaporedju poskrbela še za osvežitev spomina na mojstrovine kot so Dvajseto stoletje, Zadnji tango v Parizu in Luna.

Amarcord: Ko sem pred leti po zadnji kinotečni predstavi Lune kot zamaknjen stopal proti železniški postaji, sem se zazrl v nebo, in glej, polna luna je strmela vame. Ni mi bilo več potrebno hoditi, nosila me je...

SVETI GENET. Kot je Damir Zlatar-Frey hišni režiser Koreodrame, tako je Jean Genet njen hišni avtor. Poostreni nadzor se dogaja v arestu, Genetu predobro poznanem. Trije akterji (Ravnohrib, Ropoša, Goršič) gredo skozenj v mešanici zemlje, vode in (zadušljivega) zraka svoji neizogibni usodi naproti, a nadzor je poostren do te mere, da izhoda ni. Definitivno najboljša predstava, vsaj dokler v mesecu septembru Ljubljano ne obišče Tomaž Pandur s svojim v vseh pogledih mega teatrom.

Amarcord: Služkinji za vedno ostajata v spominu. Slovo od življenja, ki ga je v njih ob z lastno roko prižganih svečah uprizoril Alojz Svete, je prizor, ki ni namenjen pozabi.

Ko se me poloti depresija, se vedno znova spominjam starega marginalno subkulturnega K4 ali pa domačijsko vzdušnega Amerikanca. Res ne vem zakaj, ali je to nostalgija za preteklim ali strah pred prihodnostjo... ▼

Gu-Le

GRAND FURY: ZA UMETNOST PROTI AIDSU

Skupina ameriških umetnikov **Grand Fury** je nastala leta 1988. Umetniško in politično akcijo v boju proti aidsu so združili pod sloganom *For Art Against AIDS*. Eno izmed njihovih najboljših del imitira *Benettonovo* reklamo. Pod fotografijo treh parov - heteroseksualnega, lezbičnega in gay - ki so pripravljene na poljub, so uapisali: "Ne ubija poljubljanje, temveč ubijata pohlep in brezbržnost."

Njihov prvi večji uspeh je razstava v *Museum of Contemporary Arts*. Razstavili so fotografije znanih osebnosti, opremljene z njihovimi mnenji o aidsu.

Drugi večji uspeh - in škandal obenem - pa so **Grand Fury** doživeli na lanskem beneškem bienalu v Italiji. Mednarodna komisija je izbrala dve njihovi deli, katoliško usmerjeni direktor bienala **Giovanni Carandente** pa je zahteval uradno prepoved razstavljanja del skupine *Grand Fury*. Na presenečenje vseh mu sodišče ni ugodilo.

In kakšna je bila vsebina spornih del, ki je komisijo beneškega bienala razdelila na dva nasprotna tabora? Na prvem platnu okoli papeževe podobe beremo sledeči tekst: "Katoliška cerkev je dolgo učila moške in ženske prezirati svoja telesa in se bati spolnosti. Medicina je talka katoliške morale, ki ovira informacije o zaščiti pred okužbo s HIV virusom. Cerkev hoče kaznovati vse, ki ne delijo

njenega prepričanja. Nemoralno je prakticirati slabo medicino. Prezervativi in čiste igle rešujejo življenja tako prepričljivo, kot se zemlja vrti okoli sonca. AIDS povzroča virus in virus ne pozna morale."

Ta izjava je reakcija na govor newyorškega katoliškega kardinala **O'Connorja** na prvi konferenci o aidsu leta 1989 v Vatikanu. Pod papeževo fotografijo so **Grand Fury** navedli tudi **O'Connorjev** citat: "Resnica ni v prezervativih ali čistih injekcijah. To so laži. Dobra morala je najboljše zdravilo."

Na drugem spornem delu je fotografija moškega spolnega uda v erekciji, nad njo pa velik napis: "Spolnost dviga svojo nezaščiten glavo." Na levi strani fotografije piše: "AIDS mori tudi ženske", ua desni pa: "Moški, uporabljajte kondom, ali pa izginite." Slednji napis vsebuje tudi

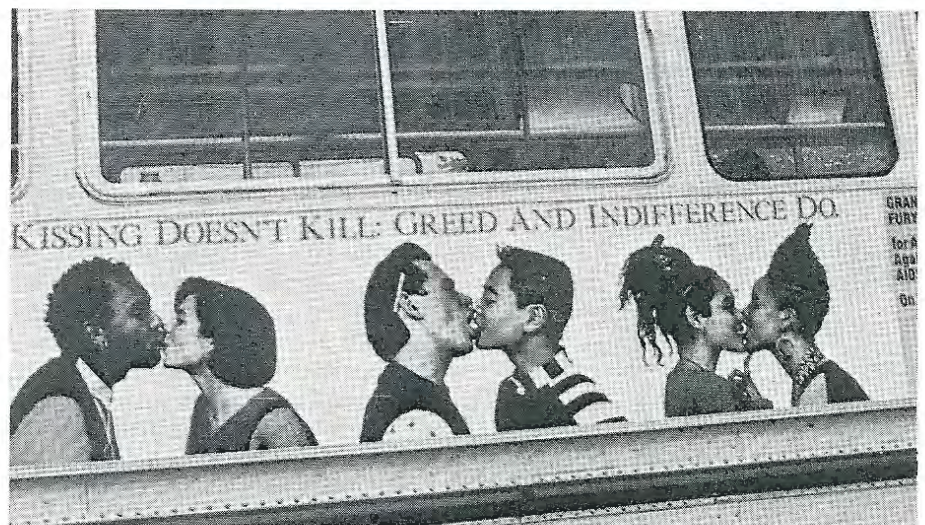
majhno besedno igro: *beat it* (izginite) v žargonu pomeni tudi "masturbirati".

Kaj meni o vseh peripetijah arhitekt **Lindell**, član skupine **Grand Fury**? "Grand Fury ne želi ne provokacij ne škandalov. Želimo le odkrito govoriti o problemu aidsa z našega aspekta. Morda je škandal le v tem, da si je nekdo v Italiji drznil izraziti nekonformno mnenje."

Ali z drugimi besedami, kakor bi **Carandente** povedal **Lindellu**: "Če ste homoseksualec, je stvar relativnega pomena: Bog bo usmiljen do vas. Toda, če boste kritizirali papeža, vam Bog ne bo nikdar odpustil."

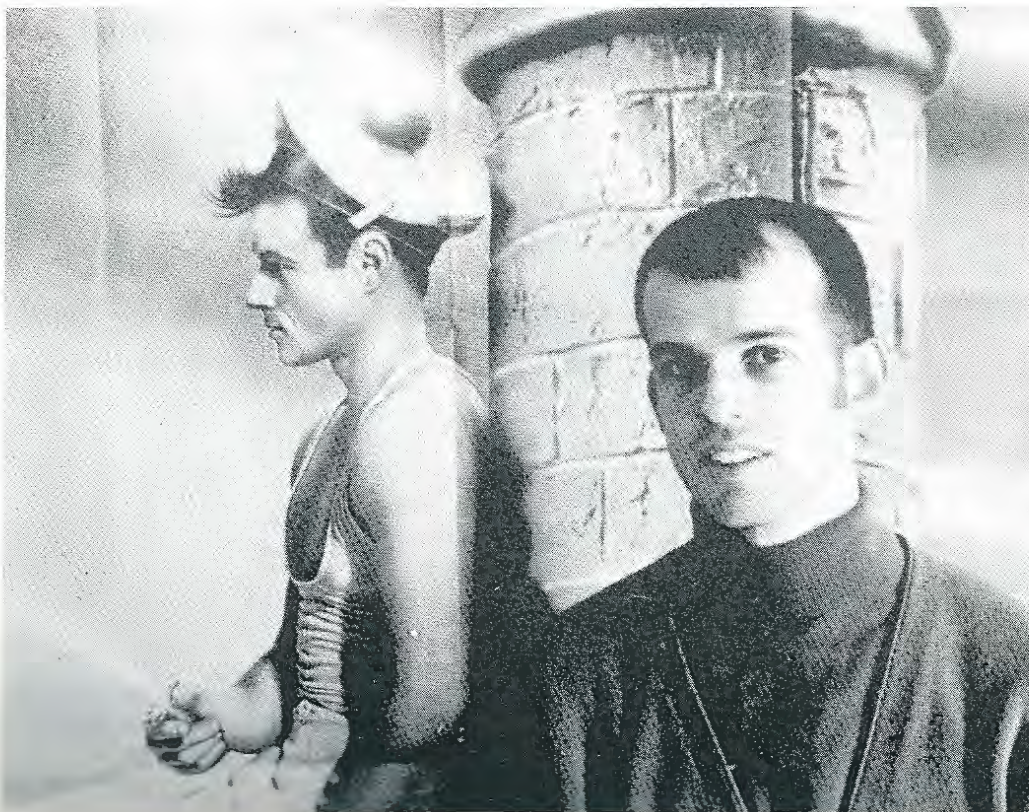
Se naslov:

Grand Fury, c/o Madeline Speer Assoc., 251 Fifth Ave., New York, NY 10016, USA ▼

FILMSKI SKLAD JACK BABUSCIO

Angleška gay revija *Gay Times* je v spomin na gay filmskega kritika **Jacka Babuscio**, ki je januarja 1990 umrl za aidsom, ustanovila sklad za podelitev nagrade za najboljši film z gay ali lezbično tematiko. Imenuje se **Jack Babuscio Award**, prvo nagrado pa so soglasno podelili tridesetletnemu **Jeffu Colu** za njegovo sodelovanje pri video produkciji z gay in lezbično tematiko od leta 1982 naprej in za film **The Truth Game** (Resnična igra) iz leta 1990. Film *The Truth Game* govori o odnosu in napetostjo med gay očedom, ki skriva svojo homoseksualnost, in njegovim gay sinom. To je film o homoseksualnosti in identiteti. Prikazali so ga na mednarodnih filmskih festivalih v Edinbourghu, Leedsu, Chicagu in New Yorku. ▼

NAJBOLJŠI AMERIŠKI FILM LETOS!

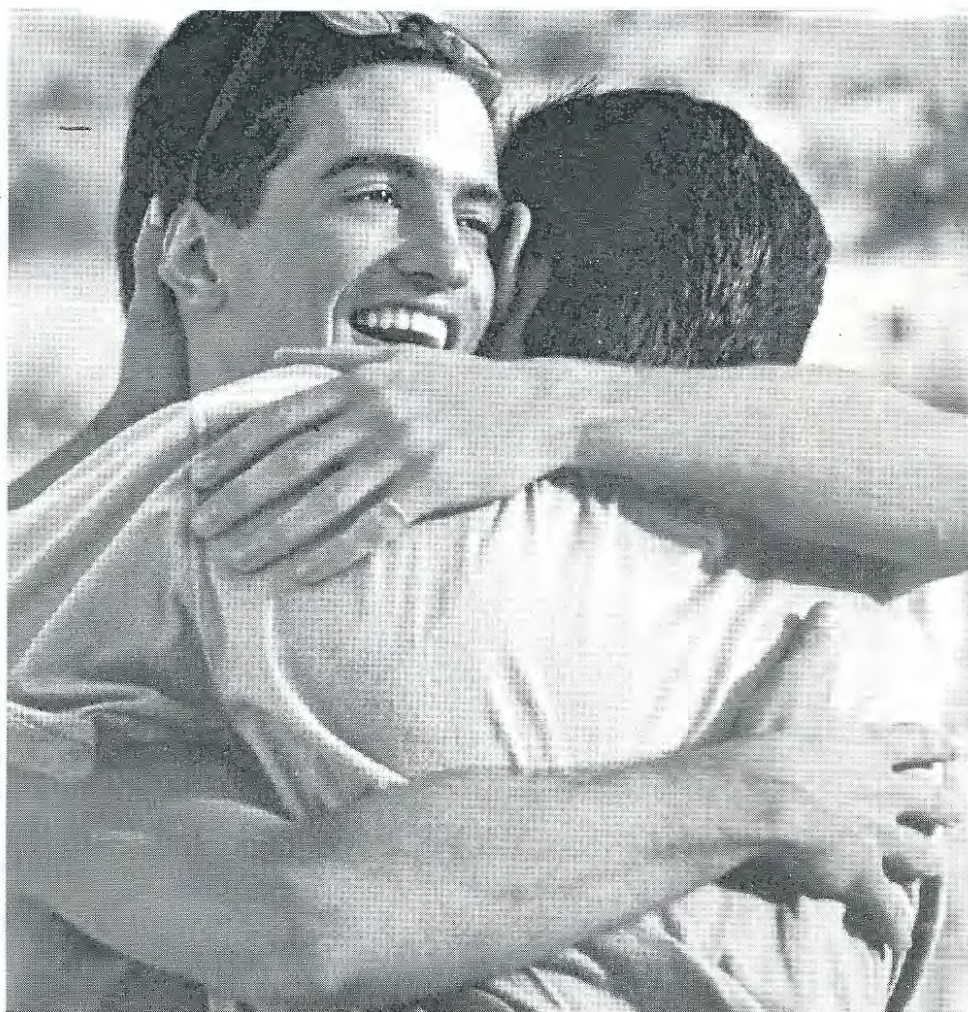
Peter Travers. Rolling Stone

ČUDOVITA SCENARIJ IN REŽIJA, PREPRIČLJIVA IN PRVORAZREDNA IGRA!

Guy Flatley. Cosmopolitan

IZJEMEN FILM, Z LEPIM SCENARIJEM TER OBČUTENO IGRO!

Variety

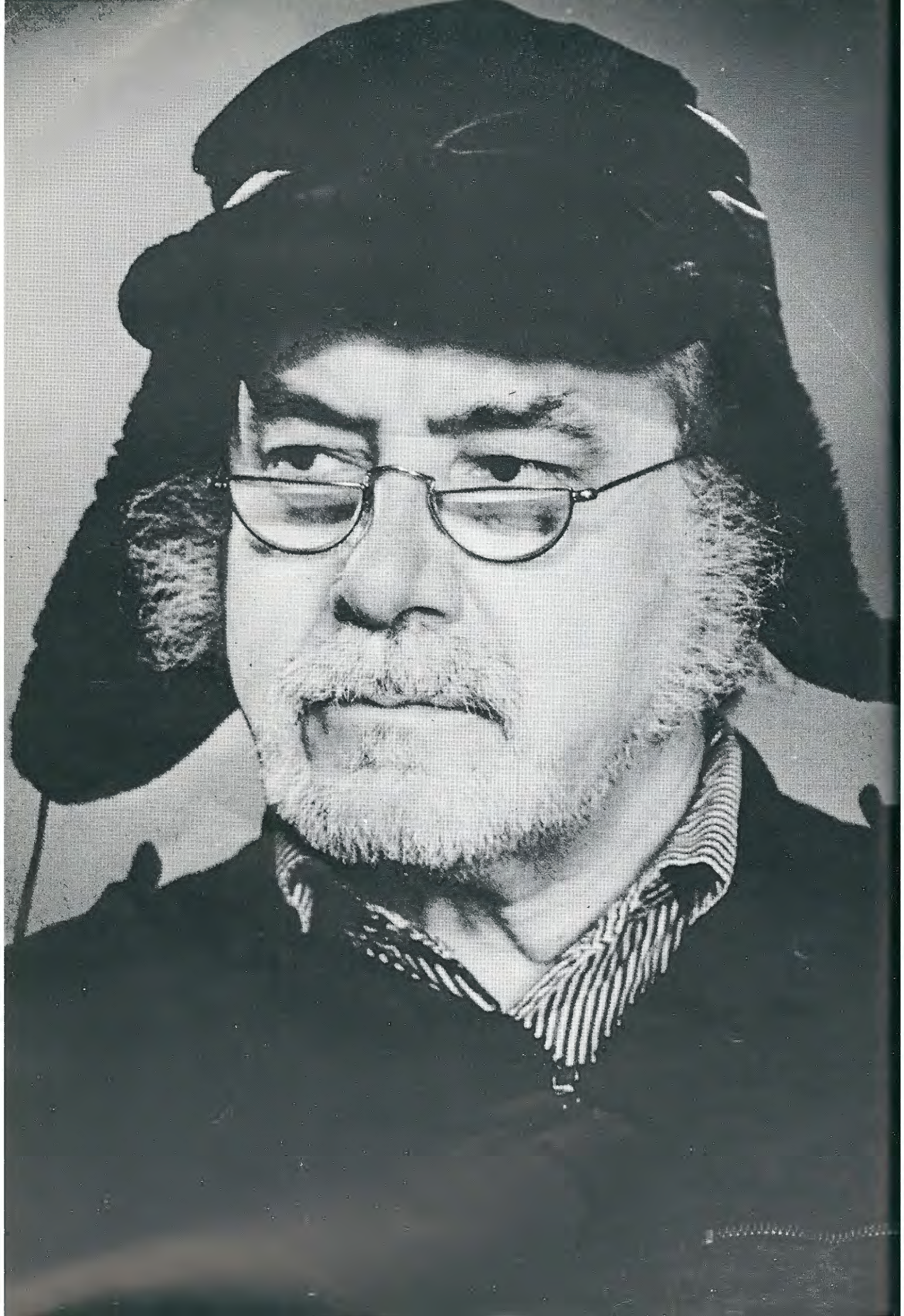
DOLGOLETNO PRIJATELJSTVO LONGTIME COMPANION

THE SAMUEL GOLDWYN COMPANY in AMERICAN PLAYHOUSE THEATRICAL FILMS predstavljata film LONGTIME COMPANION v glavnih vlogah STEPHEN CAFFREY, PATRICK CASSIDY, BRIAN COUSINS, BRUCE DAVISON, JOHN DOSSETT, MARK LAMOS, DERMOT MULRONEY, MARY-LOUISE PARKER, MICHAEL SCHOEFFLING, CAMPBELL SCOTT Direktor fotografije TONY JANELLI

Montaža KATHERINE WENNING Izvršni producent LINDSAY LAW

Producent STAN WLODKOWSKI Scenarij CRAIG LUCAS Režija NORMAN RENÉ

FILMSAMERICAN

MIHA BALOH

Svoboda, ki jo nosim v sebi

● **Kako ste pravzaprav začeli?**

Na Jesenicah...z glavno vlogo, igral sem Tugomerja, Levstikovega oziroma Kreftovega, kjer sem nekaj pokazal. Zato so mi rekli, naj grem na šolo. Nasprotno, zelo malo sem hodil na Akademijo, kar je bila v bistvu moja sreča. Tam so me stalno učili, kako moram igrati. Edini, ki mi je dal nekaj, kot odraščajočemu človeku, je bila gospa **Vida Juvanova**, v njenem razredu sem tudi bil. To je bil prekrasen razred, v njem so bili še **Boris Kralj, Jurij Sovček, Lojze Rozman**...To so bili res marke. Kasneje je vsak postal svoja osebnost - vsak je nekaj naredil v svojem življenju. In pa Kumba - rektor, ki sem ga na začetku zamenjal za študenta.

● **In gospod Vidmar?**

Z njim, Miroslavom Krležo in beograjskim pesnikom Markom Rističem smo bili večkrat skupaj na Bistrici. Razgovori z njimi so bili za odraščajočega človeka zelo pomembni. Ampak takrat sem relativno že bil toliko formiran, da sem imel svoj prav. Zato sem moral vsa svoja nasprotovanja argumentirati z zelo ostrimi dokazi.

● **Torej svoje prave družbe niste našli na Akademiji?**

Ne bi mogel tako reči. Kar se tiče Akademije same, smo bili četvorica - **Primož Kozak, Taras Kermauner in Dominik Smole** - ki je bila zelo zanimiva vsa štiri leta.

● **Kako pa ste prišli v krog Josipa Vidmarja?**

Preko **Jožeta Javorška**, njegovega tajnika in najinega skupnega prijatelja.

● **Jože Javoršek je bil od vas starejši osem let. Lahko bi rekli, da je imel posebno nagnjenja in da je to zelo prikrival. Vi tega niste vedeli ali pa o tem niste nikoli govorili?**

Midva o tem nisva nikoli govorila, on me je spoznal z različnimi ljudmi, nikoli pa ni javno ne intimno izkazoval kakšnega nagnjenja do mene. Nasprotno, bili smo ljudje, ki smo se bolj ko ne

pogovarjali v delovnem razmerju, kar nas je tudi vezalo. Ne vem, morda je pa njega vezalo kaj drugega... Prišel sem iz Trsta in bil sem človek, ki ga je vse zanimalo. Bil sem samotni jezdec, nihče me ni učil, Jože pa je bil worldman, ki je prišel iz Pariza, bil v partizanih, zaprt zaradi tisoč izmišljenih razlogov... Zdel se mi je zanimiv, verjetno pa tudi jaz njemu, zaradi svobode, ki jo nosim v sebi.

● **Je bilo to vaše druženje, vsaj ko ste začeli z *Odrom 57* (po opisih *Javorška*), erotično? Vsaj ta zanos?**

Glede mene in mojih čustev - on mi tega ni nikoli rekel. Zanos pa je bil predvsem ljubezen do gledališča. Šlo je za prebujanje mladine iz teme socialističnega realizma.

... Potem sem prišel v Trst za igralca.

● **Je bilo to povezano s *Štefanijo Drolčo*?**

Prav gotovo. Najprej sem hotel spremeniti mariborski ambient. Drolčeva je bila tam prva igralka.

● **V vaših spominih jo izpostavljate predvsem kot prijateljico in tudi zakon ni nič drugega kot prijateljstvo.**

Tudi prijatelj je več kot oče.

● **Razmišljanje o zakonu z gospo Drolčevo ste zaključili z besedami: "Sreča je imeti človeka, ki mu verjameš. Najraje bi bil poročen s kakšnim režiserjem ženskega spola". Po drugi strani ste gotovo videli v Drolčevi nekaj drugega, namreč ta režiser naj bi predstavljal tistega človeka (Javorška), s katerim bi lahko našli skupeu jezik o gledališču, umetnosti...**

Saj sem ga, zato pa sva tudi bila 30 let prijatelja.

● **Je bila na tem tudi podlaga zakona z gospo Drolčevo?**

Ne, vanjo sem se zaljubil. In ko je mlad človek v nekoga zaljubljen, ga mora imeti pri sebi in naredi celo to neumnost, da se poroči...

(govori o **Vladu Habuneku**) To je velik režiser, ki je prišel na gostovanje iz Zagreba. Režiral je v *Covent Gardnu*, javno se distanciral od vprašanja, kaj je on v svojih čustvenih razmerjih. Prišel je na gostovanje v Trst, ko je bilo vsej Hrvatski jasno, kakšna čustva goji. Ne vem, eden ima rad vince, drugi pa slivovko.

Če sta že hotela govoriti o **Čapu** - o njem so tudi govorili, da je nekaj groznega. Ampak bil je velik gospod, pri njem sem enkrat statiral. Vedelo se je tudi, da ima rad mlade fante. Ampak kot karakter, umetnik, režiser, človek, ki je pri nas kot filmski človek še vedno zapostavljen, ker ga bo zgodovina prej ali slej vrgla ven.

Mogoče mi je lažje govoriti o teh stvarih, ker te ljudi občudujem, ker se je videlo, da je nekdo razpoložen do svojega spola, ampak to me ni nič brigalo, jaz sem bil nešteto krat pri njem, kot siromakovo jagnje, ampak te stvari me niso zanimale in o njih tudi nimam pravice govoriti kot ne o kakršnemkoli drugem človeku, vsak naj sam govori. Pravim le, da so ti ljudje zame, naj bodo kjerkoli pač. Ljudje, s katerimi sem bil, ker mi je bilo lepo sedet z njimi, v njihovi družbi. Sem neobremenjen, drugače ne bi bil tako preprost.

● **Kako to, da je Čap nehal delati? Vam je kaj znanega o tem?**

Ne, nič mi ni znano. Verjetno so ga malo zdelala leta, sam sem ga celo vabil režirat v Trst... Verjetno ga je vzela bolezen.

● **Mislim, da je bil razočaran nad tem, ker je bil postavljen v out v slovenski filmski industriji. S tem, ko je posnel svoj zadnji film v Sloveniji - komedijo *Naš avto*, komedije pa so bile takrat že tako smatrane kot manjvredno blago...**

Ne, predvsem jih pri nas nihče ni znal delati.

● **Ja, razen Čapa.**

Seveda.

intervju, baloh

- **No, in sam Matjaž Klopčič je izjavil, kako se je pri njem učil in bil kot deseti asistent scenografije pri Vesni, in ne samo on, ampak vsi slovenski filmski delavci so se učili pri Čapu.**

Vaju bolj zanima - on je bil, kar se tega tiče, velik človek. Nikoli se ne boji izpovedati svojih čustev. Samo majhni ljudje so tisti, ki skrivajo. Naj človek reče, to sem jaz, to je tako, kaj pa želite?

- **Milostno so mu dovolili, da posname dokumentarec o Piranu. To je tisti prav njegov zadnji film. To je njegovo zadnje delo po ogromnih letih molka, ko bi rad delal.**

Veš, kako je. Najprej ga je malo bolezen, potem ga je razjedla slovenska zavist, nato pa še tista njegova žganica. Poleg tega je bil osamljen človek in dokler imaš ti delo in si mlajši, je vse v redu.

- **Nekaj bi še mogli reči o Jauezu Čuku, njegovem igralcu.**

To je bil moj intimni prijatelj.

- **Tudi Javorškov prijatelj?**

Onadva pa še bolj.

- **Je pa samo s pomočjo Čapa Čuk ustvaril svojo kariero?**

Janez je bil perfekten človek.

- **...in eden največjih komediografov... Bili ste njegov intimni prijatelj, končal je žalostno.**

A veste, kaj sem naredil, ko sem izvedel. Takrat je bila slučajno z mano tudi moja gospa Drolčeva. Prišel sem iz Trsta, k teti, ki mi je povedala, kaj je naredil Janez Čuk. Iskal sem ga doma, nikjer ga ni bilo, potem pa so mi povedali, da je na Žalah. Midva z Drolčevo sva bila čisto sama in ko sem ga videl, se mi je ta hudič celo režal - mrtev. Skočil sem na krsto, ga prijel za ovratnik, dvignil in budil. Bil sem popolnoma trezen. Nisem mogel verjeti, da ga ni več.

- **Niste nikoli prej zaslutili, da se to...**

Nikoli.

- **A po vašem, ste lahko zaznali vzrok, zakaj se je ubil?**

Ne, ne vem. Tudi za Svita ne vem, pa za Boruta... V enem letu sem izgubil štiri najboljše prijatelje na ta način - s samomorji.

- **Dozdeva se mi, da je tudi Čuk imel homoseksualna uagujenja?**

Ne vem. Kot intimni prijatelj mi tega ni pokazal. Prej nasprotno. Vsi ti ljudje, o katerih sem govoril, z njihove strani kot mlad lep fant nisem čutil niti ene grobsti, nasilnosti.

- **Ne mislim tega, da bi vas kdo ogrožal. Intimnega prijatelja bi naj človek poznal takorekoč do obisti.**

To so tako veliki ljudje, da se znajo marsičemu odpovedati. Ali pa je v njih

tako močna ljubezen, da jo ohranijo izključno zase, ker je prepovedana.

- **Ne, mislim, da to res ni dovolj, da bi se to tako močno skrivalo...**

Razumeti moraš, da mi počasi prihajamo iz noči v dan. Mislim, v celem svetu je tako, in slučajno ste naleteli na človeka, ki v teh stvareh nima dlake na jeziku.

- **Predstavljal sem si sam pri sebi - navzven je pač bilo treba skrivati.**

Saj še danes, saj to je svinjarija.

- **Ampak prijateljem, to pa težko verjamem, da nekaj prikrivaš, ker ni potrebe.**

Mi smo bili taki prijatelji, da sem jim jaz lahko vse povedal, pa so me bolj razumeli kot pa ne vem kdo drug. Skoraj bi lahko rekel, da je to bila v mojem življenju sreča, da sem toliko teh različnih ljudi srečal. Samo po mojem so oni imeli več od teh srečanj kot pa jaz. Ker ljubiti je lepše kot pa biti ljubljen.

- **Že, ampak stremimo za tem, da bi bili ljubljeni, a ue?**

Bistvo je pa menda ravno obratno.

- **Končali smo v Trstu, pri odru 57, je bila potem Drama?**

Drama mi ni bila posebno interesantna oziroma o njej ne morem nič govoriti, ker sem bil svobodnjak, ne pa Boris Kralj, ki je tam petintrideset let. Jaz sem šel v svet, to je druga stvar. Njega sem vzel za zgled, ker je moj prijatelj, izjemen igralec, dobro izgleda, ima svojo reputacijo in so hoteli kar naprej delati med nama nek antagonizem. Ne, jaz sem šel pa v svet, moje življenje je čisto drugačno, še Evropa mi je premajbna. To je čisto drugačen diapazon.

- **Kaj pa ostali iz gledališkega življenja. So jih tudi tako obravnavali?**

Rajši bi govoril s filmskega stališča. Saj tam je še več tega. Povem vam lahko le, da sem bil vedno predmet zanimanja za ljudi, ampak rjuhe meni niso nič povedale. Meni je povedala njihova strokovnost, njihova moč, znanje. Jaz sem iz drugačnega kova, sem pa to videl, čutil, vedel, za kaj gre. In kljub temu, da nismo bili skupaj, nismo imeli nobenih klubov, čeprav so me oni v te klube takorekoč vodili.

- **V kakšne klube?**

To je bilo v Parizu, v šestdesetih, sedemdesetih letih. Mislil sem, da bosta šla v globlja razmišljanja in zadeve, ne samo...

- **Je bil konkretno kakšen škandal? Lahko kaj poveste, ne da bi vam bilo treba koga kaj vprašati?**

Seveda so bili - celo sam sem bil vpleten, ampak mene ni to nič tangiralo. Miha Baloh je bil od homoseksualca do kriminalca. Tako so me okarakterizirali v tistem času, ko sem se družil z različnimi ljudmi doma in po svetu.

- **Poklicni kolegi?**

Male barabice.

- **Čisto osebno - bili ste dosti v tujini, vozili so vas vaši prijatelji v moške bare (to so bili samostojni klubop.Baloh), kako se vam je to sploh zdelo?**

Perfektno.

- **Se vam to nikoli ni zdelo čudno?**

Ne, nasprotno. To je bilo na nivoju, lepše kot pa vsak, kako bi rekel, pariške kurtizane.

- **Kaj pa če vas je kdo malo pretirano osvajal?**

Sem takoj to vedel in čutil ter mu dal vedeti, da tu ni kruha. Ampak na visokem nivoju, seveda.

Če bi jaz bil to, recimo, bi se polulal na vse skupaj, kaj družba misli o meni. Živel bi kot Oscar Wilde. Ne bi se mi bilo treba pogovarjat tukaj šest ur, ali pa na policiji, ali pa doma. Doma bi imel svojega človeka, in bi to bil. Če bi bil to. Ker me ne bi nič brigalo, kaj si drugi mislijo. Bil bi drugi Oscar Wilde.

- **Kaj pa mislite o tem, kar je zadnje čase spet aktualno: Slovenija, zelo majhna, poudarja se spet družina, vse je v redu, ljubezen med moškimi, ampak tu ni nič otrok?**

Kar se pa tega tiče, sem raje med vami, dokler ne ukinejo celibata in imam še zmeraj rajši Sokrata, Shakespearja, Čajkovskega, Habuneka kot pa celibat, ki govori o tem, da se ljudje ne smejo razmnoževati med seboj - torej se ne smejo ženiti, obenem pa so vodniki človeštva. Dokler se celibat ne ukine... Celibat, to je še huje! Ker vi ste pošteni ljudje, vi ste ljudje, ki imate normalno nagnjenje, oni pa se morajo proti temu boriti. To je osnova tega vprašanja. Zato mene ne morejo zajebavati eni krščanski socialisti. Ali pa en papež, ali pa demokracija, saj je vseeno. Dokler on teh stvari ne prizna. Ker je on slabši. Pri vas je doma ljubezen, pri njih je pa doma odrekanje. V tem je bistvena razlika.

- **To je v neki meri nekdo pritaknil slovenskemu narodu, da je treba potrpeti, se odrekati...**

Ne, slovenski narod je bil v celi Evropi najbolj ubog narod, ki ni imel ne za jest ne za pit. Ampak Cerkev je bila tako velika in močna, da mu je dala tisto veselje, da bo šele v onostranstvu dobil tisto pravo življenje in moč. In zato imamo na vsakem griču eno cerkev, česar ne najdeš v celem svetu. Zakaj - ker je ta človek dal zadnjo kapljo krvi, da bo vsaj na drugem svetu srečen. ▼

SOVJETSKE NADLOGE

Alexander Lukeshev, gay aktivist iz Moskve in urednik neodvisnega demokratičnega časopisa *New Life*, je bil brutalno umorjen konec lanskega leta. Sovjetski gay aktivisti se bojijo organiziranega preganjanja homoseksualcev, saj obstaja upravičena domneva, da je v umor vmešana obveščevalna služba KGB. Le nekaj dni po Lukeshevi smrti je policija zaslišala vseh enajst ustanoviteljev moskovske lezbične in gay organizacije. Med zaslišanimi je bil tudi **Roman Kaliniu**, urednik prvega sovjetskega gay časopisa *Tema*. Kalinin se je moral izseliti iz podnajemniškega stanovanja, ker je lastnik izvedel za njegove aktivnosti v gay skupini.

Na podobne težave je naletela tudi skupina za pravice homoseksualcev *Tchaikovsky Foundation* v Leningradu. Mestna vlada je zavrnila njihovo prošnjo za uradno priznanje, voditeljci skupine **Olgi Zhuk** pa so grozili agenti KGB. Posebna ironija je v tem, da je bila Zhukova obtožena kriminalnih dejanj po zakonskem členu, ki sicer prepoveduje analne spolne odnose med moškimi. Tako kot v mnogih drugih državah, tudi v Sovjetski zvezi namreč ni zakona, ki bi kriminaliziral lezbištvo.

Ukinitev omenjenega člena, ki predvideva kazen do pet let prisilnega dela za homoseksualce, je bil glavni cilj sovjetskih gay aktivistov.

ILGA in druge lezbične in gay organizacije po svetu ostro protestirajo proti takemu ravnanju sovjetske vlade. Očitno je, da demokratizacija v Sovjetski zvezi ni namenjena vsem. Kalinin je še povedal, da **Gorbačov** želi okrepiti svoj položaj s pomočjo vojske in policije. Potem, ko je bil sprva legaliziran časopis *Tema* prepovedan, so gay aktivisti ustanovili nov časopis: *Risk*. ▼

PROTEST NA KONGRESU

Takole se je začel kongres angleške konservativne stranke v letovišču *Bournemouth*. Delegate, ki so na dnevni red postavili tudi *deviantne manjšine*, ki spodkopavajo zdrav družinski duh, so strašili člani skupine aktivistov **Gay Spirit Rising**. ▼

HOMOSEKSUALIZEM

Homoseksualizem v Sloveniji ne predstavlja posebnega problema. V bivši Jugoslaviji homoseksualcev v glavnem niso kazensko preganjali, dasi so jih imeli evidentirane. Homoseksualizem se je pojavljal dosledno v vseh samostanih, pa tudi med **posvetno duhovščino** (skoraj redoma med takozvanimi duhovniki za izseljence), v krogih **gledaliških igralcev** in dovolj pogosto tudi v premoženjskih **trgovskih krogih**. Dasi je imela takratna policija dovolj točno evidenco nad homoseksualci, jih redoma ni preganjala samo zaradi homoseksualnih dejanj. Le kadar je šlo za odnose med homoseksualci in mladoletniki, ali so bila v zvezi s homoseksualizmom še druga kazniva dejanja (predvsem tatvine in izsiljevanja), so dejanja prijavili sodišču (izjava referenta, ki je na ljubljanski policiji obravnaval tudi tovrstna kazniva dejanja).

Po podatkih naše kriminalne statistike je v razdobju po osvoboditvi stanje v zvezi s homoseksualnimi pojavi naslednje: od leta 1945 do konca leta 1951 smo imeli v Sloveniji izkazanih 332 spolnih kaznivih dejanj (letno povprečno 46) in v vsem tem obdobju od tega le 18, t.j. 5,4% homoseksualnih dejanj.

V zadnjih štirih letih (1952-1955) je tovrstna kriminaliteta narasla. V vsem obdobju smo registrirali 690 kaznivih dejanj zoper osebno dostojanstvo in moralo (letno povprečno 172), v zadnjih dveh letih pa smo obravnavali 30 primerov takih spolnih kaznivih dejanj, pri katerih so storilci pokazali spolno nagnjenje do oseb istega spola.

Natančnejša analiza v zadnjih dveh letih obravnavanih 30 primerov homoseksualizma kaže naslednje podrobnosti:

V obravnavanih 30 primerih je šlo v večini primerov (19) za spolna izživljanja med odraslimi moškimi osebami, v 8 primerih za spolno izživljanje polnoletnih moških z mladoletniki, v 3 primerih pa za spolno izživljanje z otroki - dečki, starimi 11 oziroma 12 let.

Med dejanji, ko je šlo za spolna izživljanja med odraslimi moškimi, je največ takih, ko so storilci s homoseksualnimi nagnjenji izrabili svojo žrtev v gostilni ali na kakšni zabavi ter jo opijanili in jo nato z raznimi obljubami pripravili do protinaravnega nečistovanja. Zlasti v takih primerih daje homoseksualec svojemu partnerju poleg pijače tudi plačilo v denarju (po par sto dinarjev), predvsem zato, da ne bi o tem z nikomer govoril. Moški s homoseksualnimi nagnjenji pogosto izrabljajo tudi skupno prebivanje v istem prostoru ter sčasoma pripravijo svoje sestanovalce k tovrstnemu spolnemu izživljanju. Tajništva za notranje zadeve pa so obravnavala tudi nekatere sicer redkeje primere, ko je šlo za povsem dogovorno spolno izživljanje med dvema partnerjema s homoseksualnimi nagnjenji.

V primerih, kjer je šlo za spolno izživljanje polnoletnih moških z mladoletniki, je šlo za spolno izživljanje polnoletnih moških z mladoletniki. Nadaljevanje na strani 14.

Nadaljevanje s strani 13

doletniki, je največ primerov takih, ko storilci izvajajo mladeniče na svoja stanovanja, jih tam pogoste in jim dajejo alkoholne pijače, nato pa jih pripravijo do protinaravnega nečistovanja. Tudi dajanje manjših nagrad v denarju ni izjema. V zadnjih dveh letih pa je osamljen primer, ko je kmet Z.X. iz okraja Ptuj zaposlil za poljska dela na svojem posestvu dva po 15 let stara hlapčiča, ki ju je prisilil, da sta spala pri njem in ju je spolno zlorabljal. Oba zaporedoma sta službo zapustila in ga prijavila.

Med primeri, ko so se odrasli storilci spolno izživljali z otroki - dečki, je pač najbolj drastičen primer C.Y., nezaposlenega zidarskega pomočnika iz Celja, ki je celih 8 mesecev spolno izrabljal 11-letnega nezakonskega sina svoje žene, tako, da mu je moral otrok opravljati v usta malo potrebo in da je lizal otroku spolni ud, s čemer se je spolno zadovoljeval. Poudariti pa moramo, da v takih in podobnih primerih, dasi gre za protinaravno nečistovanje med osebami moškega spola, ne gre več za ljudi s homoseksualnimi nagnjenji, ampak za izrazite psihopate, ki imajo abnormarno nagnjenost do otrok (pedofilija).

V zvezi s kaznivimi dejanji, ki so jih zagrešile osebe s homoseksualnimi nagnjenji, so naši organi obravnavali 36 storilcev. Značilno je, da je med njimi 12 samskih, 7 poročenih brez otrok, 12 poročenih z otroki in 2 vdovca z otroki. Za dva storilca nismo mogli ugotoviti stanu. Zanimiva je tudi poklicna struktura storilcev teh kaznivih dejanj. Med storilci smo obravnavali 14 delavcev, 7 uslužbencev (med njimi 4 učitelje), 4 kmete, 4 obrtnike, 2 natararja, 3 upokojence in 1 osebo brez pravega poklica (prodajalec tepihov). Po šolski izobrazbi ima 22 storilcev le osnovno šolsko izobrazbo, 8 nepopolno šolsko izobrazbo, 4 pa učiteljske. Za 2 storilca je šolska izobrazba neugotovljena.

Po starostni strukturi je največ storilcev (66,6%) starih nad 40 let (14 storilcev v starosti 40-50 let, 5 storilcev med 50 in 60 let, 5 storilcev nad 60 let). Obravnavanih je bilo dalje 6 storilcev v starosti 20-30 let in 5 storilcev v starosti 30-40 let. Le 1 med storilci je bil mladoletnik.

Med storilci je bilo 22 še nekažnovanih oziroma neobsojenih oseb, 12 storilcev pa je bilo že predkaznovanih, med njimi 2 zaradi homoseksualnih dejanj, 2 zaradi političnih deliktov, ostali zaradi drugih kaznivih dejanj (tatvine, vlomi).

Največ tozadevnih deliktov so obravnavali organi kriminalistične službe v zadnjih dveh letih v Ljubljani (11), v Celju (6) in v Mariboru (5). V Trbovljah so naši organi ovadili zaradi homoseksualizma 3 osebe, v Gorici 2 osebi, v Murski Soboti in Kopru pa po 1 osebo.

H kratkemu orisu v zadnjih dveh letih obravnavanih kazenskih primerov homoseksualizma pripominjamo:

1.) V naši kriminalni statistiki se štejejo za kaznivih primerov spolne zlorabe in zlorabe otrok (pedofilija) 13 primerov. V naši kriminalni statistiki se štejejo za kaznivih primerov spolne zlorabe otrok (pedofilija) 13 primerov.

VELIKA BRITANIJA: TEŽKI ČASI...

Po besedah **Simona Waterneya**, enega od ustanoviteljev angleške gay aktivistične skupine **OUTRAGE**, čakajo gay skupnost v Veliki Britaniji težki časi. Skupina **OUTRAGE** je bila ustanovljena maja 1990 z dvema osnovnima ciljema: boj proti antigay nasilju in proti represiji policije nad homoseksualci. Od takrat se je položaj gayev na Otoku še poslabšal in razlogov za aktivizem je dovolj.

Nov šok so britanski gayi doživeli, ko je vlada premiera **Johna Majora** objavila predlog sprememb zakonodaje - po **Klavzuli 28** naj bi Velika Britanija dobila še **Klavzulo 25** in **paragraf 16**. **Klavzula 25** predvideva zaporno kazen do 5 let za tri vrste spolnih "deliktov": za vsak poskus iskanja spolnega partnerja na javnih mestih (po domače "štrikanje"), za navajanje in spodbujanje odraslih oseb k homoseksualnim spolnim odnosom in za izvajanje spolnega akta povsod, razen v popolni privatnosti lastnega doma. Zanimivo je, da se vse tri določbe nanašajo le na moško homoseksualnost. Za člane skupine **OUTRAGE** in tudi za mnoge druge bi **Klavzula 25** pomenila grobo poseganje v privatno življenje posameznika in dala policiji še večja pooblastila pri represiji nad homoseksualci. Odločili so se za organizirano akcijo, ki naj bi preprečila sprejetje omenjene klavzule. 14. februar - dan **Svetega Valentina**, dan **zljubljenec** - so razglasili za "dan boja proti Klavzuli 25" in pripravili protestne manifestacije, ob podpori velikega dela angleške javnosti.

Paragraf 16 pa predvideva prepoved posvojitve otrok za vse homoseksualne pare. Je rezultat večletne kampanje konzervativcev in anglikanske cerkve. Do sedaj so namreč nekatere pristojne službe dajale otroke v posvojitve homoseksualnim parom, če so bile mnenja, da je par sposoben primerno skrbeti za otroka.

Za dodatno presenečenje je poskrbel sodnik **James Rant**, ki je 16 homoseksualcev obsodil na zaporne kazni (do 4 let!) zaradi sadomazohističnih spolnih odnosov (ob privolitvi obeh partnerjev). Po mnenju sodnika gre za načine obnašanja, ki ne sodijo v "civilno družbo". Gay aktivisti pa so zaskrbljeni, saj omenjeni proces dokazuje, da je "roka pravice" v Veliki Britaniji zelo dolga in da išče zločine tudi tam, kjer ni žrtev.

Po vsem tem je videti, da odhod "železne lady" še ni razlog za olajšanje in da skuša novi premier John Major dokazati, da je "bolj thatcherjanski od same Thatcherjeve". ▼

AVSTRIJSKA MORALA

Avstrijska homoseksualna iniciativa **Hosi** z Dunaja se je pritožila evropskemu sodišču za zaščito človekovih pravic zaradi kršenja pravic pri komemoraciji ob odkritju spomenika žrtvam nacizma, kjer je skupina žensk in moških molče nosila transparent z napisom: *Tisoči homoseksualnih žrtev koncentracijskih taborišč čakajo na rehabilitacijo*.

Policija jim je transparent nasilno odvzela. Pritožbe pri oblasteh so bile neuspešne, čeprav so se sklicevali na kršitev pravice do svobodnega izražanja mnenja.

Avstrijsko ustavno sodišče meni, da s tem pravica do svobodnega izražanja mnenja ni bila prekršena, ker je nošenje transparenta poskus motenja komemoracije. Z drugimi besedami: če se gayi in lezbijke pri komemoraciji odkrito spominjajo žrtev iz svojih vrst, potem motijo spomin na ostale žrtve. ▼

POROKE

Zaljubljeni, ki bi radi svojo ljubezen potrdili še s pravo poroko, bodo morali še malo počakati. **Danski** primer očitno ni prepričal nezaupljivih politikov po drugih državah. Na **Švedskem** so se socialdemokrati odločili, da ne bodo podprli predloga o gay poroki. Gay skupnost na **Norveškem** veliko pričakuje od novo izvoljene laburistične vlade. Na **Nizozemskem** so na pobudo gay revije **DE GAY KRANT** izvedli anketo, v kateri je 80% predstavnikov lokalnih oblasti izjavilo, da so pripravljeni podpreti predlog zakona o izenačenju gay in običajne poroke. Za veliko presenečenje pa so poskrbeli na **Češkem**, kjer imajo očitno zelo aktivno gay skupnost. Najprej jim je uspelo znižati "age of consent" na 15 let, nato so dosegli legalizacijo moške prostitucije, zdaj pa so, opogumljeni z uspehi, pripravili predlog o uradnem priznanju gay zveze. ▼

IZ NAŠIH KRAJEV

Lani so v Beogradu ustanovili **Arkadijo**, organizacijo, ki se podobno kot *Rosa klub* bori proti zakonski, moralni, družbeni in vsakršni diskriminaciji na osnovi spolne usmerjenosti. Njihov najpomembnejši cilj je ukinjanje 3. odstavka 110. člena kazenskega zakonika Srbije, ki inkriminira prostovoljne homoseksualne odnose med moškimi. Aktivisti *Arkadije* se bodo ravno tako angažirali v boju proti širjenju epidemije aidsa in pomoči obolelim, kar predstavlja še posebej pereč problem, saj se v Srbiji nihče ne ukvarja s tem. Doslej je zahteve *Arkadije* podprla le *Zelena stranka*. *Mladinski radio "B-92"* pa vsak petek predvaja oddajo **"DEE GAY"** za homoseksualno populacijo (od 18.30 do 19.00, tel. 011.347.677).

Poleg *Arkadije* se obeta nova gay organizacija v Zagrebu z imenom **U.H.L.A.** (P.O.Box 5063, 41040 Zagreb), slišali pa smo tudi o poskusu ustanavljanja gay revije v Splitu.

Prav gotovo je najslabša novica o razpadu lezbične skupine **Lila inicijativa** v Zagrebu. Razlog je banalen, a zelo resničen: ob političnih spremembah na Hrvaškem so jim bili odvzeti prostori, v katerih so doslej delovale. Pojavila pa se je nova radikalna feministična skupina **Kareta**, ki je že izdala prvi jugoslovanski feministični časopis z istim naslovom. *Kareta* objavlja izključno ženske tekste in namenja prostor tudi lezbijkam. Naslov: *Kareta, Zagorska 44, 41000 Zagreb*.

Premaknilo se je tudi v Ljubljani: sekcija **Lilit** obljublja prvi feministični časopis v Sloveniji. ▼

XIII. REGIONALNA KONFERENCA ILGA

Na XIII. Konferenci ILGA, ki je zasedala od 27. do 31. decembra v danskem glavnem mestu Kopenhagenu, so poudarili predvsem potrebo po nadaljnjem sodelovanju z institucijami *Evropske skupnosti* in vlogo *ILGA* pri zaščiti in obrambi pravic gayev in lezbijk po Evropi.

Na konferenco je prišlo 92 delegatov iz sedemnajstih držav. V pozdravnem govoru je **Elsa Slange**, predstavnic organizatorjev, poudarila predvsem vedno večjo vlogo *ILGA* v zaščiti pravic kakšnih 30 milijonov gayev in lezbijk, ki živijo v Evropski skupnosti. **Dorte Bennedsen**, član danskega parlamenta, pa je opozoril na predlog nordijskih držav pri *Svetu Evrope*, naj **Evropska konvencija o človekovih pravicah** izrecno prepove vsako diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti.

Pregled stanja položaja gayev po Evropi je prinesel tako neprijetna kot prijetna presenečenja. Najbolj homofobni državi ostajata *Avstrija* in *Velika Britanija*. V Avstriji so po več letih znova uporabili 220. in 221. člen zakonodaje, ki prepovedujeta vsako pozitivno informacijo o homoseksualnosti in članstvo v gay organizacijah.

Med dobrimi novicami je potrebno omeniti legalizacijo homoseksualnosti na *Irskem*, možno ukinitvev 175. člena *nemškega kazenskega zakonika* in uspehe gay skupnosti na *Češkoslovaškem*.

Posebno pozornost so namenili diskriminaciji gayev na delovnih mestih. V načrtu je izdelava posebne študije o tej problematiki.

Za **Liso Power**, predstavnic *Velike Britanije*, je bila konferenca popoln uspeh: "Vse je potekalo zelo dobro. Dosegli smo splošen konsenz o bistvenih vprašanjih, kar je zelo pomembno." ▼

Nadaljevanje s strani 14

zločinstvenosti sploh, pa tudi primeri homoseksualizma. Pojavi pa zaradi svoje številnosti ne povzročajo zaskrbljenosti. Prav gotovo pa je teh pojavov dejansko precej več kakor pokaže naša statistika. Brez dvoma so pojavi homoseksualizma pogosti med duhovščino. Tudi med gledališkimi igralci se še vedno ugotavlja taki pojavi. Primeri homoseksualizma so razumljivo pogosti tudi tekom izdrževanja kazni. Vseh teh pojavov naša statistika ne zajema. Pri homoseksualizmu gre pač za take oblike kaznivih dejanj, ki jih ni lahko odkriti in jih je še težje dokazati, in za take pojave, ki jim naši organi na terenu niti ne posvečajo kdovekaj pozornosti, ker zadeve ne smatrajo kot problematične.

2.) Verjetno niso primeri, ki so jih obravnavali naši organi v zvezi s homoseksualizmom, niti tipični za to vrsto zločinstvenosti pri nas. V tem prepričanju nas utrjuje dejstvo, da je bila večina obravnavanih storilcev delavcev, da ima med njimi kar 61% le osnovnošolsko izobrazbo in je na drugi strani učiteljišče najvišja šolska izobrazba, ki jo imajo tovrstni storilci kaznivih dejanj. Tudi ugotovitev, da je med obravnavanimi storilci večina poročenih moških in celo z več otroki, nas prepričuje, da so naši organi ovajali predvsem tiste storilce, na katere so slučajno naleteli zaradi njihovih javnejših izpadov, oziroma ki so bili zaradi vinjenosti pri izbiri partnerja oziroma pri samem dejanju manj previdni. Prav zaradi tega naša statistika ne potrjuje sicer splošno priznane dejstva, da je homoseksualizem bolj zasidran v takih slojih ljudi, ki se povprečno smatrajo, da so na višji kulturni ravni kot je delavski in kmečki živelj.

3.) Nastaja vprašanje, ali je treba prijave homoseksualizma dosledneje odkrivati in jih kazensko preganjati. Smatramo, da glede na pomen tozadavne problematike v Sloveniji to ne bi bilo potrebno. Pojavi homoseksualizma niso niti številni, na drugi strani pa je potrebno mnogo truda za njih bolj sistematično odkrivanje. **S kazenskimi ukrepi verjetno tudi ne bi uspeli zatreti takih pojavov.** Dosledno bi bilo potrebno kazensko preganjati samo osebe, ki s takimi dejanji kvarijo našo mladino.

Tajništva za notranje zadeve pa bi morala imeti osebe s homoseksualnimi nagnjenji v svoji evidenci. V tej smeri pa je delo tajništev za notranje zadeve pomanjkljivo. Ko smo prosili **TNZ**, da nam poročajo o tozadavni problematiki, smo ugotovili, da tajništva nimajo pregleda nad takimi osebami. V splošnem so navajali kot homoseksualce le osebe, ki so bile v kazenskem postopku. Le izjemoma sta poročala **TNZ Celje** o enem duhovniku, in enem upokojenem odvetniku, **TNZ Ptuj** pa o enem direktorju, ki naj bi bili homoseksualci, ki še niso bili v postopku. Upoštevati je treba dejstvo, da so pojavi homoseksualizma često ozko povezani z drugimi

Nadaljevanje na strani 16

Nadaljevanje s strani 15

kaznivimi dejanji (zlasti tatvine in izsiljevanje) in je preiskovanje takih kaznivih dejanj mnogo uspešnejše, če so preiskovalnim orgnom znana dejstva, da gre za osebo s homoseksualnimi nagnjenji.

Pojavi lezbijške ljubezni.

Lezbijška ljubezen ni kaznivo dejanje. Pojave take ljubezni imamo tudi v Sloveniji. Znana je n.pr. ljubljanska prostitutka, ki se sicer moškimi prostituira za denar, dejansko pa sama izjavlja, da se spolno zadovolji samo z ženskami. Je skrajno ljubosumna na svojo partnerko, tudi prostitutko, ki jo je vzdrževala, samo da bi preprečila, da bi se ta ne vdajala drugim moškim za denar. Po njeni izpovedi je tudi med ljubljanskimi gledališkimi igralkami nekaj lezbijk. Resničnost njenih izjav je dvomljiva, ker je izrazit patološki tip.

Lezbijška ljubezen se pojavlja tudi v ženskem KPD, kar pa je zaradi daljše izdvojenosti obsojenk razumljivo. V kolikor upravni zvedo za take primere, jih deloma preprečujejo s tem, da take ženske obsojenke od dvoje.

Sicer tajništva za notranje zadeve lezbijk nimajo v evidenci.

Spolni delikti nad mladoletnimi osebami.

Ko smo v zvezi s tem poročilom od tajništva za notranje zadeve zahtevali ustrezna poročila o problemu homoseksualizma, so vsa tajništva za notranje zadeve opozorila na problem spolnih deliktov nad mladoletnimi osebami, ki je, kakor izgleda po poročilih tajništva in tudi po naših kriminalnih statistikah v Sloveniji med spolnimi zablodami mnogo resnejši pojav, kot homoseksualizem. Na ta problem je bilo opozorjeno že lani v zadnji številki "Kriminalistične službe" pod naslovom "Mladoletna žrtve kriminala ter drugih zablod in napak odraslih oseb". V ilustracijo naj navedemo, da so v zadnjih dveh letih obravnavali naši organi kar 98 primerov takih kaznivih dejanj, ko so bili mladoletni otroci (v zvezi z enim kaznivim dejanjem tudi do 10 otrok) žrtve različnih spolnih perverznoosti odraslih oseb. Med otroki so bile deklice od 5. leta starosti naprej, večinoma pa gre za šoloobvezne otroke oziroma deklice v starosti od 8-13 let. V teh primerih gre za najrazličnejše oblike spolnega izživiljanja z otroki: od ekshibicionizma, t.j. spolnega uživanja ob razkazovanju spolnega uda otrokom preko raznih oblik nečistovanj z otroki, do poskusov posilstev mladoletnih deklic. Brezvestneži, ki pehajo mladino v moralni in zdravstveno socialni propad zaradi zadovoljitve svojega spolnega nagona, predstavljajo v Sloveniji resnejši problem od precej osamljenih pojavov homoseksualizma.

Ljubljana, dne 17. aprila 1956 ▼

Opomba uredništva:

Vir: DSNZ LRS - Poročilo o prostituciji in homoseksualizmu. (poudarki v tekstu so naši)

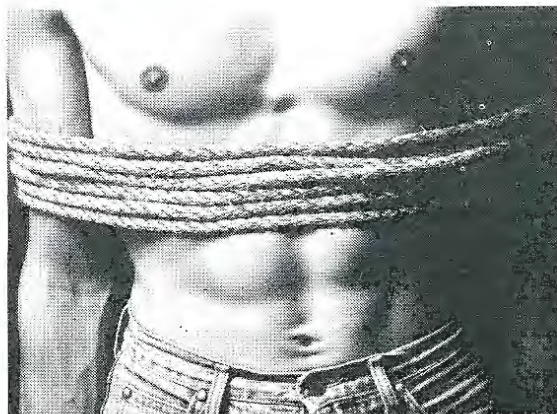
AIDS IN ZAKON

Ali lahko zakon predpiše obvezno uporabo kondoma? Ali nosile virusa aidsa zagreši kaznivo dejanje, če ima spolne odnose, ne da bi se zavaroval? Na ta vprašanja so poskušali odgovoriti pravniki iz cele Evrope, ki so se zbrali na posvetovanju na temo "aids in zakon" lani decembra v Madridu.

Večina udeležencev je poudarila predvsem potrebo po učinkovitosti zakonodaje, ki naj zaščiti seropozitivne in obbolele za aidsom pred diskriminacijo in izločitvijo iz družbe. Pogoj za to pa so učinkovito informiranje, anonimno testiranje in zaščita seropozitivnih na delovnih mestih. Pri tem pa morajo po njihovem mnenju tudi seropozitivni sprejeti svoj del odgovornosti. Vsi so se strinjali, da seropozitivna oseba, ki ve za svoje stanje in ima kljub temu spolne odnose brez uporabe kondoma, zagreši kaznivo kriminalno dejanje. Do nesoglasja pa je prišlo ob primeru, če druga oseba ve za zdravstveno stanje partnerja in zavestno sprejme tveganje, se pravi, da ima spolne odnose brez zaščite z okuženo osebo. Nekateri so bili mnenja, da bi bilo

potrebno zakonodajo razširiti tudi na primere okužbe z inficirano iglo za vbrizgavanje mamil in na okužbe zaradi nepazljivosti in malomarnosti zdravstvenega osebja.

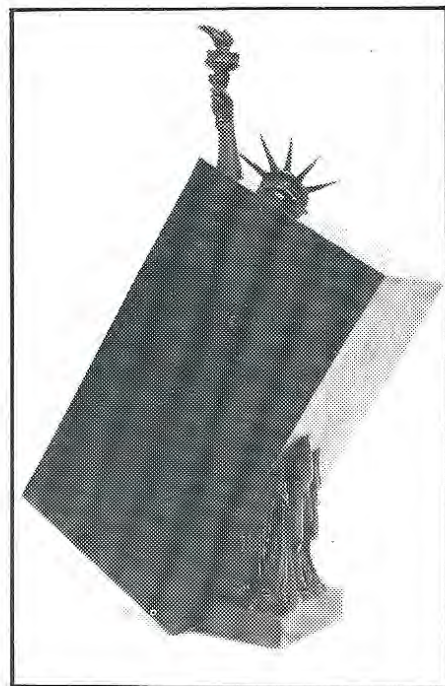
Posvetovanje pravnikov v Madridu je torej sprožilo celo vrsto vprašanj, na katera bo potrebno čimprej najti ustrezne odgovore. Ob vsem tem pa se zopet postavlja dilema odnosa med pravico države do vmešavanja v privatnost in odgovornostjo posameznika za svoja dejanja. ▼

ZDA: REFORMA IMIGRACIJSKEGA ZAKONA

Zakon iz leta 1952, dopolnjen 1965, je homoseksualcem in lezbijkam prepovedoval imigracijo v ZDA; oktobra lani pa je ameriški kongres izglasoval reformo zakonov o imigraciji. Dolgoletna zavzemanja demokrata Barney Francka (Massachusetts) niso bila zastonj. Nova zakonodaja izpušča prepoved za homoseksualne moške ali ženske, obenem pa nakazuje liberalnejši odnos tudi kar se tiče imigracije seropozitivnih. Znano je, da so ameriške restrikcije glede potovanja seropozitivnih in obbolelih za aidsom povzročile številne proteste in demonstracije. Končno so pod pritiski s seznama boleznih, ki onemogočajo vstop na ameriška tla, umaknili okuženost z virusom HIV. Šesto mednarodno konferenco o aidsu so mnogi prav zaradi tedanjih restrikcij bojkotirali, osma konferenca pa bo prav tako v ZDA, 1992 v Bostonu. Najnovejši premik v ameriški zakonodaji bo tako omogočil normalen potek konference. (Letošnja konferenca se bo odvijala v Firencah).

Takemu razvoju dogodkov so gotovo botrovali pritiski organizacij za človekove pravice ter tudi drugačna politika Svetovne zdravstvene organizacije (WHO), ki je že odpovedala sodelovanje na par mednarodnih kongresih o aidsu v tistih deželah, ki prepovedujejo vstop v državo osebam z aidsom in HIV-pozitivnim. ▼

WASHINGTON POST

Ameriški časopis The Washington Post je obljubil lezbijkam in gay aktivistom, da bo pogosteje in bolj poglobljeno poročal o homoseksualnosti. Aktivisti so se namreč pritožili, da je poročanje o homoseksualnosti nezadostno in izumetničeno. Med letom 1985 in 1988 je The Washington Post objavil 170 reportaž o gay skupnosti, medtem ko je The New York Times v istem času o tej problematiki pisal 473-krat. ▼

ZAKON PROTI LJUBEZNI

Sharon Kowalski in Karen Thompson sta se spoznali na državni univerzi v St. Cloudu v osrčju zvezne države Minnesota. Thompsonova je bila profesorica telovadbe, Kowalskijeva pa njena asistentka. Kupili sta hišo in si uredili skupno življenje v prepričanju, da se jima nič ne more zgoditi, dokler svojo zvezo skrivata pred okoljem. Takrat si nista mogli predstavljati, da bo čez nekaj let vsa Amerika seznanjena z njuno zvezo in da bo Thompsonova postala javna govornica in borka za pravice homoseksualcev. Toda prav to se je zgodilo.

Leta 1983 je Kowalskijeva imela prometno nesrečo, iz katere se je izvlekla s težkimi telesnimi in možganskimi poškodbami. Thompsonova jo je redno obiskovala in nadzorovala njeno terapijo v bolnišnici *Dwan-Miller* v Duluthu. Vedela je, da zaradi poškodbe hrbtenice Sharon več ne bo mogla hoditi, vendar je obstajalo upanje, da bo sčasoma lahko komunicirala preko računalnika. Za to pa je potrebovala intenzivno terapijo.

Sharonini starši so menili, da je Thompsonova le skrbna in sočutna sostanovalka. Lepega dne pa jim je povedala, da sta s Sharon že vrsto let živeli v lezbični zvezi. Takrat ni mogla vedeti, da bo to priznanje povzročilo tolikšno agonijo: pet let pravnega boja s Sharoninimi starši. **Donald Kowalski**, Sharonin oče, je zatrjeval, da Thompsonova laže iz koristoljubja. Postal je Sharonin zakoniti zastopnik in Thompsonovi prepovedal obiske. Prepoved je trajala tri leta in pol. Obenem je Sharon preselil v bolnišnico v *Hibbing*. Menil je, da je stanje njegove hčere brezupno, ker naj bi bila na stopnji šestletnega otroka, in da ji tudi intenzivnejša terapija ne more pomagati.

Thompsonova se s tako odločitvijo ni mogla sprijazniti. Tožila je Sharoninega očeta in zahtevala, da sodišče ugotovi, ali je Sharon sposobna sama odločati o svojih obiskih. Obenem je zahtevala boljše rehabilitacijo za Sharon. Bolnišnica v *Hibbingu* namreč nima rehabilitacijskega programa za bolnike s težjimi možganskimi poškodbami in prepovednje uporabo električnih invalidskih vozičkov. Sharonino telesno in duševno stanje se je v *Hibbingu* močno poslabšalo. Ker ji niso priskrbeli računalnika, je bila obsojena na vegetiranje. V *Hibbingu* je izgubila dragocena leta, čeprav je imela možnosti za napredovanje.

Leto po nesreči je Thompsonova začela nastopati v javnosti. Pet let je po vsej Ameriki javno govorila o sodnem procesu s Kowalskijevima in opozarjala lezbične in gay pare, naj se pravno zaščitijo. Nastalo je 17 lokalnih svetov za osvoboditev Sharon Kowalski, ki so se povezali v *Nacionalni svet*, in *Svet za vrnitev Sharon Kowalski domov*.

Leta 1988 je Karen Thompson izdala knjigo z naslovom *Zakaj se Sharon Kowalski ne more vrniti domov?* V njej piše, da je Sharon že kmalu po nesreči želela videti svoje prijatelje. Njene kognitivne in socialne sposobnosti so še vedno relativno visoke, kar je mogoče dokazati s testiranjem. Prav testiranju pa je Donald Kowalski najbolj nasprotoval, češ da za Sharon ni nobenega upanja več. Zaradi svojih predsodkov do homoseksualnosti je vztrajno ignoriral Sharonine potrebe. Thompsonova je zahtevala, da Sharonin oče preneha biti skrbnik, in da to postane ona ali nevtralna tretja oseba.

Knjigi je sledil še 28-minutni dokumentarec režiserke **Kiki Zelde**. Bil je prikazan na *City Television* v New Yorku. Zaradi učinkovite kampanje so o primeru Thompson-Kowalski začeli pisati tudi mainstream časopisi - *Newsday*, *Washington Post* in *New York Times*. Newyorški župan **Edward Koch** je Thompsonovi poslal pismo podpore. Župan San Franciscu **Art Agnos** pa je 8. avgust leta 1988 (Sharonin 32. rojstni dan) proglasil za *Dan Sharon Kowalski v San Franciscu*. **Molly Yard**, predsednica *Nacionalne ženske organizacije NOW*, pa je organizirala protestno zborovanje v Washingtonu.

V začetku leta 1989 je Thompsonova končno uveljavila eno izmed svojih zahtev. Na podlagi analize treh zdravnikov je okrožni sodnik **Robert Campbell** razsodil, da je Sharon sposobna izražati svoje potrebe in želje. Mora pa dobiti bolj kvalificirano nego in se vrniti v bolnišnico *Miller-Dwan* v Duluthu, kjer se je že zdravila. Prav gotovo je na ugodno sodnikovo odločitev vplivala odmevnost primera v javnosti in pritisk lezbičnega in gay lobbyja.

Thompsonova je končno smela obiskati Sharon. Ob tem sta Sharonina starša izjavila: "Če bi bila sodnikova odločitev v Sharonino korist, bi jo pozdravila. A ne verjameva, da je tako. Gre le za to, da je Thompsonova sme obiskovati."

Maja 1989 se je Sharon preselila iz Dulutha v rehabilitacijski center prehodnega tipa v Minneapolisu in nekaj mesecev zatem je Donald Kowalski odstopil kot hčerin zakoniti skrbnik.

Prav gotovo bo primer Thompson-Kowalski zabeležen kot ena izmed prvih zmag v zgodovini boja za pravice istospolnih parov. Obenem je tragedija lezbičnega para iz Minnesote opozorila homoseksualne pare, da se morajo sami zaščititi, če jih že zakonodaja ignorira. "To je dokaz, da lezbični in gay pari nimajo nobenih zakonskih pravic in da je molk lahko zelo škodljiv," meni **Robert Bray** iz *Human Rights Camping Founda* (lezbični in gay lobby iz Washingtona).

Kmalu so se opogumili tudi drugi homoseksualni pari in spregovorili o podobnih težavah. **Bob Barr** se je težko ponesrečil leta 1988. Medtem ko je dva meseca ležal v komi, ga je redno obiskoval njegov prijatelj **David Hoapili**. Bobov skrbnik je postal njegov brat, ki ga je preselil v zanikni *Medicinski center* v St. Paulu. "Če si gay," pripoveduje David Hoapili, "je bivanje v takem domu pravi pekel. Kadar sem zapuščal Boba, se mi je zdelo, da ga predajam v hudičeve roke homofobičnega osebja." Bob in David sta imela več sreče, saj je Bob vsaj toliko ozdravel, da se je lahko vrnil domov.

Tudi zaradi aidsa se je zgodilo mnogo tragedij. **Paul Leach** in **Fred Newman** sta nameravala urediti mlekarino pri Little Riverju (Minnesota). Newmanovi starši so se strinjali, da je Leach lastnik polovice farme. Leta 1987 je Newman zbolel za aidsom. Začel je pripravljati oporoko, vendar je umrl, še preden jo je podpisal.

"Bila sva naivna," pripoveduje Leach. "Po Fredovi smrti so njegovi starši pobrali vse - tudi darila, ki mi jih je dal. Zavedam se, da po zakonu nimam nikakršnih pravic, zato o sodnem procesu nisem razmišljal. Moral sem se sprijazniti z dejstvi."

Medsebojna zaščita lezbičnih in gay parov bo prav gotovo ena izmed glavnih tem gay skupnosti devetdesetih, tudi zaradi aidsa. Vse do sedaj je bil gay aktivizem nekako omejen na prodor v javnost, veliko manj pa se je ukvarjal z vsakdanjimi okoliščinami, kamor sodi tudi urejanje partnerskih zvez. ▼

Rosebud (Ružin pupoljak, 1-10, 1984.) ime je fotografske serije, kojom zagrebački fotograf Mio Vesović / Mo (Mekano okidanje) bilježi znakove gay senzibiliteta.

Torzo golog muškog tijela, pupoljci stabljike ruže, koji korespondiraju s metaforički shvaćenim pupoljkom tijela muškarca, psihički učinak milovanja, te žile kojima pulsira uzbuđeno tjelesnost,

vesović

u funkciji su tog znaka. Ruža je simbol rađanja i umiranja; u toj prepoznatljivosti događa se i njena haptičnost, njome se zato iskazuje nježnost i posveta vremena. Vesović je koristi kao simbol cvata; serijom se provlači trenutak erekcije: ruža je sada kao haiku, toliko poznata a ipak nova.

LARRY KRAMER

Act up in njegov motor

TINE ŽNIDARŠIČ

»Nočem doživeti poraza. Sem pa v depresiji, saj smo izgubili vojno,« pravi **Larry Kramer**, naglasnejši ameriški gay aktivist, in najzaslužnejša oseba za ustoličenje pojava aidsa v ameriški zavesti. 55-letni Kramer zdaj trdi, da se je upokojil in da ne bo več silil vlade in gay skupnosti, naj že storita tisto, kar je treba - začneta projekt, ki bo zaobšel administriranje in pospešil konec zdaj že drugo desetletje trajajoče nočne more, aidsa. Ameriški kongres je konec lanskega leta za boj proti aidsu res odobril rekordni znesek, a Kramer ni optimist: »To je le gašenje neustavljivega požara. Sicer pa jedro problema sploh ni denar. Do leta 2000 bo na svetu okuženih 20 milijonov ljudi, samo v ZDA jih dnevno odkrijemo 212! Vsakih 54 sekund se kdo na novo okuži. To je epidemija, ki bi jo bilo povsem mogoče zaustaviti.« Obupani toni niso čisto presenečenje: v minulem desetletju je Kramer za zmotne, genocidne, nespretno, naivne, morilsko pasivno-agresivne in preprosto butaste, imenoval ne le svoje običajne tarče (bivšega newyorškega župana Eda Kocha, tamkajšnjega kardinala Johna O'Connora, Reagana, Busha in Nacionalni zdravstveni inštitut NIH), pač pa celo organizacije, ki jih je sam pomagal ustanavljati, kot na primer Gay Men's Health Crisis GMHC in pa gay militantno organizacijo ACT UP, kar poleg gesla pomeni tudi kratico Aids Coalition to Unleash Power. No, napadel je tudi vrsto gay aktivistov, pa New York Times, lastno družino in celo bivšega partnerja **Rodgerja McFarlana**. Ta danes vodi dobrodelno združenje *Broadway Cares* in še vedno trdi: »Kdorkoli v tej državi dela ta hip karkoli proti aidsu, dela to zaradi njega!« Kramer se je med temi napadi posvečal tudi filmski produkciji, scenaristiki, romanopisju, dramatik in kritičnemu esejizmu: Napisal je scenarij za **Zaljubljene ženske** režiserja Kena Russella, roman **Faggots** in drame **The Normal Heart. Just Say No**, pa tudi avtobiografski esej **Reports From the Holocaust: The Making of an AIDS Acti-**

vist. Nazadnje je napisal dramo z naslovom **Furniture of Home**. V Londonu jo pripravlja Vanessa Redgrave in menda gre za eno najboljših Kramerjevih del.

Kaj ta mojster medijskega manipuliranja počne danes, morda je res neuvrščjen, nikakor pa neaktiven. Iz elegantnega stanovanja na newyorški peti aveniji se dnevno podaja na turneje k medijem, k vladi in do umetniških krogov. Nekega dne miri *Nacionalni zdravstveni inštitut*, po napadu na njihov center, ki so ga z dimnimi bombami uprizorili aktivisti iz ACT UP...in naslednje jutro se na straneh New York Timesa pojavi njegov članek, ali pa se pojavi v članku koga drugega. Na javnih prireditvah provocira prvo damo in glasno kriči: »Barbara? Barbara, please lady! Barbara, please!« Udeleži se tudi nemirov, ki jih njegovi somišljeniki uprizarjajo po San Franciscu med *Šesto letno mednarodno konferenco o aidsu*. Da bo mera polna, pride še v gledališče New York's Public Theater in v drami *Indecent Materials* posluša igralčev monolog v vlogi, ki je napisana po njegovi življenjski zgodbi in povzema tekst iz njegove predzadnje knjige **Reports From the Holocaust!**

Avtor doslej najboljše kronike o aidsu **And the Band Played On, Randy Shilts** trdi, da se je Kramer umaknil vsaj tolikokrat kot Mobammad Ali: »Potem pa ga bo spet nekaj razjezilo in planil bo v akcijo.«

Nanjo nekateri reagirajo s prizadetostjo, drugi pa rečejo samo: »Glej, tamle gre spet Larry.« Shilts se s tem smeje strinja in dodaja, da nikoli ne more vedeti, kateri teden je Larry nanj besen in kateri ne.

Kramerju jezljivosti ne zmanjkuje, čeprav že dve leti ve, da je seropozitiven. Razen zmanjšanja števila krvnih T-celic in težav, ki jih jetrom povzroča hepatitis B, se počuti dobro. Zato je njegov pesimizem vsaj malo nerazumljiv. V gay tedniku *The New York Native* je namreč pred časom zapisal: »Če vas ta članek ne bo na smrt prestrašil, potem smo vsi v hudih težavah. Zakaj vendar ni od strahu na akcijo pripravljen vsak gay v mestu? Ali hočejo vsi gay Newyorčani umreti?«

Dve leti pred člankom, ki ga nekateri štejejo za enega najboljših primerov interesnega žurnalizma, je bil Kramer v svojih nastopih osamljena duša. V homoseksualnem okolju Fire Island Pines na Long Islandu je odprl stojnico z informacijami o aidsu. Leta 1982 je pomagal vzpostaviti model lokalne zdravstvene oskrbe GMHC, **Gay Men's Health Crisis**, iz katerega je bil zaradi stalnega nasprotovanja počasnim javnim službam in posebej županu Kochu, izključen. Jedro spora je predstavljalo vprašanje razširjanja navodil za varen seks. Kramer je to zagovarjal, drugi so menili, da gre za preveč alarmantno stališče, ki je preveč nastrojeno tudi proti seksu samemu?

Dve leti po njegovem odhodu, je GMHC v celoti sprejel politiko razširjanja informacij o varnem seksu.

Ko je poleti 1989 GMHC prenehal voditi Jeffrey Braff, je svoj spopad z organizacijo obnovil tudi Kramer. Modne aktivistke GMHC, kot npr. Judy Peabody in Joan Tisch iz premožnejše četrti Upper East Side, je označil za nekompetentno vodstvo, ki je izgubilo stik z realnostjo. Marsikdo se z njim ni strinjal in je omenjeni voditeljici imenoval za neutrudni borki za pravično stvar.

The Normal Heart, ena najboljših agitprop dram od tridesetih let dalje, je Kramerjevo delo. Tudi organizacija ACT UP je njegovo delo. Tej je dal priznanje celo dr. Anthony Faucy kot direktor vodilne ustanove za raziskave aidsa, **Nacionalnega inštituta za alergije in infekcijske bolezni**. Priznal je, da je uspela izboljšati zdravstveni sistem.

Če so Kramerja včasih razumeli kot ponorelega preroka katastrofe, zdaj ugotavljajo, da je na isti liniji z vlado. Ko je avgusta 1989 **Predsedniška nacionalna komisija za aids** izdala poročilo, se v ujem opisi počasne vladne podpore farmacevtskim testom, kritika vaških zdravstvenih mrež, pomanjkanje izobraževanja in prosvetljevanja o nevarnosti aidsa in grozljivo veliko število zdravnikov, ki odbijajo zdravljenje pacientov z aidsom, berejo kot Kramerjevi teksti. Ta pa odgovarja: »Koliko poročil bo še

izdano, preden jih bo predsednik prebral in se po njih ravnal? To so le farse, zavražjanja javnosti...«

Od kod pesimizem po vsem opravljenem delu: »Kakšnem opravljenem delu? Kaj sem dosegel? Če bodo zdravilo našli jutri, bo še vedno na milijone mrtvih. Zaostajanje boja z aidsom ni znanstvene, pač pa birokratske narave. To je tisto tragično in to je krivo za vse te smrti. Res je težko biti vesel majhnih uspehov, ko pa umira toliko ljudi!« Kramer dodaja, da bi bilo nujno nekemu dati proste roke in neomejeno pristojnost: »Tak koordinator bi lahko premagal birokratske ovire, nekdo, kot na primer uspešni šef Chryslerja Lee Iacocca, ali dr. David Baltimore, predsednik univerze Rockefeller, ali pa Admiral Watkins, ali David Rogers, podpredsednik Nacionalne komisije za aids. Če je lahko Bush nastavljal nekoga za bančno in posojilno krizo in spet drugega za problem mamil, zakaj ne nastavi še

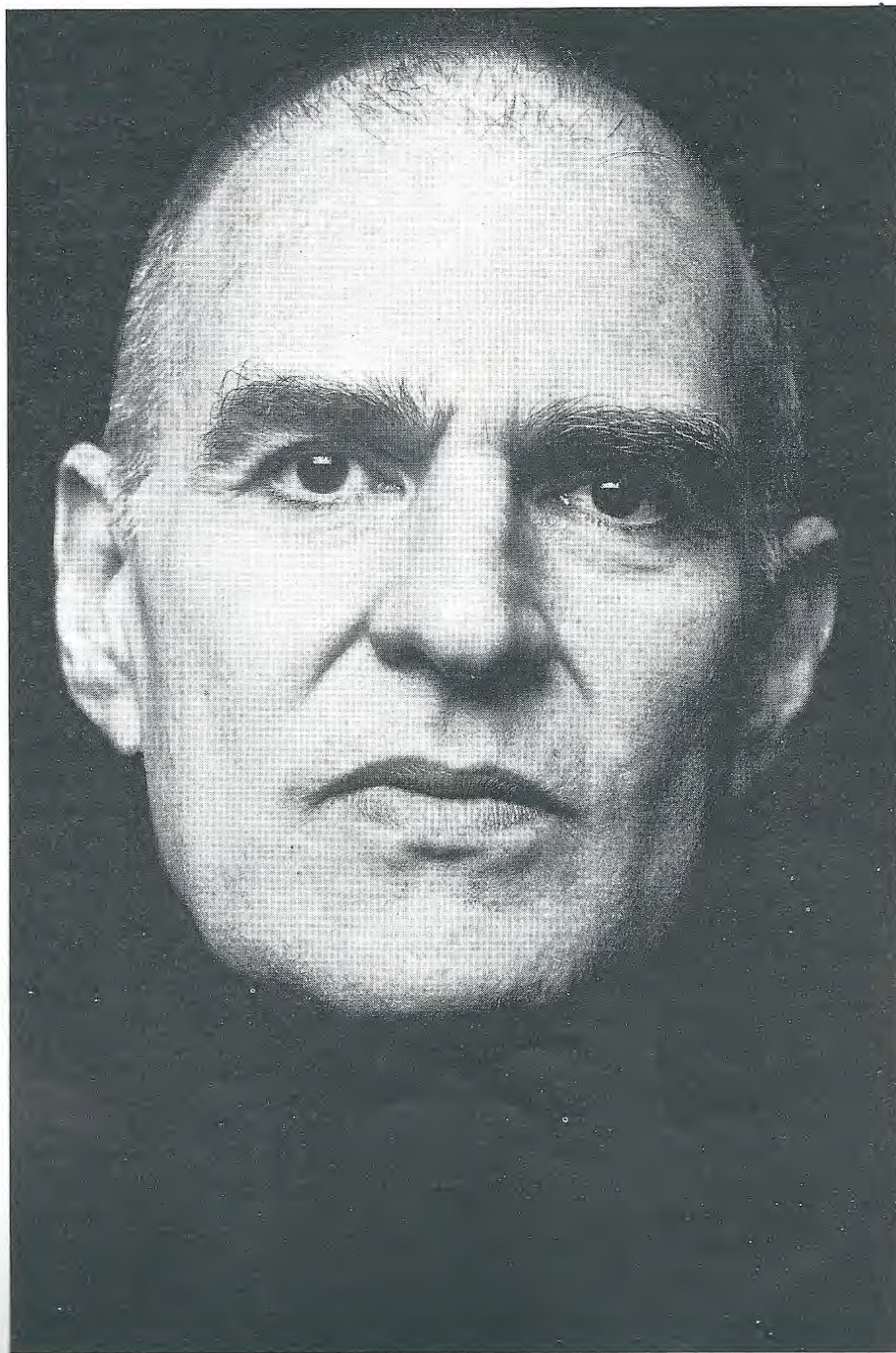
koga, ki bi se boril s problemom aidsa? Stalo bo gotovo toliko kot naši današnji finančni problemi!«

Sicer pa mediji v Kramerjevo upoko-jitev ne verjamejo kaj dosti. Pri tedniku The New York Native so se vprašali, kako se je mogoče »upokočiti po holokavstu«, Kramerjevi prijatelji pa govorijo, da je Larry vselej miroval največ pol leta. Samo tedaj, ko je pisal roman **Faggots/Pedri**, se je zaprl od sveta. Pri njem je zanimivo, da mu ni bilo treba pri delu nikoli zbirati na kup ekipe, nikoli ni skrbel za plačevanje računov ali za ugled projekta - zanj so to delali drugi! Kramer je za neko idejo odlična začetna moč, sproži jo in jo opremi z zavestjo skupnosti, vendar je med njeno izvedbo čisto kontraproduktiven!

Kakršenkoli že je danes, gotovo se razlikuje od Kramerja na univerzi Yale v petdesetih letih, tistega, ki je hotel narediti samomor s preveliko dozo aspirina.

Lastna homoseksualnost ga je spravljal iz tira. Iz krize mu je na Yaleu pomagal starejši brat Arthur, na katerega je še danes zelo navezan. Arthur je danes ugledni newyorški odvetnik z ženo in tremi otroci. Po šolanju je Larry v nasprotju z odločitvijo oblastniškega očeta, zašel v show business. Najprej na Broadway in naprej k filmu. Postal je celo direktor produkcije v londonskem oddelku Columbia Pictures. Med leti 1960 in 1965 so šli skozi njegove roke filmi kot The Collector, Georgie Girl in Die! Die! My Darling! V poznih šestdesetih je postal pomočnik direktorja družbe United Artists. Do realizacije je spravil adaptacijo D. H. Lawrencea *Zaljubljen ženske*, za to je plačal celo iz lastnega žepa. Izbral si je tedaj malo znanega BBC-jevega režiserja **Kena Russella** in **Glendo Jacksona**, ki je imela še malo izkušenj s filmom. Uspeh filma jo je nagradil z Oskarjem in lansiral med zvezde. V Hollywoodu, kamor je prišel vnovčito svoj uspeh, pa mu ni šlo več tako dobro. Po fiasku s filmom **Lost Horizon** leta 1973, se je posvetil pisani besedi. Največ uspeha je doživel z **dramo The Normal Heart**, ki je gostovala celo v Sovjetski zvezi. Na odru je bila drama uspešnejša od *Jeklenih magnolij*, pa tudi od *Šoferja gospodične Daisy!* Skupaj z Barbaro Streisand sta jo predelala v filmski scenarij, vendar so snemanje ustavili denarni problemi. »Filma še vedno ni, čeprav so režijo ponudili že skoraj vsakemu prebivalcu Hollywooda - celo 82-letnemu Elii Kazanu, ki bi mu ne škodil comeback,« pravi Kramer.

Najbolj znan pa je Larry Kramer vseeno po **organizaciji ACT UP**. Prepoznavni znaki njenih precej zagretyh članov so dolgi zalizci, natrgane kavbojke, črni delavski škornji in frizura na krtačko. Počnejo vse mogoče - narkomanom dobavljajo sveže igle, po srednjih šolah v Queensu razširjajo brošure o varnejšem seksu, imajo celo skupino za zaščito žensk pred nasprotniki splava. Lahko bi dejali, da *Act up* počne vse tisto, kar bi morala početi vlada, pa tega ne počne. Nasprotniki pa jih označujejo za najnovejši levičarski vaudeville, za cirkusantstvo. Tam čutijo Kramerjevo odsotnost. Po slavnem ustanovitvenem govoru leta 1987, ko je Kramer po svojem sporu z GMHC poslušalcem povedal, da bosta morda dve tretjini prisotnih mrtvi v manj kot petih letih, je ACT UP narasel v zvezno organizacijo s 50 podružnicami. Največ imajo z razlogi za njegov obup opraviti prav oni, celo bolj kot vladna telesa. Ravno ta telesa so po Kramerjevi zaslugi člani ACT UP uspešno napadli. Zvezna administracija za zdravstvo, FDA je zaradi njih opustila neskončne papirne študije in se lotila bolj praktičnih poslov. Kramer jim očita, da so slabo organizirani in da ga njihova dejavnost ne zanima več. ▼

DONATELLO

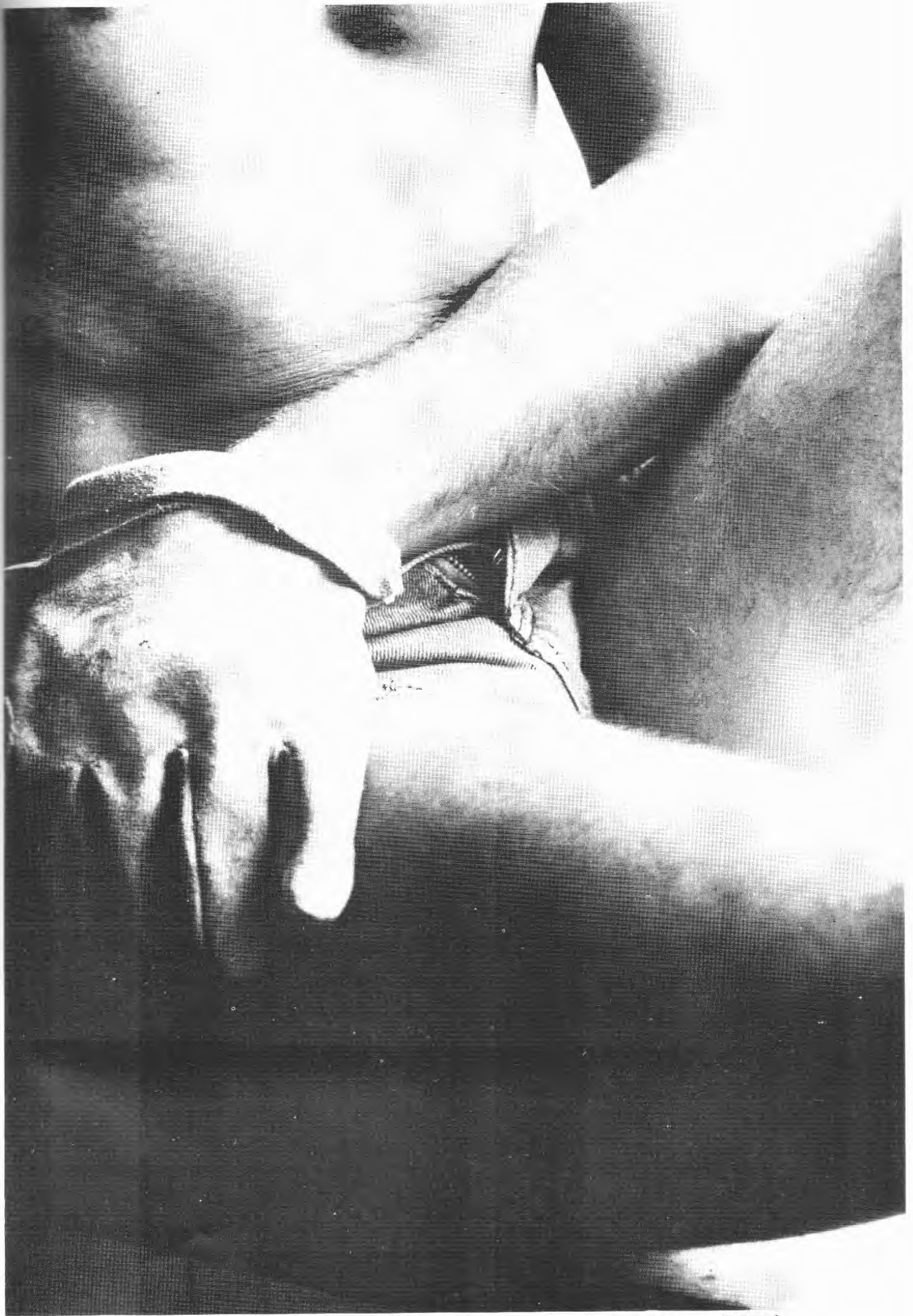

Najbrž ni bilo umetnika zgodnje florentinske renesanse, ki bi doživel tolikšno popularnost med sodobniki kot **Donatello**, hkrati pa predstavljal tako čudno in kontroveržno osebnost in bil celo deležen nekakšnega javnega posmeha. O njegovi homoseksualni naravnosti se ni le šušljalo. Že za življenja so o njem v Firencah krožile razne spotakljive, čeravno dobronamerne anekdote. Nekaj jih je zabeležil tudi neki neznan florentinski kronist v svojem dnevniku že dobro desetletje po njegovi smrti. Tako pravi ena, da je Donatello imel posebno veselje, če je lahko vzdrževal čedne vajence. Nekdo mu je nekoč privedel dečka, ki so ga slavili kot posebno lepega. Toda ko mu je ta pokazal še njegovega brata, ki naj bi bil še lepši, je veliki kipar vzkliknil: "*Naj čim dlje ostane pri meni!*" Donatello je slovel kot impulziven in celo grob značaj, vsak čas pripravljen za prepire in pretepe, v katerem pa se je očitno skrivala mehka duša. Ko se je nekoč sprl z nekim svojim mladim učencem, mu je ta iz strahu pred njegovo pestjo ušel v Ferraro. Donatello je nato pri svojem zaščitniku **Cosimu de' Medici** izposloval pismo za ferrarskega markiza s prošnjo za dovoljenje, da zasleduje mladeniča in ga ubije. Ferrarski markiz, ki ga je Medičejec še posebej seznanil z Donatellovo naravo, je privolil v umetnikov načrt. Toda, ko je Donatello mladega neposlušneža ujel, se mu je ta začel smejati in umetnik si ni mogel kaj, da ne bi storil istega. Pozneje je markiz pobaral Donatella, če je ubil vajenca, a ta mu je odgovoril: "*Ne, za hudiča, saj se mi je začel smejati, jaz pa sem se mu moral zasmejati nazaj!*"

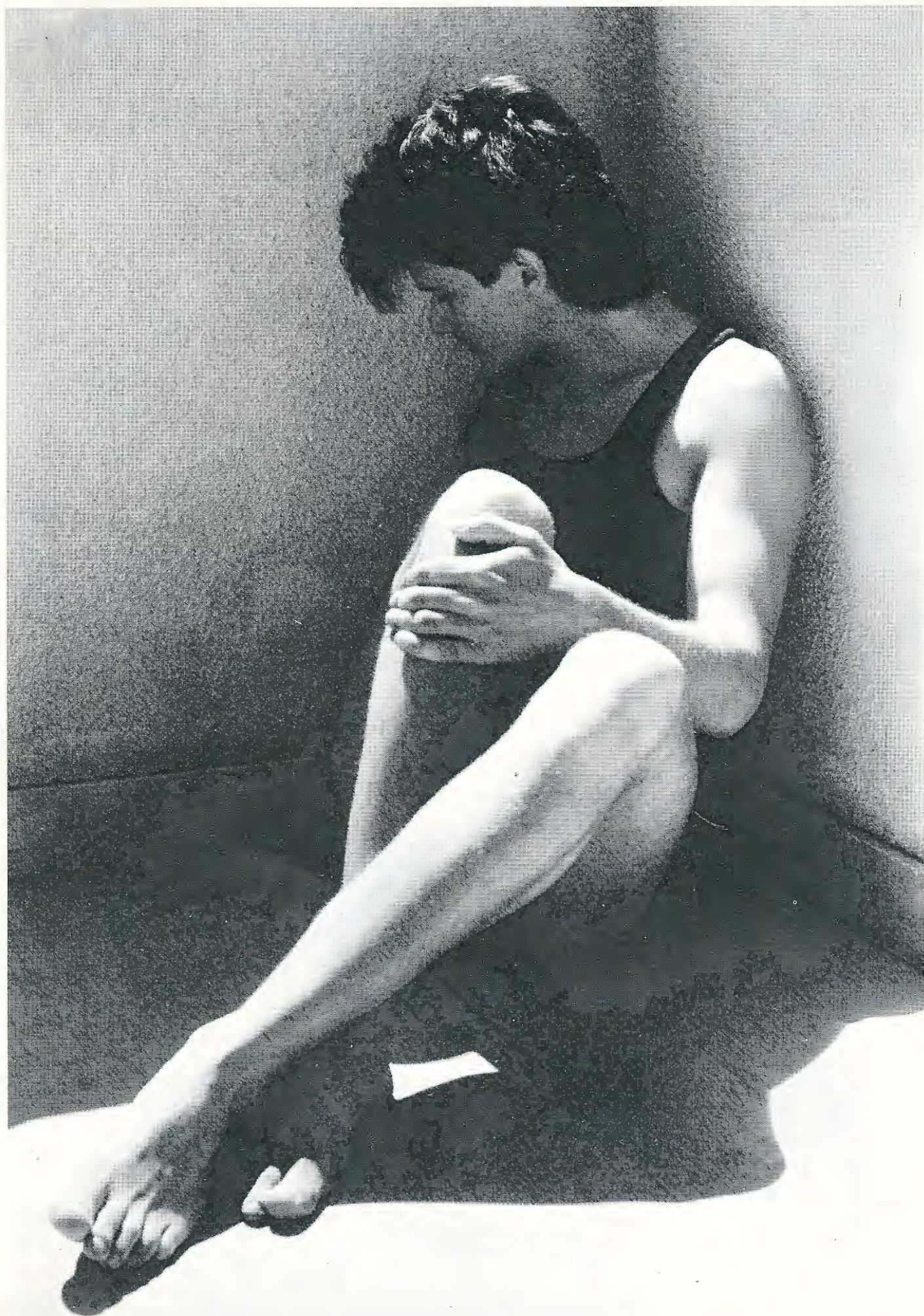
Donatello, s pravim imenom **Donato di Niccolò di Betto Bardi** (1386-1466), velja za daleč najpomembnejšega in najvplivnejšega kiparja svojega časa, ki je šele v **Michelangelu** našel pravega naslednika. Umetnost njegove dobe zaznamuje postopno odkrivanje antike, njenih idejnih osnov in idealov. Skladno zgrajeno deško ali moško telo je v likovni umetnosti postalo preskusni kamen usmeritve, okusa in sposobnosti slikarjev in kiparjev. Vendar je ta proces potekal počasi. Tudi Donatello je v svojih razgibanih in življenjske moči polnih figurah pokazal, da ga bolj kot še tako popolni ideali daljne preteklosti zanima živi svet okoli njega. Tako imenovani v bron uliti **David** v *Nacionalnem muzeju Bargello* v Firencah (po novi interpretaciji nastal okoli leta 1446) se zdi kot posmeh vsem tistim, ki so v antičnih idealih videli oblikovni in etični imperativ rojevajoče se renesanse. Namesto strogo proporcionalnega in zrelega telesa nadčasovne lepote, osvobojene zemeljske čutnosti, se pojavi nedozorelo, že kar lascivno hudomušno deško telo z izrazitim čutnim delovanjem. V starejši evropski umetnosti bi verjetno težko našli delo, ki bi tako neposredno izražalo prav določene ustvarjalčeve notranje vzgibe. Nič ni herojskega na tej rahlo utrujeni biblični otroški figuri, ki se ji je posrečilo, da s fračo ukroti velikana *Goliata* in mu odseka glavo. Zafrkljivo sproščeno, kot pobalin z ulice po uspešnem pretepu z vrstniki, se z deklško zamaknjenimi kolki postavi pred gledalca in ga s kar nesramno odkritostjo povabi k občudovanju. Ni dvoma, da umetnina zrcali Donatellove homoeroticne skušnje z določeno starostno populacijo.

Lik bibličnega junaka Davida je skozi vso zgodovino tako ali drugače vznemirjal umetnike, ki so mu v soglasju z lastnimi hotenji, zahtevami naročnikov in predstavami dobe dajali različne podobe. Kolikšen je razkorak med herojsko figuro velikega **Michelangela**, ki je nastala po naročilu samozavestne florentinske komune in je bila postavljena na javni ogled pred komunalno *Palazzo Vecchio*, in tragično intimistično podobo Michelangela **Caravaggia**, kjer mladostni junak v nekakšni pretreseni žalosti za lase dviguje odrezano Goliatovo glavo z izbuljenimi očmi in odprtimi usti, v kateri prepoznamo slikarja samega! **Donatellov** bronasti **David** ne kaže nič takšne refleksije, zgolj prisrčno in samoumevno preprostost. ▼

portfolio 1

portfolio 1

portfolio 1

portfolio 1

MARC ALMOND

Ne morem se načuditi, kakšne kreature so ljudje

Marko Jarh

Po enajstih letih aktivne prisotnosti v svetu današnje glasbe pravi **Marc Almond** takole: "Počutim se veliko bolj miren, osredotočen sem na svoje delo. Ne razbijam več pisarn po založniških hišah, ne preteparam se z novinarji, ne jemljem valiuma in ne pišem več dolgih, slabo argumentiranih pisem v časopise, kadar me raztrgajo..."

Emocionalni oz. kakor pravi sam, celo preveč emocionalni angleški glasbenik se je rodil 9. julija 1957 v Southportu pri Liverpoolu. Bronhitično otroštvo je preživel tam. Veliko kasneje med leti 1977-80 je živel v Leedsu in hodil na slikarsko akademijo. Tam se je prvič srečal z **Davidom Ballom**, s katerim sta tvorila elektrodno skupino **Soft Cell**. Almond - besedila in vokal, David Ball - glasba ter še nekateri gosti. Že prva plošča *Non Stop Erotic Cabaret* je imela velik uspeh, na plošči je tudi pesem *Tainted Love*, ki je priušla absolutni svetovni triumf. Dober začetek, ki mu je sledila zelo svojevrstna in raznolika kariera. **Soft Cell** je obstajal do leta 1984, vendar je že v tem obdobju Almond istočasno osnoval skupino **Marc and Mombas** čisto druge glasbene usmeritve z veliko večjo uporabo akustičnih instrumentov. Glasbo je pisal sam, vkolikor ni šlo za priredbe **Jacquesa Brela**, **Bizetove Carmen**, **Lou Reeda**, **Scott Walkerja**... V tem obdobju je utegnil sodelovati tudi z **Jimom Thirlwelom (Foetus)**.

Leta 1984 je razpadel **Soft Cell** in Almond je delal naprej z nekaterimi člani iz bivše zasedbe **Mambas** (pod novim imenom **The Willing Sinners**). V tem času se je tudi poslovil od višjih mest na lestvicah in začel delati v smeri, ki je ni lahko definirati ali povedati o njej kaj dokončnega. Plošče *"Vermin in Ermine"*, *"Violent Silence"*, *"A Woman's Story"*, *"Stories of Johnny"*, *"Mother Fist"*, *"The Stars We Are"*, *"Jacques"* in *"Enchanted"* tvorijo verigo komercialnih neuspehov glede na bivši **Soft Cell** in hkrati pomeni-

jo velik uspeh glede na pristnost in svojevrstnost. Nenehno se loteva temnih strani človeške narave in ljubezni, svetlih strani življenja in potem spet smrti in bolezni. Poje sam ali v duetih s takšno ali drugačno spremljavo. Veliko potuje in bere, kar pušča močno sled v njegovi glasbi (Španija, Maroko, Francija). Glasba in predvsem besedila vsebujejo paleto človeških čustev v vseh možnih odtenkih. Precizno secira človeško dušo in odkrito govori o svojih tegobah, spoznanjih in iskanjih - včasih s stokanjem drugič z zlobnim cinizmom. Morda mu je v tem pogledu še najbližji **Jacques Brel**, katerega pesmi so v Almondovih priredbah zbrane na albumu **Jacques** (1989).

Tudi glede **Soft Cell** še ni jasno, če bosta Almond in Ball spet sodelovala. Izšel je single *"Waifs and Strays"* z albuma *"Enchanted"* (1990) - v novi predelavi, katero je prevzel David Ball. Kljub vsemu je ni slišati na radiu, kajti angleški radio in TV vztrajno ignorirata Marca Almonda. Baj je slab primer za

današnjo mladino oziroma prenaporen za masovno poslušanje...

Marc Almond: "Ne morem se načuditi, kakšne kreature so ljudje. Sram jih je priznati, da počno vse sorte stvari - počnejo pa jih vendarle. Čuti se, da jih ogrožam na veliko načinov, še posebej ljudi, ki izbirajo glasbo za radio. Toliko je hinavščine pri vsem tem, in ni se treba čuditi, da je današnja glasba v tako žalostnem stanju. Posebej glasba, ki konča na top lestvicah. Če sem na katerikoli način neprimeren - potem sem pač protiutež bledosti, ničevosti, dreka, ki se prodaja kot popularna glasba."

V vseh teh letih se je nabral ogromen repertoar pesmi izredno širokega razpona in hkrati specifične tematike. Pot se nadaljuje v neznano in pričakovati je nove dosežke. Marc Almond veliko nastopa, sodeluje z drugimi glasbeniki in pri vsem tem živi v glavnem sam. Doma ima pitona in veliko zbirko raznovrstnega kiča. njegova glavna značilnost pa je bojda nenasitnost na vseh področjih življenja - tudi na seksualnem. ▼

založniki

HOMO GUTTENBERG

Zgodovina gay in lezbičnega založništva

LEZBIČNI TISK

Bogato dediščino lezbične literature po Sapfo je leta 1956 - s ponatimi 1974 in 1985 - izčrpno popisala **Jeannette Foster** v svoji študiji *Sex Variant Women in Literature* za založbo **Vantage Press**. Medtem ko je francoska literarna zgodovina z lezbiškimi temami precej bogata, se v ameriških in angleških romanih pred 20. stoletjem ni pojavljala. Prvi vidnejši naslovi so *The Well of Loneliness* avtorice Radclyffe Hall iz leta 1928, pa *The Hotel*

Elisabeth Bowen, *Extraordinary Women* Compton MacKenzi je in *Orlando* Virginie Wolf. Brezpogojno priznanje literarne zgodovine pa so doživele Gertrude Stein s *Three Lives*, Djuna Barnes z *Nightwood* in Lillian Hellman z *The Children's Hour*. V petdesetih in do sredine šestdesetih let je obstajal žanr, ki danes velja za lezbično literarno plažo. Za razširjanje tovrstnih romanov je odgovoren Dick Carroll in zbirka Gold Medal pri založbi **Fawcett**: Večinoma je šlo za moške avtorje, ki so z mehko pornografi-

jo zabavali moško bralstvo. Nekaj pa je bilo med avtorji tudi lezbijk, ki so lezbičnost skušale predstaviti kot način življenja. Najbolj so šle v prodajo Valerie Taylor z *The Girls in 3-B* leta 1959 in *A World Without Men* leta 1963, pa Marion Zimmer Bradley z *I Am a Lesbian* in *The Strange Women*, obe 1962, Paula Christian z *Edge of Twilight* leta 1959 in Anne Bannon z *Odd Girl Out* dve leti prej. Slednji roman je bil tedaj v ZDA bestseller številka 2! Nekaj teh naslovov je uredila današnja podpredsednica založbe

GAY TISK

Po slovitih gay nemirih v **Stonewallu 28. junija 1969**, se je homoseksualna senzibilnost spremenila. Felice Newman iz majhne pittsburške založbe **Cleis Press** trdi: »Začetek današnjih homoseksualnih gibanj vsi pripisujemo stonewallskemu uporu.«

Stonewall je sprožil val političnega aktivizma na številnih področjih, med drugim je prispeval tudi k ustanovitvi mreže gay tiska. Ta je razširjal vesti, najavljajl dogodke in kot najvažnejše, zagotovil prostor za izražanje novih občutkov prebujajoče se zavesti o pripadnosti gibanju. Kakorkoli že, proces gayevskega in lezbičnega samo-prepoznanja se ni pričel tiste poletne noči leta 1969 - v ZDA je upoštevanja vredna literatura o lepih in malo manj lepih plateh drugače spolno orientiranih obstajala že prej: oglejmo si zato zdaj zgodovino lezbičnega in gay založništva v Združenih državah.

V odgovor spreminjajočemu se svetu

»Od tridesetih pa tja do petdesetih je po New Yorku izhajalo kar precej gay leposlovja,« pravi ustanovitelj **Alyson Publications** Sasha Alyson. Njegova založba je v ZDA najstarejša, vendar se Alyson dobro zaveda, da ni bil prvi: »Pomembna založba je bila tedaj **Greenberg**. Sicer ni šlo za gay založbo, bili pa so za številne vplive zelo odprta srednje majhna hiša. Leta 1933 so izdali prelomen roman **Richarda Meekerja** z naslovom *Better Angel*. Pomemben je bil zato, ker je prelomil s standardnim razumevanjem gay življenja kot enega samega trpljenja in tragičnosti. *Better Angel* se konča srečno...prav zares, mi smo ga pred štirimi leti ponatisnili!« Leta 1948 je veliko pozornost doživel roman, ki ga je z naslovom *The City and the Pillar* izdal **Gore Vidal**. Delo s homoseksualnim posilstvom kot precej originalnim koncem, je necenzurirano luč dneva ućakalo šele z izdajo leta 1965. Po Alysonovem mnenju se s tem naslovom začenja povojno gay pisanje. V petdesetih letih so za gay književnost veliko naredili *beatniki*. Avtorji kot denimo **Allen Ginsberg**, **Robert Dnncan**, **Gregory Corso**, **Jack Kerouac**, **Hubert Selby** in **William Bourroughs**, so znotraj avantgardne boheme homoseksualnosti prisodili ugledno mesto. V povojni literaturi je za gay teme, tako v Združenih državah kot v Evropi, veliko naredila založniška hiša **Grove Press**. Takole se tistih časov

spominja njen nekdanji urednik **Barney Rosset**, ki danes dela pri **Blue Moon Books**: »V šestdesetih nisem govoril: tiskati nameravam »gay« knjigo, ali kaj takega. Ne, tiskal sem tisto, kar se mi je zdelo dobra literatura. Seveda smo se stalno bali, da nas bodo zaradi obscenosti pripeljali na sodišče, pa smo si vseeno dosti upali. Strah je bil utemeljen. Ko smo izdali *Our Lady of the Flowers* **Jeana Geneta** in je vse skupaj naraslo v film, smo šli pred sodnika in tožbo zgubili! Danes pa je tovrstna literatura postala žanr zase.«

Če je zasluga Stonewalla sprememba položaja homoseksualne skupnosti znotraj splošnega političnega polja, se je to odrazilo tudi na literaturi te skupnosti. Najvidnejša sprememba je bilo dejstvo, da je javnost sprevidela, da obstajamo. Gay publicist **Martiu Bauml Duberman** o tem pravi naslednje: »V petdesetih in še v šestdesetih je med gayi in lezbijkami vladalo precej črnogledosti. Iz tedanje literature je očitno, da je homoseksualnost veljala za zdravniško diagnozo, bila je popravkov potrebno stanje. Knjige pred Stonewallom so se posvećale temam, ki niso prišle do družbe kot celote. Bile so introspektivne. Prek tako imenovanih coming-out romanov pa se je zgradil občutek skupnosti, spoznanje, da ljudi z manjšinskimi problemi le ni tako malo. Začela se je prava plima umetniške in politične dejavnosti.«

V sedemdesetih letih je gay literatura zgubila socialno marginalni položaj.

založniki

Fawcett **Leona Nevler**, ki se teh časov spominja takole: »Nekaj časa so bile te izdaje strašno uspešne. Ko se je to končalo, smo jih tudi prenehali izdajati.« Pri lezbični založbi **Naiad** pa so prepričani, da so gornje avtorice še dvajset let pozneje zvezde lahkotnega ljubezenskega žanra.

Skupaj s socialnim gibanjem

Po stonewallskih dogodkih sta se lezbično založništvo in književnost razvijali ločeno od gay scene. In tudi na drugačen način: kot del širokega ženskega gibanja so se odpirale feministične knjigarne in ženski centri. V teh dogajanjih je pomembna ustanovitev gibanja **Women in Print Movement** junija 1976 v Omahi, zvezna država Nebraska. **Carol Seajay**, ki izdaja **Feminist Bookstore News** in je bila pred 15 leti soustanoviteljica knjigarne **Old Wives Tales Bookstore** v San Franciscu, je srečanje v Omahi opisala z naslednjimi besedami: »Morda nas tam ni bilo več kot dvesto, vse pa smo bile na področju ženskega založništva ali knjigotrštva zelo aktivne.« Srečanje je organizirala **June Arnold**, zaposlena pri **Daughters Press**. Stiki in združenja na regionalni ali lokalni ravni so se po tem srečanju pove-

zali v celoto. Spoznanje, da se je rodila neka skupnost, ki ima skupni cilj, je bilo tu. Na ustanovitvenem srečanju so bile heteroseksualne udeleženke v veliki manjšini. Po besedah **Carol Seajay** je bilo žensko gibanje 1976. leta šc precej na začetku...tiste, ki so prve doumele potrebo po feminističnem gibanju, pa so bile lezbičke. njihova manjša odvisnost od gospodinjstkih obveznosti (?) jih je postavila na čelo zgodnjega feminizma. Ne glede na to je bilo ženskemu gibanju zaradi lezbijk vsaj malo neprijetno. »Nobenega dvoma ni, da so heteroseksualne voditeljice gibanja, kot npr. **Gloria Steinem** ali **Betty Friedan** hotele proble-

me lezbištva odriniti v drugi plan.« pove urednica založbe **Naiad** **Barbara Grier**, »bale so se, da bo v očeh javnosti lezbična senzibilnost gibanje samo odbila.« Nekdanji letaki in pamfleti so se spremenili v knjige ženskih knjigarn. Prodaja knjig je koristila tako ženskim centrom kot založnikom. V zgodnjih sedemdesetih so bila med temi glavna tale imena:

June Arnold in **Parke Volman** sta ustanovili **Daughters Press**, kjer so originalno izdali delo **Rubyfruit Jungle** **Rite Mae Brown**. **Casey Ozarnik** in **Coletta Reid** sta v Baltimoru ustanovili založbo **Diana Press**. V San Franciscu so **Wendy**

Zgubila je tudi avantgardno vlogo, vključila se je v splošne tokove knjigotrštva. **Romana Dancer** from the **Dance** **Andrewa Hollerana** iz leta 1977 ter **A Boy's Own Story** **Edmunda Whitea** iz leta 1982 sta našla še posebej množičen krog bralstva.

Slednji je za seboj potegnil številne coming-out zgodbe, ki so jih v osemdesetih letih pisali **David Leavitt**, **Christopher Bram** in **David Plante**.

Tragično je, da je prav epidemija aidsa spodbudila drugo dejanje gay aktivizma: govor o bolezni v trenutku, ko o njej tako mediji kot institucionalizirana medicina molčijo. Tako pojav imenuje knjižni urednik založbe **St. Martin Press**, **Michael Denney** in s tem misli na številne romane, spomine, igre, poezijo in novinarske prispevke gay avtorjev, ki

so zaradi opozarjanja na aids upočasnili lastne kariere! Med deli, ki so uspela aids povezati s »smrtjo kot socialnim dogodkom«, posebej izstopa delo **And the Band Played On**, v katerem **Randy Shilts** razkrinkava sramotno počasen odziv Reaganove administracije na epidemijo.

Od žanra h gibanju

Drugače kot v lezbični skupnosti, ki je sebe in svojo založniško omrežje razvijala precej složno v koraku s feminizmom - širokim socialnim gibanjem, je večina gay literature izhajala pri velikih komercialnih založnikih. Izjem je bolj malo: na primer zdaj že desetletje stara **Alyson Publications**. **Sasha Alyson** ima največ zaslug za to, da so leta 1986 brošurico **You Can Do Something About Aids** prodajali tako poceni, kot da bi njena naklada

dosegla milijon izvodov. Pri založbi **Alyson** želijo ponujati predvsem raznolikost. Izdajajo veliko lažjih »sentimentalnih« romanov, vendar se pri njih dobi še zgodovinske in pustolovske romane, novele, kriminalke in vse tisto, kar zunaj vodijo pod rubriko **Non-fiction**. Ne dogaja se vsakič, da avtor založbi ponudi rokopis: te pri avtorjih tekste tudi naročajo. Primer za to je **Michael Nava**. Po dveh pri **Alysonu** izdanih knjigah - za roman **Goldenboy** je pred dvema letoma prejel nagrado **Lambda** - je **Nava** predsedal k večji založbi **Harper & Row**. »So avtorji, ki se jim boljše prilegajo večje založbe in avtorji, ki imajo raje manjše hiše, kot je naša,« pove **Alyson**, »hitro najdemo občinstvo za lažje ljubezensko čtivo. Velike založbe pa so uspešnejše, ko je treba za gay roman močne literarne identitete najti široko publiko.«

Druga imena

Poleg **Alison Publications** ne smemo mimo približno enako stare kalifornijske hiše **Crossing Press**. Leta 1987 je **John Gill** pričel z izdajanjem zbirke **Crossing Press Gay Series**, ki vključuje naslove kot zbornik **New Men, New Minds** - **Breaking Male Tradition**, ki ga je uredil **Franklin Abbott**, pa romana **Shy** **Kevina Kiliana** ter **Holy Terror** **Steva Abbotta**.

Junija 1983 je **Elisabeth Gershman** ustanovila založbo **Knights Press**, ki izdaja gay literaturo v broširanih izdajah. Njene knjige ponuja družba **Carol Communications**, ki pa je gay založbo ustanovila tudi sama. Imenuje se **Mea-**

založniki

Cadden, Judy Grahn in Martha Shelley ustanovile **The Women's Press Collective**, Barbara Grier pa je ustanovila založbo **Naiad Press**, ki je edina preživela desetletje. No, kasneje je bilo ustanovljenih več novejših manjših ženskih založb.

Različnost

Pomemben element ženskega in lezbičnega založništva je njegova raznolikost. Založbe so se hitro predstavile z izrazito oblikovanimi ponudbami. Med prvimi izdajateljki lezbične in gay literatu-

re je bil **Crossing Press**. John in Elaine Gill sta založbo ustanovila z namenom, da javno predstavita literaturo, ki sta jo občudovala in ji je bil dostop do bralstva sicer zaprt. Sredi sedemdesetih so tako prvi ponudili lezbično in gay poezijo. Ena prvih izdaj **Crossing Press** je bila prva antologija ženske poezije z naslovom *Mountain Moving*, v kateri sta se pojavili med drugimi avtoricami tudi **Judy Grahn** in **Margaret Atwood**. Zelo uspešno - nekaj pod 15000 izvodi - se je prodajala tudi antologija moške straight in gay poezije *The Male House*. Po-

membno delo je bilo tudi *Sister Outsider* avtorice Audre Lorde v nakladi 20000 izvodov.

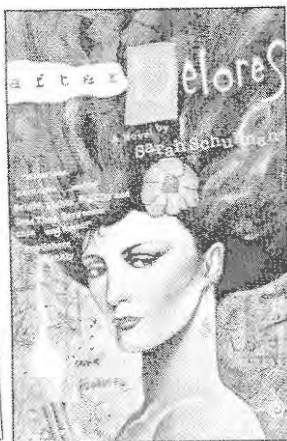
Drugačno izdajateljsko politiko ima založba **Naiad Press**, primer za izključno lezbično knjižno ponudbo. Barbara Grier, ki jo je ustanovila leta 1973 pravi: »Lezbično, lezbično, do konca lezbično! Zdelo se mi je, da je pomembno razjasniti kdo smo in koga bomo razveselili. Od prvega dne je založba *Naiad* posvečena lezbični avtorici in lezbični bralki! Naš uspeh dolgujemo prav jasnosti naše usmeritve. Ko sem začela z založbo, sem imela 3400 imen. Danes imam 24000 kupcev.«

Seal Press sta leta 1976 ustanovili **Barbara Wilson** in **Faith Conlon** v Seattlu. Gre za založbo, ki je do lezbištva prišla prek zanimanja za feminizem. »Tiskanje lezbične literature je bilo logični podaljšek feministično naravnane ponudbe,« pojasnjuje Conlonova. Prva lezbična dela **Seal Pressa** so bili romani Wilsonove, kasneje pa so izdali med ostalimi še *Girls, Visions and Everything* Sarah Schulmanove in *Lesbian Couples* Merilee Clunissove in *G. Dorsey Greenove*. Debitantkam pa je namenjena Sealova serija lezbičnih novel *Voyages Out*. Pri Sealu je svoj roman *Bird-Eyes* izdala tudi Madelyn Arnold. Zanj je prejela nagrado Lambda za najboljši lezbični roman.

Leta 1978 sta **Maureen Bradley** in **Judith McDaniel** ustanovili založbo **Spinsters**, ki izdaja dela temnopoltih avtoric. Med najpomembnejšimi naslovi te vrste je *The Cancer Journals* Audre Lorde, ki je bila prodana v prek 30000 naslovih. Založbo je čez štiri leta prevzela Sherry Thomas z namenom, da jo komercializira.

Pittsburška založba **Cleis Press** se je specializirala za neliterarne izdaje. Ko sta jo leta 1980 **Felice Newman** in **Frederique Delacoste** ustanovili, sta imeli z njo predvsem namen zbirati in tiskati informacije, ki jih potrebuje feministična in lezbična skupnost. Pogosto ugotavljata, da taka usmeritev založbe ne pomeni nujno tudi ozkega kroga bralk.

Leta 1984 je Nancy Bereano prenehala z urednikovanjem feministične knjižne serije pri založbi **Crossing Press** z namenom, da odpre lastno založbo. Ta je pričela delovati pod imenom **Firebrand Books**. Gre za eno maloštevilnih lezbičnih založb, ki so posvečene poeziji. **Barbara Smith** pa vodi **Kitchen Table Press**, založbo, ki se je tako kot druge specializirala - pri njih izhajajo dela umetnic tretjega sveta. Skoraj 50000 izvodov naklade je dosegla njihova antologija *This Bridge Called My Back*. Smithova predvsem poudarja veliko premajhno vlogo, ki jo gay in lezbična kultura priznava svojim nebelim ustvarjalcem. ▼

dowlands in v letu 1990 sta bila njena aduta romana *When The Parrot Boy Sings* **Johna Champagnea** in *A Movie* **Donaldla Olsena**. Obe založbi uspešno sodelujeta, tako kot od leta 1980 tri manjše gay založbe iz New Yorka, ki jih je pisatelj **Felice Picano** združil pod imenom **Gay Presses of New York**. Velik uspeh so dosegli že s prvo knjigo **Harveya Fiersteina** *Torch Song Trilogy*. Ta je bila tako uspešna, da jim je onogočila nadaljnje delo.

Med mlajšimi gay založbami je tekusaška **Banned Books**, ki jo je osnoval **Benjamin Eakins**, ki se rad pohvali s prvim romanom **Stana Leventhala** *Mountain Climbing* in **Sheridan Square**. Gre za avtorja, ki je tudi sam založnik. Odprl je založbo **Amethyst** v New Yorku, kjer izdaja **Dennisa Cooperja**, **Felicea Picana** in eksperimentalno prozo, kot npr. roman **Kevina Kiliana** *Bedrooms Have Windows*. »Ko se je razvedelo, da izdajamo samo literaturo, smo bili nemudoma zasuti s ponujenim materialom,« pravi.

Komercialne založbe

Včasih so gay literaturo izdajale bolj naključno, danes pa je naokoli že kar nekaj velikih založb, ki so gay literaturi namenile posebne programe. Prva je bila **St. Martin's Press**, kjer je pred štirimi leti **Michael Denneny** začel s knjižno serijo **Stonewall Inn Editions**. Ta ponuja **Randyja Shiltsa** *The Mayor of Castro Street*, **Love Alone** **Paula Monetta**, ki je

lani izdal tudi roman *Afterlife*, v katerem nastopajo preživeli partnerji žrtev aidsa. Tam dobite tudi zelo odmevno delo **Laryja Kramerja** *Reports from the Holocaust: The Making of an AIDS Activist*.

Založba **New American Library** izdaja gay in lezbično literaturo v zbirki **Plume**, kjer sta izšli tudi precej uspešni antologiji gay novel *Men on Men* in *Men on Men 2*, ki ju je zbral **George Strambolian**.

Homoseksualni založniki so v New Yorku ustanovili tudi svoje združenje, **The Publishing Triangle**. Med ustanovitelji je tudi **David Groff**, urednik pri založbi **Crown**: »Založniki delajo najbolje takrat, ko nekaj tiskajo v odgovor na veliko povpraševanje. Danes med gayi vznika cela nova kultura, knjige se pišejo in bralci jih berejo.« Zelo lepo. ▼

KNJIŽNI TRG

Grosisti

Z neodvisnimi gay in lezbičnimi založbami so se zdaj povezale tudi velike založniške hiše. To odpira novo vprašanje: kako bodo knjige ponujali bralcu sedaj, ko se neodvisni založniki bojijo, da jih bodo večje ribe preprosto požrle.

Prihodnost gay in lezbične knjižne ponudbe pa bi utegnila biti tudi svetlejša - tako kažeta primera **Davida Wilka** in **Rona Hanbyja**. Wilkova prodajna družba **Inland Books** je na Vzhodni obali za širši prodor lezbične literature v knjigarne naredila še največ. Letno izdaja katalog novih in starih uaslovov preko 40 ženskih založb z nazivom *Womensource*. Pri Cleis Pressu so bili nad dvigom prodaje navdušeni že kar takoj, prvi mesec po predstavitvi v *Womensource*. Wilk uspeh pojasnjuje takole: »*Pomembna sprememba se je zgodila predvsem s tem, da ni z avtorjem, ki izide pri majhni založbi, čisto nič narobe! Etika založb-velikank je mimo.*« Zelo ceni vse izdajatelje, ki so se skozi dolga leta uspešno trudili vzgojiti bralstvo feministične, lezbične in gay literature, in mu ponudili profesionalno obdelane knjižne naslove. Leta 1988 je oddelek **knjižnih distributerjev Golden-Lee** v Atlanti pričel z organiziranjem seznama gay in lezbičnih knjižnih naslovov za vsedrjavno distribuiranje. Vodja projekta Ron Hanby se takole pohvali: »*Začeli smo z dvema majhnima založbama in ducatom naslovov. Danes ponujamo skoraj tisoč naslovov tako neodvisnih kot velikih založb. Za homoseksualno orientirane knjigarne ponujamo tudi posebaj tiskane kataloge.*« Ti so nedvomno potrebni. Michael Dennehy iz založbe St.Martin's Press opozarja, da se je potrebno nasloniti na že obstoječe homoseksualno bralstvo. Po raziskavi revije **Out/Look** kupi lezbijka povprečno 40, gay pa 30 knjig letno in številki bi bilo

mogoče še povečati. Vendar z občutkom: Sasha Alyson pove, da prejema veliko pisem bralcev iz krajev, kjer ni specializiranih knjigarn, če pa bi že bile, si vsi ne bi upali vstopiti vanje. Zato je treba to ponudbo razširiti tudi do običajnih knjigarn.

Knjigarne

Richardu Labronteu, ki v San Franciscu vodi knjigarno **A Different Light**, se zdi najvidnejša sprememba v količini ponujenih del: »*Ko smo pred desetimi leti začeli, je bilo na policah kakih 750 naslovov. Zdaj jih imamo 11000.*« Darlene Pagano, ki v istem mestu za običajno knjigarno Cody's nakupuje pri ženskih založbah pa pravi: »*Povečali smo tako lezbični kot gay oddelek. Toda navadna knjigarna take ponudbe kot specializirana ne more imeti. Vseeno smo kar solidno založeni.*«

Primer za uspeh: A Different Light

Bilanca treh knjigarn pod imenom **A Different Light** je odlična, lani so že dosegli letno prodajo v višini dveh milijonov dolarjev in pol! Solastnik **Norman Laurilo** trdi, da je njihov uspeh le del uspeha, ki ga specializirane knjigarne doživljajo nasploh. Te vrste knjigarn določijo in določajo tržišče. Ponavadi postanejo ustvarjalni del skupnosti, tako kot **A Different Light**. Zares: odprto imajo prek 12 ur dnevno, letno pa privedijo v svojih prostorih prek 200 literarnih predstavitev. Trgovina v Los Angelesu sponzorira tečaje kreativnega pisanja, poleg nje pa tudi v San Franciscu gay in lezbični pisatelji redno javno berejo svoja dela. Mesečno se lotevajo tudi slikarskih razstav. Prodajanje knjig pa v knjigarni ni več edina dejavnost, čeprav ostaja osnovna. Na steni visijo oglasne table številnih organizacij, svoje informacije pa tam nudi tudi socialna služba. Vse tri trgovine v Los Angelesu, New

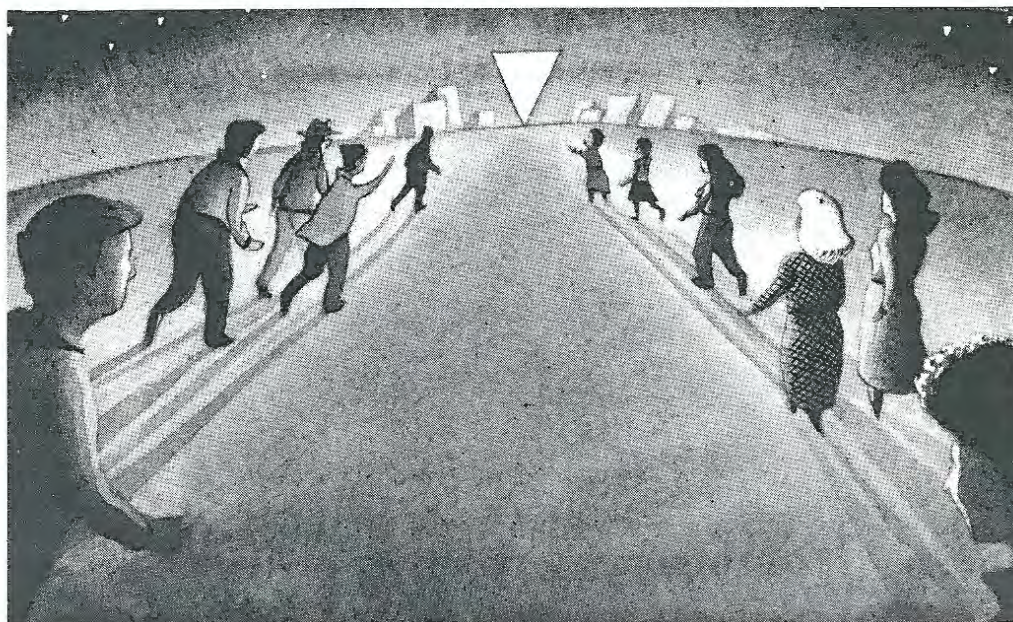
Yorku in San Franciscu izdajajo letake in knjigarniški časopis. Ta o knjižnih novitetah obvešča kar 15000 naslovnikov, a nikoli jih ne predstavlja agresivno. Laurilo dodaja: »*Če mislimo, da bo naše gay in lezbične stranke kaj zanimalo, bomo to brez nadaljnjeja ponudili, razen če ni povsem nenavadno ali pa nerazumljivo drago. Ponosni smo, da nimamo nikakršne cenzure. Ne zapovedujemo bralcem, kaj naj berejo.*« To pomeni, da so pri njih na voljo tudi dela, s kakršnimi se marsikdo ne bi strinjal iz političnih ali drugačnih razlogov, pa čestitke, razglednice, koledarji in videokasete, ki so za koga pornografija. Vendar kupci vedo, da je ravno **A Different Light** tista knjigarna, kjer se da pod eno streho dobiti vse! Knjigarna ni odkrito politično opredeljena, podpira pa vse, kar pomaga homoseksualni skupnosti - že to je politična opredelitev. Zelo malo ponudbe na policah tudi ostane, med 2 in 3 odstotki letno. Lastniki vedo, da uiso vsi njihovi kupci tudi njihovi bralci, a z nakupom jih podprejo. Na podlagi računalniško vodene prodaje v knjigarni 70 odstotkov prodaje odpade na knjige, 14 na revije, 5 na video prodajo ali izposojajo, 2 na avdio kasete in na trak posnete knjige, preostala 2 odstotka pa na ostalo. Ker ima **A Different Light** za 10000 naslovov kar 5000 dobaviteljev, si brez računalniškega poslovanja dela že skoraj ne bi mogli več zamisliti.

Verigo treh knjigarn sta Kanadčana Laurilo in **George Leigh** najrej odprla v Los Angelesu v novembru 1979. Bala sta se začeti v New Yorku ali San Franciscu, kjer so take knjigarne že obstajale. Vendar jima je šlo izredno dobro in po letu dni sta trgovino razširila, leta 1984 pa odprla newyorško podružnico v Greenwich Villageu. Najmlajša je trgovina v San Franciscu, iz leta 1987. V treh trgovinah sta zaposlila 18 prodajalcev in 12 prodajalk, med njimi največ študentov, ki so v službi začasno. V načrtu imata še eno knjigarno v Los Angelesu, morda pa

bosta svojo dejavnost razširila tudi v Evropo.

Zaradi različnega okolja in velikosti se podružnice med seboj razlikujejo: V primeru lokacije v Los Angelesu gre za premajhno skupnost, da bi kljub veliki zagnanosti trgovini omogočala dobiček. Morda jo bo treba celo preurediti v oddelek za pošiljanje knjig po pošti. Najbolje gre trgovini v New Yorku, žal pa je najmanjša. Še največ sreče z lokacijo ima knjigarna v San Franciscu. Ta je največja, pa tudi s strauskimi prireditvami je najbolj aktivna, postala je družabni center okoliša. ▼

Matjaž Bergant

CAN'T STOP THE MUSIC

Nataša S. Vegan

Osemdeseta so se dokončno poslovila. Tudi v glasbi. Nekaj je namreč povsem gotovo - glasba iz začetka devetdesetih se močno razlikuje od glasbe osemdesetih. Ena bistvenih razlik je v porazgubljanju posameznih trendov, ki so bili značilnost prejšnjih obdobj. Priča smo zraščanju različnih glasbenih stilov - med seboj so pomešani tako *funk*, *house* in *rap* kot tudi "indie" rock in pop.

Medijski prostor na glasbenem področju obvladujejo velike satelitske TV mreže, kot sta na primer *MTV (Music Television)* ali *Sky Channel*. Le-te so nosilke današnjih trendov, kreirajo ali bolje rečeno vsiljujejo okus širokim množicam gledalcev po vsem svetu. Danes je glasba, bolj kot kdajkoli prej, le še del industrije - uspevajo tisti, ki naredijo čim boljši spot, to pa je seveda pogojeno z ogromnimi vsotami denarja. Preboj iz anonimnosti v tak sistem s strogo določenimi pravili je vse prej kot lahek. Manjšinski trendi so s tem avtomatsko postavljeni v neenakovreden položaj. Resda velikim produkcijam še zmeraj kljubujejo male, neodvisne založbe, ki so precej "specializirane" oziroma ozko usmerjene, tako da pokrivajo le del potreb "izrinjenega" občinstva.

Ker gay populacija, ne glede na relativno množičnost (samo v Evropi je po nekaterih ocenah približno 60 milijonov lezbijk in gayev), še zmeraj predstavlja ogromno manjšino v primerjavi z ostalimi, novo obdobje tudi njej ni prizaneslo. Ali bolje rečeno - tisto, kar se je večinski kulturi zdelo zanimivega v gay subkulturi, si je enostavno prisvojila, ostalo pa je odrinila povsem na rob dogajanja.

Integralna vloga gayev v razvoju glasbe je skorajda povsem zamolčana. Že dve desetletji je prav glasba nekakšen posnetek naših življenj, saj je pomagala oblikovati ločeno, specifično identiteto lezbijk in gayev. Od poznih sedemdesetih naprej je bil disko glavno žarišče gay življenja. To je bil prostor za druženje, prostor, ki je dajal občutek skupnosti. Disko je natanko to, kar o njem pravi **Frankie Knuckles**: "Cerkev za ljudi, ki niso deležni božje milosti." Verjetno je ta izjava sama po sebi

dovolj zgovorna in ne potrebuje dodatne interpretacije.

2. februarja letos so na kanalu *Channel Four* v Veliki Britaniji pričeli predvajati TV serijo *The Rhythm Divine* avtorjev **Paula Oremlanda**, **Kevin Sampsona**, **Jona Savagea** in **Sarah Stinchombe**. To je oddaja, ki je posvečena zgodovini plesne glasbe, vse od njenih začetkov do današnjih dni. Vendar pa ta oddaja, za spremembo od njej podobnih, osvetljuje zgodovino glasbe z gay aspekta, saj govori predvsem o gay koreninah disca in še posebej housea. Zaradi tega je seveda povzročila precejšnje polemike in razburjenje, saj naravnost govori o določenih dejstvih, za katera so sicer na tihem vedeli mnogi, vendar se je o tem previdno molčalo. Skratka, gre za resnico, za nekaj, kar Savage duhovito komentira kot "vreščече vrednote", nenazadnje gre za izvajalce kot so: **Eartha Kitt**, **Sylvester**, **The Village People**, **Bananarama**, **Frankie Goes To Hollywood**, **The Communards**, **Bronski Beat**, **Jimmy Somerville**, **The Pet Shop Boys**, **Deee-Lite**... njihova skupna značilnost je predvsem ta, da so postavili standarde plesni glasbi zadnjih obdobj. Odkritje teh dejstev, ki so oprta bodisi na vse večjo odprtost posameznih izvajalcev glede njihove spolne preference bodisi na priljubljenost nekaterih znotraj gay skupnosti, je izzvalo ostre polemike. Verjetno ni malo tistih, ki z grozo ugotavljajo, da jim je najbolj pri srcu prav "pederska muzika", najsi gre za disco, house ali

avantgardo, kamor sodi na primer **Laurie Anderson** (pred nedavnim je imela odličen koncert v Ljubljani), ki bi zaradi svoje spolne usmerjenosti, če bi o njej govorila na glas, gotovo izgubila precej vročih privrženec. Skratka, gay izvajalci so povsod, na vseh ravneh družbenega življenja. Lahko bi celo rekli, da v precejšnji meri oblikujejo, soustvarjajo in obvladujejo kulturni prostor sploh, še zdaleč ne zgolj in samo popularne glasbe oziroma show businessa.

Frankie Knuckles na polemike, ki jih sprožajo "nova odkritja starih resnic", odgovarja s samoumevno kratkostjo: "Gay ljudje so vedno postavljali standarde v popularni kulturi. In to je konec zgodbe."

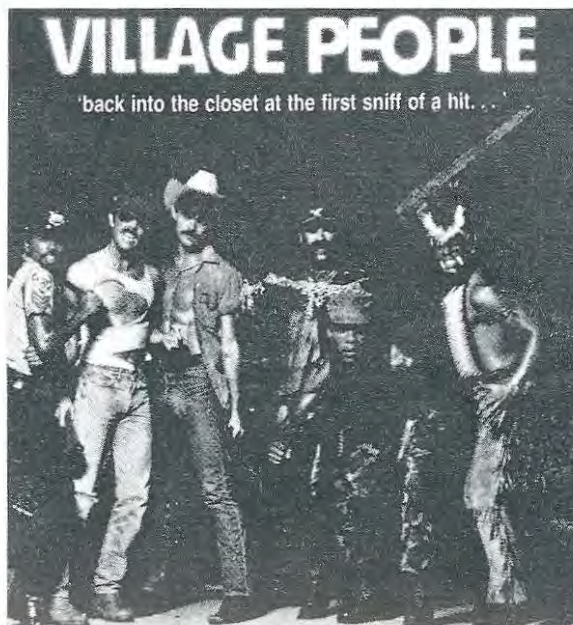
Za osvetlitev te trditve bi vas rada spomnila še na nekoga, ki je odločilno posegel v kuturno dogajanje sedemdesetih in delno tudi osemdesetih let, to je bil **Andy Warhol**, človek, ki je predstavljal pravo "pop ikono" svojega časa.

The Rhythm Divine med drugim govori tudi o tem, kako gay ljudje informirajo mainstream trende in kako le-ti večino stvari prevzamejo, malce "predelajo" in to prodajajo kot svojo blagovno znamko.

Pa se ponovno ozrimo nazaj v "zlata" sedemdeseta leta in prebrskajmo stare plošče. Prav sedaj se je v Ameriki pojavila silna nostalgija za tem obdobjem - predvsem v gay skupnosti. Gayi in lezbijke so prepričani, da je bilo to zanje najboljše obdobje sploh. To je bil čas prodora skupine **The Village People** v popularno kulturo. *YMCA* se je čez noč znašla na vrhu lestvic popularne glasbe. Njihov naslednji hit *Can't Stop The Music* pa je bil na nek način udarec v prazno, saj pomeni povratek nazaj v skrivaštvo. Nekako istočasno pa je že umrl tudi disco trend.

Samo po sebi se zastavlja vprašanje, ali se ljudje iz glasbene industrije zavedajo, da gay populacija vseeno predstavlja relativno velik delež potrošnikov.

Jon Savage pravi o tem nekako takole: "Prav gotovo je to pametnejšim povsem jasno. Ploščo promovirajo po stadijih. Torej, če izdaš ploščo *Bananarama*, jo bo kupovala predvsem gay publika in jo spravila na primer na 37. mesto na glasbeni lestvici. Tedaj stopi na

Grace Jones

Donna Summer

sceno glasbena industrija, ki jo bo seveda potisnila še višje."

Zanimivo je še nekaj. Uveljavilo se je prepričanje, da gay populacija kupuje in posluša v glavnem disco glasbo. Velja namreč nekakšna miselnost, da sta rock in punk mnogo bolj "straight". Kakorkoli že, do določene mere je res, da so gay ljudje veliki potrošniki popularne glasbe. To seveda ni slučaj. Dejstvo, da je disco zanje pomembnejši, izvira iz tega, da jim nudi nekaj, česar jim rock ne more dati - namreč občutka skupnosti in vzajemnosti. Pri poslušanju rocka so poslušalci med seboj ločeni, saj je tovrstna glasba neprimerno zahtevnejša in terja individualen pristop poslušalca ter večjo osredotočenost na glasbo samo. Primer gay izvajalca, ki znotraj gay skupnosti ne pomeni prav veliko, je Morrissey, nekdanji pevec in tekstopisec skupine The Smiths, ki je tipičen predstavnik arhetipskega rocka, ki je namenjen predvsem

poslušanju doma, v intimnem ozračju, ali kvečjemu za koncerte. Seveda je v tem primeru bližina, ki jo predstavljajo plesišča, izključena.

Program *The Rhythm Divine* se konča z bendi kot sta **The Farm** in **The Happy Mondays**, ki so novi predstavniki "indie" (Independent oziroma neodvisne) scene.

In kaj meni Jon, eden izmed nosilcev projekta *The Rhythm Divine*, o najnovejših poskseh zlitja plesne glasbe in rocka?

"Meni je ta glasba všeč, čeprav bi ji bilo mogoče očitati, da je nekoliko preveč mačistična."

Osebnost pa mu je najbližje obdobje v letih 83-84, ko je bila v modi androgenost. Tipični predstavniki tega obdobja so: **Soft Cell (Marc Almond)**, **Boy George**, **Grace Jones**... Le-ti niso promovirali zgolj svoje glasbe, pač pa obenem tudi svoj imidž, ki je bistveno

odstopal od klasičnih imidžev v takratnem tradicionalnem pristopu k oblačenju. Pri tem je še najbolj izstopal **Boy George**, ki je s svojim imidžem neposredno načel mit močatosti oziroma mačizma.

Da pa tudi rock ni bil povsem moški, dokazuje tako imenovani "glam" rock in njegovi bleščeči predstavniki: **T-Rex (Marc Bolan)**, **Gary Glitter** in nenazadnje **David Bowie**, ki se je pojavil že v sedemdesetih letih in se obdržal vse do danes. S svojim spogledovanjem s transvestitijo je na začetku svoje sijajne kariere vzbujal precejšnjo pozornost.

Kaj je torej tisto, kar je v plesni glasbi najbolj privlačno in zanimivo? Verjetno prav dejstvo, da ni obremenjena z mačizmom in je zaradi tega mnogo bolj neposredna in sproščena, namenjena predvsem zabavi, obema spoloma in spolnosti, česar v drugih glasbenih trendih skorajda ni opaziti. ▼

Weathergirls

Sylvester

pariz

LEZBIJKE IN NORA

DVAJSETA V PARIZU

Nataša S. Vegan

V obdobju *Belle Epoque*, ki je vzniknilo iz prve svetovne vojne v Franciji, se je v Parizu pojavilo nekaj salonov, kjer se je zbiralo precej uglednih gayev in lezbijk, nosilcev kulturnih tokov tedanjega časa. Ena izmed ključnih osebnosti tega obdobja je bila **Natalie Barney**, premožna Američanka, ki se je na pragu stoletja preselila v Francijo. Tako za moške kot številne ženske je predstavljala svojevrsten izziv in atrakcijo. Zaprisežena hedonistka in neustavljiva ljubimka je bila v odnosu s svojimi partnerkami sproščena in neposredna. Ker v Franciji tedaj ni bilo zakonskih sankcij zoper homoseksualce, je bil seveda Pariz edini kraj, kjer je lahko v popolnosti in neobremenjeno živela svojo lezbičnost, kjer je lahko brez posebne bojazni vsak dan, oblečena v moška oblačila, jahala v *Bois de Boulogne*, zaradi česar se je je prijel vzdevek *Amazonka*.

Njeni popoldnevi so potekali v znamenju literature. **Ezri Pound** je predstavila **Rémy de Gourmonta**, on pa je v zameno za to znanstvo v njen salon pripeljal številne angleške in ameriške pisatelje.

Za sapfične prireditve oziroma literarne večere je Natalie svoje goste razdelila v dve skupini: na tiste, ki so prihajali zgolj zaradi lezbične satire in one, ki so iskali kulturno ekskluzivnost. Transvestitske igre ali plesi v maskah so potekali v sprejemnem salonu, dokler je arhitekti niso opozorili na dotrajanost tal tristo let stare zgradbe. Ob poletnih večerih pa so se najraje zbirali na vrtu, čigar intimo so varovali visoki zidovi hiš na Rue Visconti in Rue de Seine. Čeprav so bile trebušne plesalke namenjene izključno ženskemu občinstvu, pa vsi obredi in prireditve niso bili tako zaprti. Mešani publiki je na primer **Paul Valéry** prebiral *La Jeunne Parque* ali pa je **Colette** predstavila svojo igro *La Vagabonde* iz leta 1922.

Skratka, Barneyeva, ki je slovela po pisanju uspešnih aforizmov in esejev, je kot duhovita osebnost posedovala naravni dar za prirejanje salonskih sre-

čanj. Pri njej so se zbirali mnogi ameriški, angleški in francoski talenti: *Marcel Proust, Colette, Paul Valéry, André Gide, Rémy de Gourmont, Ezra Pound, Paul Morand, Anna de Noailles, Renée Vivien, Dolly Wilde* (nečakinja Oscarja Wildea), *Rainer Maria Rilke, James Joyce, Djuna Barnes, Romaine Brooks*...

Med Natalie Barney in **Romaine Brooks** se je sicer razvilo strastno in dolgotrajno razmerje, ki pa je bilo zaznamovano z občasnimi krizami. Natalie se nikakor ni uspela upreti lepoti, ki jo je vedno znova premamila in zapeljala v številne ljubezenske avanture z ženskami. Sama je trdila, da je imela preko štirideset ljubic - od **Liane**, ene najslavnejših kurtizan obdobja *Belle Epoque*, **Renée Vivien**, mlade francoske pesnice, ki je zaradi Nataliinih ljubezenskih avantur zelo trpela (govorilo se je celo, da je zaradi prevelike ljubezni do Barneyeve mlada umrla), do ameriške slikarke **Romaine Brooks**, ki se je edina približala nekakšnemu stalnemu in dolgotrajnemu odnosu z Natalie.

Romaine Brooks je pripadala pariški inteligenci med obema vojnama. Naslikala je mnogo prijateljev iz takratne umetniške elite, med katerimi so bili *Jean Cocteau, Gabriele d'Annunzio, Paul Morand, Elsie de Wolfe, Renata Borgatti, Ida Rubinstein, Lady Troubridge* in seveda tudi **Natalie Barney**.

Romaine so privlačila moška oblačila, v katera se je tako rada oblačila Barneyeva, zato jo je naslikala v najrazličnejših transvestitskih kostumih. Natalie je bila model tudi **Evangelini Musset** in **Djuni Barnes** pri *Ladies Almanach*. Služila je tudi za lik **Valerie Seymour**, znamenite junakinje lezbičnega romana *The Well of Loneliness* (Studenec samote) pisateljice **Radclyffe Hall**, ki je javno živela v lezbičnem razmerju z **Uno, Lady Troubridge**. V liku slikarke *Wande* pa gre po vsej verjetnosti za upodobitev **Romaine Brooks**.

Portreti Romaine Brooks izražajo neprizanesljivo neposrednost in moč prisotnosti, čeprav so zaradi upodabljanja resničnosti androgenov in amazonk

Natalie Barney

morda nekoliko nenavadni. Njeno največje delo pa je verjetno avtoportret, ki prikazuje popotnico v črnem plašču in črnem klobuku, katerega krajci senčijo oči. Zaradi melanholičnega pogleda na življenje, krute barvne sheme sivega, črnega in belega ter zaradi skrivnostnega simbolizma njena dela niso lahko razumljiva.

Kljub nenehni strasti do žensk si je Natalie Barney našla čas za umetnost in podporo umetnikom. Kot odgovor na *Académie Française* kjer so prevladovali moški, je ustanovila *Académie des Femmes*, ki naj bi nudila podporo mladim in nadarjenim literatinjam.

Morda še pomembnejša osebnost tedanjega časa pa je bila **Gertrude Stein**, priznana pesnica in pisateljica, ki je podobno kot Natalie Barney okrog sebe zbrala vrsto izjemnih umetnikov. Na nek način sta bili tekmici, zato sta se le redko družili med seboj, pa še tedaj bolj iz vljudnosti. Nekoč se je Steinova vendarle odzvala povabilu Barneyeve, saj je tedaj **Ford Madox Ford** prebiral njeno poezijo. Nasploh je bila Steinova precej bolj zadržana od Barneyeve, o čemer priča podatek, da je z **Alice B. Toklas**

živela v popolnoma monogamnem razmerju več kot štirideset let.

V Parizu je prišla leta 1903 in se naselila na legendarni številki 27 na Rue de Fleures. Skupaj z bratom je kupila precej slik tedaj še neznanih slikarjev, kot so bili: *Cézanne, Renoir, Matisse* in *Picasso*, ki so postali njeni dolgoletni prijatelji.

Zanimivo je, da Steinova in njen brat **Leo**, ki sta bila vneta zagovornika in strastna zbiratelja del impresionistov, postimpresionistov, fauvistov, futuristov in predvsem kubistov, nista bila posebej naklonjena dadaistom. *Picabia* in *Tzara* sta ji prišla zmagoslavno oznaniti, da je dadaizem prispel v Pariz, vendar pa se Steinova ni nikoli pridružila umetniškim tokovom, če jih ni sama odkrila.

Koncem dvajsetih je Gertrude Stein napisala libreto za opero *Four Saints in Three Acts* (Štirje svetniki v treh dejanjih) **Virgila Thomsona**. Še preden pa je bila opera postavljena na oder, je med njima prišlo do nesporazuma in njunega prijateljstva je bilo konec. Leta 1934 je opera doživela v New Yorku izjemen uspeh.

Med njena najpomembnejša znanstva sodijo tudi pisci: *Ezra Pound, James Joyce* in *Ernest Hemingway*. Čeprav v dvajsetih letih ni objavila skoraj ničesar, je bila vseeno priznana kot ena izmed nosilk literarnega undergrounda. Šele leta 1933 sledi njen prvi večji literarni uspeh z delom *The Autobiography of Alice B. Toklas*. Objavila je približno

dvajset del in zasedla pomembno mesto v literarni zgodovini.

Pariz je bil konec 19. stoletja in v začetku 20. stoletja skupaj z Berlinom pojem osebne svobode, vključujoč tudi spolno svobodo, zato ne preseneča, da je bil nekakšno pribežališče homoseksualcev iz celega sveta. Spomnimo se samo *Oscarja Wildea*, ki je tam preživel zadnje trenutke svojega življenja, pa na primer *Vite Sackville-West*, pesnice, ki je bila koncem prve svetovne vojne v javnem razmerju z *Violet Trefusis*, pa **Winnarette Singer**, slikarke in glasbenice, ki je odprto priznavala svojo lezbično usmerjenost in je okoli sebe, podobno kot *Natalie Barney* in *Gertrude Stein*, zbrala precejšen krog kulturnikov in uglednih osebnosti tedanjega Pariza. V njen krog prijateljev so sodili: slikar *Felix Barrias, Degas, Marcel Proust, Robert de Montesquiou*, njene intimne prijateljice *Ethel Smyth, Romaine Brooks, Violet Trefusis* (bivša prijateljica *Vite Sackville-West*), poljska spinetistka (spinet je stara oblika klavirja) *Wanda Landowska*. Zanimivo je, da se je poročila s princem *Edmondom de Polignacom*, ki je bil prav tako homoseksualec. Znano je tudi, da so bili vsi njeni najbolj intimni prijatelji homoseksualci ali biseksualci. Pozneje so pričeli v njen salon zahajati tudi *Picasso, Colette, Stravinsky, Cocteau, Vera Sudeikin, Markevitch, Prokofiev*. Srečala se je tudi s *Coleom Porterjem* in pri njem naročila jazz balet *Within the Quota*. V njenem

salonu so se izvajala dela *Manuela de Falle, Igorja Stravinskega*, mladih francoskih glasbenikov pod imenom *Les Six, Ravelov Pavane pour une Infante défunte...*

Družabno in kulturno življenje je v dvajsetih letih tega stoletja doseglo enega svojih vrhuncev, pri čemer so saloni **Natalie Barney, Gertrude Stein in Winnarette Singer** oziroma princeze de Polignac igrali izjemno pomembno vlogo, saj so se v njih prvič predstavili mnogi pomembni ustvarjalci - skratka, saloni so bili središče kulturnega dogajanja v Parizu, mesto za odkrivanje in vzpon mnogih talentov. ▼

Viri:
William Wiser: *The Crazy Years*. Thames and Hudson, 1983

Gertrude Stein: *Everybody's Autobiography*. Virago Press, London, 1985

VODIČ ZA LEZBIJKE PO PARIZU

DANES

diskoteka *Le New Monocle*
60, bd Edgard Quinet - 75014 PARIS
tel. 43.20.81 12

bar *La Champmeslé*
4, rue Chabanais 75002 PARIS
tel. 42.96.85.20.

restavracija *Michele Simonet*
7, rue Sainte-Apolline
75003 PARIS
tel. 48.87.66.53.

Chez Nini Peau d'Chien
Claire et Christine
24, rue des Taillandiers, PARIS
tel. 47.00.45.35

Winnarette Singer in Wanda Landowska

Gertrude Stein in Alice B. Toklas

GAY PARIZ 1925

Andrej Zupanc

Znano je, da je homoseksualnost kot socialni in kulturni fenomen vstopila v zgodovino evropske civilizacije šele konec 19. stoletja v Nemčiji. Iz nje so jo ponovno temeljito in brez usmiljenja izbrisali nacisti v letih pred drugo svetovno vojno. V tem kratkem obdobju, še posebno pa v "norih dvajsetih letih", je Berlin postal središče gay gibanja, ki je preraslo v pravo subkulturo. Manj pa je znano, da je imel v "norih letih" tudi Pariz pomembno in dobro organizirano gay subkulturo. Po prvih skromnih in pre-

vidnih začetkih v prvem desetletju tega stoletja so se v dvajsetih pojavili številni izključno ali delno homoseksualni bari, plesi, nočni lokali, turške savne in kraji za spoznavanje. Izšla je prva revija namenjena homoseksualcem - **INVERSIONS**. Vse to je prispevalo k nastanku posebnega vzdušja, ki se ne more primerjati z nobenim prejšnjim obdobjem. O homoseksualnosti se sicer v tem času ni govorilo, oziroma zelo malo, in še to ironično in žaljivo, kljub temu pa je vladala atmosfera tolerance in sproščenosti, ki je bila med drugim posledica splošnega razpoloženja po prvi svetovni

vojni. Ljudje so se hoteli predvsem zabavati in pozabiti grozote in nesmiselnost vojne.

Najbolj slavna in razvpita prireditev gay Pariza dvajsetih let je bil prav gotovo pustni ples **MAGIC CITY**. Organizirali so ga enkrat letno, na pepelnično sredo, vse do leta 1934, ko so ga oblasti prepovedale. Prišli so homoseksualci iz cele Evrope, zbralo se je po več tisoč ljudi. Dva do tri tisoč jih je ponavadi ostalo na cesti, ker je bila dvorana nabitopolna. Na vratih je stala posebna komisija, ki je odločala, koga bo spustila na ples. Glavna atrakcija so bili transvestiti, ki so prišli v razkošnih in bogatih kostumih, okrašeni s perjem in nakitom. Privabili so tudi mnoge radovedneže, predvsem iz "show businessa". Pariška revija **LA RAMPE** je leta 1931 takole opisala ta "dogodek": "To noč se vse hčere Sodome, raztresene po celem svetu, zberejo, da bi vsaj za en večer znova oživile svoje prekleto mesto. Prisotnost tolikšnih njim enakih jim omogoči, da pozabijo na svojo

pariz

nenormalnost (...). Tu je vse osvetljeno, poudarjeno in pretirano. Eno noč, samo eno noč v letu, vsi tisti, ki so še včeraj igrali komedijo vsakdanjega življenja in bodo z igro nadaljevali jutri, pokažejo svoj pravi obraz..." Moralističen časopis **LIBERTÉ** pa se je zgražal nad skrajno nespodobnostjo in zahteval posredovanje policije: "Gre za zelo "poseben" ples, na katerem se kot na nekakšen skrivnosten poziv zbere požensčena mladina z izumetničenimi kretnjami in visokimi glasovi. Večina teh pomilovanja vrednih oseb je preoblečena v ženske in videti bi morali - oziroma bolje, da ne vidite - kako nesramežljivo si popravljajo pričeske in ličijo ustnice..."

Blizu trga Bastille, v ulici **Rue de Lappe**, so pripravljali ples, ki so jih obiskovali v glavnem homoseksualci in lezbijke. Znani so bili predvsem po takim imenovanih "*mauvais garçons*", ki so tu prodajali svoja telesa. Posebnost lokala so bili fantje v mornarskih oblekah. Sploh so bili za gay subkulturo tistega časa značilni zelo določeni in izdelani imidži. Nekateri gayi so se oblačili v modre delavske pajace, nosili so čepice in široke rdeče pasove. **Cocteau** in njegov krog je "odgovoren" za modo mornarskih oblek. **Willy**, mož slavne "lezbične" pisateljice **Colette** je bil reden gost v Rue de Lappe: "Tu je vedno dosti mladih brezdelnežev, ne preveč čistih, toda skrbno oblečenih, s čepico na glavi in pisano svilenom rutico okoli vratu. Žigoli obeh spolov plešejo tesno objeti in pri tem izivalno migajo z boki..."

Večina barov in nočnih lokalov, v katerih so se zbirali homoseksualci, je bila v četrtih *Montmartre*, *Montparnasse* in na *Elizejskih poljanah*. Lezbijke pa so hodile v kabaret-bar **MONOCLE** na *Pigallu*. Na odru je igral ženski orkester.

Dekleta, ki so delala v baru, so vabila gostje na plesišče. To je bil predvsem kraj za spoznavanje. Revija **FANTASIO** ga je opisala takole: "To je bar, ki je nekaj posebnega predvsem zaradi svoje klijentele - ženske, ki se oblačijo v moške obleke. Tudi lastnica za zgled nosi nad krilom moški suknjič, kravato in manšete. Ostrižena je "na fanta". Poleg **MONOCLE** so imele lezbijke še več drugih lokalov, npr. bar **CHEZ ELLE** in bar **LUI**.

Med bari za gaye je bil posebno znan **CLAIR DE LUNE** ("Mesečina"). Klijentela je bila zelo pisana: od dolgočasne "visoke družbe", ki ni vedela, kam bi se dala po gledališču, do obiskovalcev Pariza iz province in Američanov, ki so hoteli okusiti dekadentno Evropo...

Zelo priljubljen in dobro obiskan je bil tudi bar in bistro **GRAFF** na trgu *Blanche*. Homoseksualci so bili tu pomešani med ostale obiskovalce - ženske in moške prostitutke, igralce, umetnike... Ob sobotah zvečer se je na trgu pred lokalom zbralo po več sto ljudi.

Posebno vlogo in položaj je imel na gay sceni pisatelj, slikar in režiser **Jean Cocteau**. V tem času je bil znan predvsem kot pisatelj in ni imel nobenih ambicij postati "dežurni homoseksualec", zato se je držal bolj ob strani gay gibanja. Bil pa je srce in duša slavnega lokala **LE BOEUF SUR LE TOIT** ("Vol na strehi") v četrti *Saint-Germain*. To ni bil izključno homoseksualen lokal, ampak plesni bar, kjer se je zbiral "ves Pariz", predvsem intelektualci. Gre za tipičen "proizvod" norih let: v tem prostoru so kraljevali esteticizem, frivolnost, modne muhe in nori domisleki. Tu so Parižani prvič poslušali jazz in spoznali "art deco".

Turške savne so bile novost te dobe. Kmalu so postale zbirališče homoseksu-

alcev, ki so hoteli kar na licu mesta zadovoljiti svoje želje... **Willy** v svojih spominih poroča tudi o tem: "V Parizu poznam šest javnih kopališč, kjer ni nobenih meja med družbenimi razredi. Če vam je kak mladenič posebno všeč, kopališkemu mojstru stisnete v roko nekaj frankov in takoj bo opozoril vašega izbranca, da neki gospod želi masažo..."

Pigalle je že takrat slovel po prostituciji, tako ženski kot moški. Ob določeni uri so dekleta in fantje prišli na ulico - dekleta so se držala vogalov in dvorišč, fantje pa pločnikov. Nikoli se niso mešali. Razdelili so si "teren" in se držali določenih pravil obnašanja, tako da se niso motili pri delu. V času gospodarske krize je veliko mladih ostalo brez dela in prostitucija je bila edini način preživetja. Gay pisatelj **André du Dognon** je v svoji avtobiografiji z naslovom *Ljubezen v grmovju* zapisal: "Nočni **Pigalle** ponosno razkazuje svoje moške prostitutke, ki so si nadele imena naših najbolj znanih filmskih zvezd. Poleg pol *ducata Mistinguett* in *Baker* je še ena, ki jo kličejo *Sorel - blondinec* z lepimi modrimi očmi, ali pa *Marlène*, prikupen *rjavolasec*..."

Za konec naj omenimo še kraje na prostem, kjer so se srečevali homoseksualci. Poleg javnih stranišč so bila srečanja najbolj pogosta v parkih in na sprehajališčih, npr. *Marsove poljane* pod *Eifflovim stolpom*, *Elizejske poljane* in seveda slavni park **LES TUILERIES**, ki je zbirališče homoseksualcev že od 17. stoletja naprej. ▼

Vir: Gilles Barbedette / Michel Carassou: **PARIS GAY 1925** (Presses de la Renaissance, 1981, Paris)

...IN DANES?

Da, kaj pa danes, v začetku devetdesetih? Ali je Pariz še vedno gay? In če je, kam morate obvezno iti, ko boste naslednjič v "mestu svetlobe".

Praden začnemo, pa je potrebno naslednje opozorilo: Pariz je mogoče res najlepša evropska prestolnica (no, vsi se s tem prav gotovo ne strinjate), je pa tudi ena najbolj hladnih in zaprtih. Ob prvem stiku s Parižani boste imeli verjetno občutek, da vas nihče ne opazi, kaj šele, da bi vas gledal, da nikogar ne zanimate, in da bo najbolje, če greste občudovat grške kurose v *Louvre*. Toda to bi bila napaka, potrebno je le nekoliko vztrajnosti in prijaznih nasmeškov. Ko bo led prebit, bo šlo mnogo lažje. Vse to seveda velja, če govorite francosko. Če ne, je bolje, da poskusite spoznati kakšnega tujca, ki jih v Parizu na srečo ne manjka... Torej, spoznali boste, da je isti tip, ki je bil še pred nekaj minutami videti tako zelo "cool" in odsoten, čisto prijeten in zanimiv fant, in da se da z njim celo pogovarjati (trenutno o vojni, o cenah stanarin v Parizu, lahko pa mu tudi razložite, kaj je to Slovenija).

No, pa začnimo. Še vedno dobro obiskan je park **Les Tuileries**, tako podnevi kot ponoči. Podnevi je vse skupaj precej nedolžno in prijeto,

ponoči pa lahko doživite tudi kakšno neprijetno presenečenje, npr. obisk policije ali pa pretepaško razpoložene bande...

Če imate pri roki telefon in če kolikor toliko dobro obvladate francosko, lahko pokličete tri številke, na katerih se non-stop vrtijo oglasi tipov, ki iščejo... Ponavadi sledi natančen opis seksualnih želja in fantazem. Izbira je velika.

(tel . 36.65.38.38, 36.65.43.43, 36.65.75.55).

Pariško gay življenje se je v zadnjih nekaj letih osredotočilo predvsem na četrto **MARAIS** (za kulturnim centrom Beaubourg, v smeri proti trgu Bastille). Tu boste našli več prijetnih barov - priporočamo **LE QUETZAL** (10, rue de la Verrierie) in **LE CENTRAL** (33, rue Vielle du Temple, oboje metro Hôtel de Ville). Za tiste, ki hočejo biti "in", oziroma "branché", kot pravijo Francozi, je še vedno obvezen **Café Coste** (Place des Innocents, metro Les Halles). Kavarna je znana predvsem po svojih stolih in WC-ju - design *Phillipa Starcka*. Tisti, ki pa jih še vedno zanimajo razne "temne sobe in kotički", pa naj gredo v **THE TRAP** (10, rue Jacob, metro Odéon) ali pa v **LE TRANSFERT** (3, rue de la Sourdière, SM scena, metro Palais-Royal). Oboje po polnoči.

In kje preživeti, oziroma preplesati noči? Lahko vprašanje: v diskoteki **LE**

BOY (6, rue Caumartin, metro Opéra), ki je še vedno n°1 v Parizu. Baje je kar v redu tudi v novem lokalu **CAVEAU DE LA BASTILLE** (6, passage Thiére, metro Bastille, ni preverjeno!). Če pa boste imeli kaj časa v nedeljo popoldne, ne odlašajte z obiskom **GAY TEA DANCE** v diskoteki **Palace** (8, rue du Faubourg Montmartre, metro Rue Montmartre, od 17 - 22h). Odlična atmosfera in zelo lepa klientela.

Aha, da ne pozabimo na savne. Da, v Parizu so še vedno odprte in nič ne kaže, da jih mislijo zapreti. Če se ne morete upreti skušnjavi (toda previdno!), vam priporočamo dve: **CONTINENTAL OPERA** (32, rue Louis-le-Grand, metro Opéra, zelo velika, nova, lepo opremljena) in **IDM** (4, rue du Faubourg Montmartre, video-ekran).

In na koncu še nekaj za tiste, ki jih zanima literatura - Pariz ima zelo dobro gay knjigarno, v kateri boste našli francosko in tudi ameriško gay (in ne samo gay) literaturo: **LES MOTS A LA BOUCHE** (6, rue Saint-Croix-de-la-Bretonnerie, metro Hôtel de Ville).

Tako, to seveda ni vse, je pa izbor najboljšega, kar ponuja gay Pariz v začetku devetdesetih. *A bientôt à Paris.* ▼

Vir: *GAI PIED, GAY GUIDE 1991*

DREAMWORLD[®]

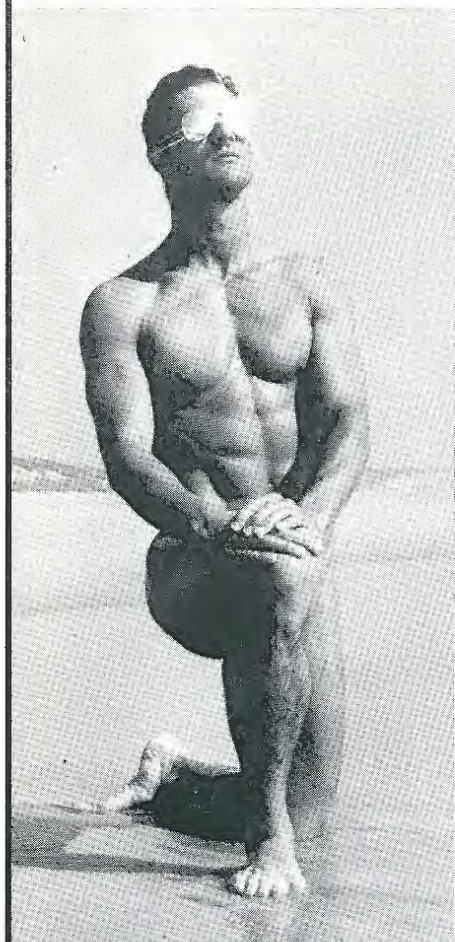
UĐITE U SVET SNOVA[®]

"DREAMWORLD", H. V. VENAC 10, 11000 BEOGRAD
TEL. (011) 475-561

NAJVEĆJI IZBOR GAY HARD CORE FILMOV

V tej številki vam predstavljamo 30 filmov, izmed več kot 150 gay filmov, iz naše gay-oteke. Cena posameznega filma na naši kaseti je 20 DEM (dinarska protivrednost). Pošljemo vam brezplačen katalog z opisi vseh filmov. Plačilo: po povzetju + poština. Naročite našo reklamno kaseto z inserti iz preko 100 filmov po ceni 30 DEM.

1. MLADI KADETI
2. KLASA 84 I.
3. KLASA 84 II.
4. VENECIJANCI
5. MOMCI SA ZAPADNE OBALE
6. ROĐACI
7. FIST FUCKING
8. DILDO ACTION
9. INČ PO INČ
10. SEX IZA REŠETAKA
11. ZATVORENIK
12. SAN FRANCISCO
13. GAY ZATVOR
14. NAJBOLJI DRUGOVI
15. TELESNA STRAŽA
16. DRVOSEČE
17. ORGIJE
18. OŽENJENI MUŠKARAC
19. CRNI POLICAJAC
20. SNIMLJENO U SENCI
21. HOMO MOMCI U AKCIJI
22. PARADA PENISA
23. UNIFORME
24. PUNOLETSTVO
25. DUPLO ZADOVOLJSTVO (S/M)
26. GAY RESTORAN
27. YUNG PISSING BOYS
28. NIŠTA SEM NAJBOLJEG
29. MOMCI SA PLAŽE
30. ULIČNI MOMCI

KNT

RICHARD PLANT. ROZNATI TRIKOTNIK.

portfolio 2

**Homoerotika
v ugledni
obliki**

Revolver, nova revija, ki
jo izdajajo Roza klub in
oddelka Magnus in LL

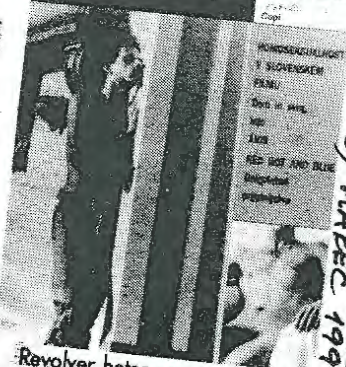
Kogar bo nočna pot med nedeljo
in ponedeljkom ponesla v Roza di-
sko (Klub K4, Kersnikova 4) in ne
bo zamudil tretje jutranje ure, bo
med prvimi stotinjami, ki bodo
brale **Revolver**, novo slovensko re-
vijo. Edino z dvema podnaslovo-
ma: revija za kulturna in politična
vprašanja; Revija s homoerotičnim
nabojem. Za zdaj bo izhajala na
četrt leta, nobenega drugega, saj je **Re-
volver**, po vsem sodeč, osrednja
gayska revija v jugovzhodni Evro-
pi. Homoerotični aktivizem na Slo-
venskem se z njo cepi na dvoje:
Eno ostaja ciklostilna gverila, no-
vost pa je edicija, ki ruši mit o nuj-
nosti homoseksualnega geta. Po
preizkuševanju enega prvih izvodov
lahko rečemo, da se reviji nikakor
ne pozna, da so jo ustvarili prosto-
voljci; prej obrnjeno. Razmerje
med informativnostjo in estetizira-
nosta je zgledno, posebna časni-
ška priloga - Gaydi - za »normal-
ne heteroseksualce« pa duhovitost
v heteroseksualce. Naročila v Roza klu-
bu, Kersnikova 4, IV/405 (tel. 319-
662 med 15. in 18. uro); revija se
bo prodajala tudi po kioskih. Z. M.

DNEVNIK, 21. 12. 1990

Revolveraši jahajo

»Zakaj Revolver?« se je glasilo eno od vprašanj na tiskovni konferenci ob
izidu prve Slovenske in s tem tudi Jugoslovanske revije s homoerotično
tematiko. »Zato, ker ima naboj« je bil odgovor enega od bolj zagretilih
privržencev. In res: vse bistvo je v naboju. Če nimaš napolnjenega
revolverja, potem ni akcije in če ni akcije potem ni erotike. Prav gotovo pa
je erotika eno galajnih vodil svobodnega in pluralnega subjekta.
Naš. Slovenski prostor, ki se prek političnih pamfletov razglašča za
pluralnega in demokratičnega, si bo moral glede erotike zbiti še ogromno
kompleksov. Sicer pa je revija **Revolver** namenjena širšemu bralstvu, ki je
brez tovrstnih predsodkov in ne efektira zgolj gay tematike. Brane Mozetič,
odgovorni urednik in eden tistih, ki je najbolj prispeval k socialni uveljavitvi
gay populacije na Slovenskem, je med drugim povedal, da je slo pri
formalnostih okrog postavljanja revije brez problemov, edino pri oprostivni
prometnega davka se zatika. Od vsebine bi še posebej omenil življenjsko
izkušnjo otroškega pisatelja Vitana Mala, ki govori o svojem odnosu do
dečko in to na zelo odprt in iskren način, potem so tu homoseksualni
momenti v Slovenskem filmu. Brez fotografij golih moških seveda ni slo.
O njihovi lepoti presodite sami. Toliko o vsebini.
Sicer ima **Revolver** še nekaj bratov v vzhodni Evropi, le da niso take
kvalitetni, kot je Ljubljanska varianta. V številki, ki bo sprva izhajala na tr
mesece, pa je tudi gay dodatek, ki bo zadovoljil marsikaterega bralca. Vitr
Mal pravi, da sovraži licemerje in koliko senzibilitete je v tej izjavi, sploh
senzibiliteta tista točka, ki je lahko podstat za takšno revijo. Meseček bo
revolveraši jahali v črnobeli tehniki, upamo pa, da se bodo v to bizaro
vselile tudi barve. Tisti, ki s seboj ne nosijo revolverja so v teh krutih
brez šans.

**Ny tidning
i Slovenien**

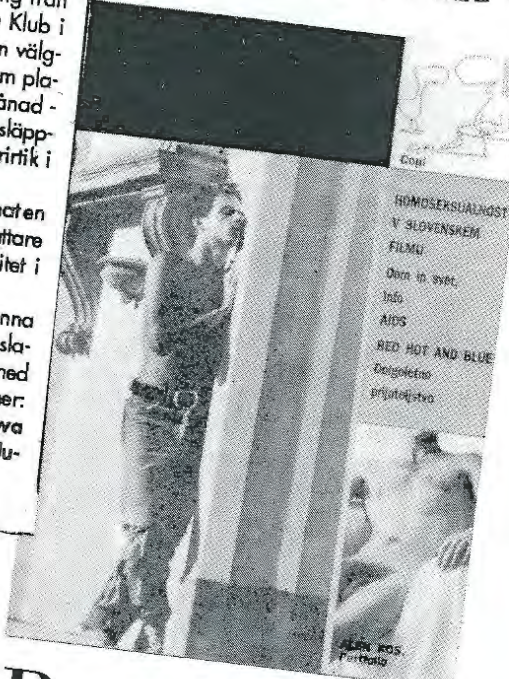

Revolver heter en ny tidning från
Slovenien. Det är från Roza Klub i
Ljubljana tidningen ges ut. En välg-
jord och fullmatad tidning som pla-
neras komma ut var tredje månad -
till att börja med. Närtidnigen släp-
pes mötte den mycket positiv kritik i
Solvenien.

Första numret finns bland annat en
intervju med en slovensk författare
och en artikel om homosexualitet i
slovensk film.

Tidningen är den första allmänna
tidning i Slovenien, och i Jugosla-
vien. Vill du komma i kontakt med
tidningen och beställa provnummer:
**REVOLVER, Roza Klub, Kersnikova
4, 61000 Ljubljana, Slovenien/Ju-
goslavien**

REPORTER, Nr. 3, MAREC 1991

Pan ! Pan !

La Slovénie a son magazine gai: **Revolver**. Ce
trimestriel écrit exclusivement dans la langue
slovène ne pourra toucher que les gais de ce petit
Etat de la Yougoslavie qui compte deux millions
d'habitants. Réalisé par les associations **Rosa
Club et Magnus, Revolver** mise sur l'information
générale et l'actualité gaie dans le monde. Bien-
venue dans le monde de la presse gaie.

7 FEVRIER 1991

GAI PIED HEBDO 456

strip

ALISON BECHDEL:

V resnici je nekaj zares smešnega

Alison Bechdel, ameriška risarka stripov, je znana mnogim bralcem lezbičnih in gay časopisov v ZDA, vse bolj pa prodira tudi v Evropo. Doslej je pri založbi *Firebrand books* izdala dve zbirki stripov z naslovom *Dykes To Watch Out For* in *More Dykes To Watch Out For*. Obe sta uspešnici.

Bechdelova je uspela s skorajda izključno lezbičnimi stripi. Zanimivo pa je, da vse do svojega coming-outa pri devetnajstih letih sploh ni risala žensk.

"Veliko lažje sem risala moške, kajti moška forma je nevtralna, je standard, po katerem se ravna vsak začetnik. Ženski liki se pojavljajo le kot pritikle moških junakov in kot taki me niso zanimali. Potem sem ugotovila, da lahko prepričljivo rišem le lezbijke."

Situacije, ki jih upodablja Bechdelova, pa sploh niso tipično lezbične; lahko bi veljale tudi za gaye ali heteroseksualne ljudi. Vendar Bechdelova riše lezbijke in v tem je pomembna razlika. *"Ne maram mainstream humorja, ker pogosto podcenjuje drugačne ljudi. Bistvo mojega humorja je v realnih situacijah. Mislim, da je v resnici nekaj zares smešnega. V majhnih, vsakdanjih stvareh, ki nas obkrožajo."*

Ko je začela prodajati svoje stripe, jo je zaskrbelo, da ji bo sčasoma zmanjkalo snovi. *"Vendar subkultura še ne pomeni omejenega področja, še posebej ne, ker je moj neizčrpen vir vsakdanje življenje lezbijk."*

Bechdelova se v svojih stripih ukvarja tudi s problemom aidsa, promiskuiteto in

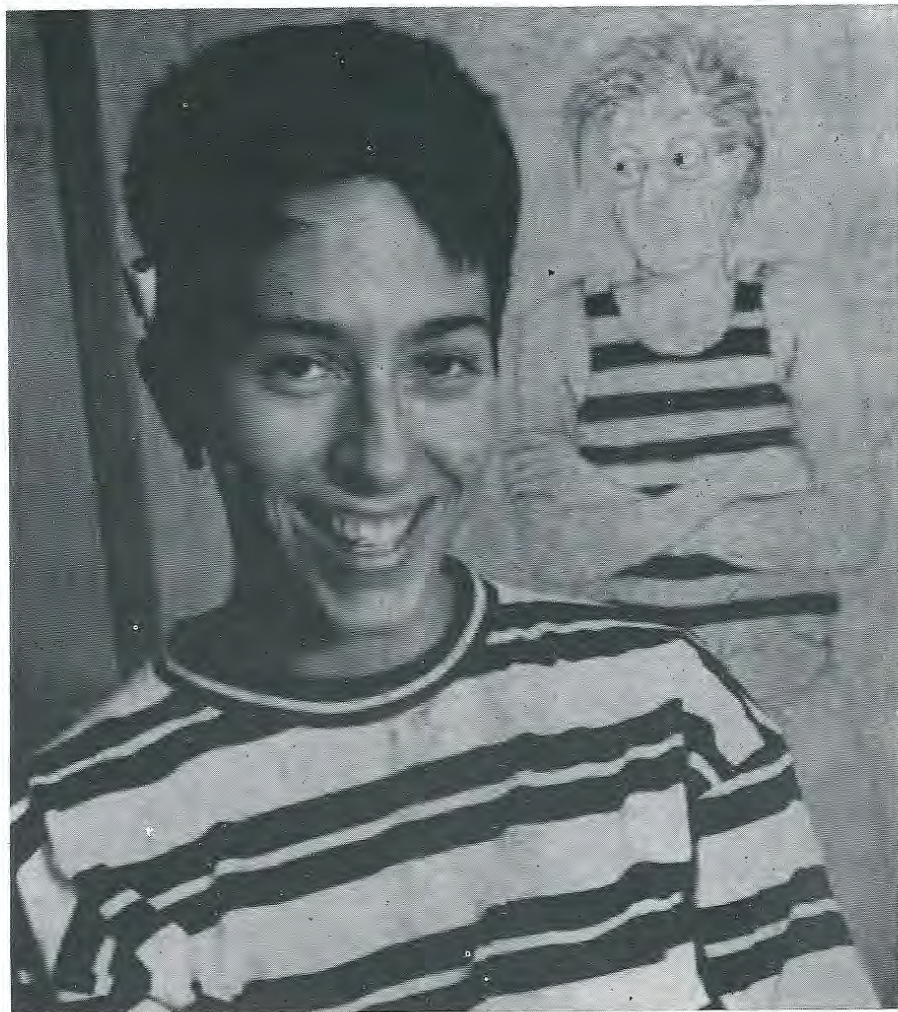
težavami s starši. Vendar njene lezbične zgodbe ostajajo idilične, v njih ni grenkih

razočaranj, vse junakinje so zaposlene, nobena ni odvisna od alkohola ali drog.

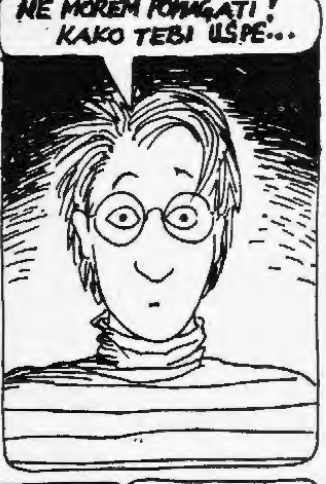
"Moji stripi so podobni fantaziji, majhni lezbični utopiji, kjer so vsi prijazni in pošteni."

Kljub vsemu je to precej humorni strip. Ni zasnovan niti politično niti izobraževalno - čeprav je pogosto takšen - vendar nspeva biti duhovit. *"Prepričana sem, da si lahko konstruktiven in zabaven obenem,"* zatrjuje Bechdelova.

Ann Klaudac
© Equal Time

What really happened that first night??? Find out in *More Dykes To Watch Out For* (Firebrand Press). Too hot for a family newspaper!

© ALISON BECHDEL

Zagotovite si prihodnje številke - naročite

Revolver™

na naslov Roza klub, Kersnikova 4, Ljubljana ali po telefonu (061) 319-662 (od 15.00 do 18.00). Celoletna naročnina znaša 220 din.

EXPECT THE UNEXPECTED

BRUNO GMÜNDER

MALE PHOTOGRAPHY IS A FINE ART

Ask for our free catalogue with a selection of Europe's finest
gay picture books.

BRUNO GMÜNDER MAIL ORDER P.O. Box 30 13 45 D-1000 Berlin 30

VAJA ZA ZAČETNIKE

Navodila: Izreži, nalepi na neljubo osebo in ciljaj!

RADIO
STUDENT

89,3 in 104,3 MHz UKV St

ROZA VAL

vsak drugi četrtek od 17.00 do 17.30

VAL 202

na Radiu Slovenija, II. program

**kinoteka
pregled homoseksualnosti
na filmu
v vsaki številki revolverja**

Revolver

Pour faire mentir
Saint Exupéry

*Takole, Stan,
zdaj pa greva v
Roza disko.*

Roza disko.

Klub K4.

Kersnikova 4, Ljubljana.

Vsako nedeljo

od 22.00 do 03.00.

VERSACE L'HOMME

VIRILE E ROMANTICO

GIANNI VERSACE PROFUMI